

62085

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

KONGRE TURİZMİ
VE
TÜRKİYE'NİN KONGRE TURİZMİ POTANSİYELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Kadir TURAN

Hazırlayan
Şule AYDIN
Çanakkale 1997

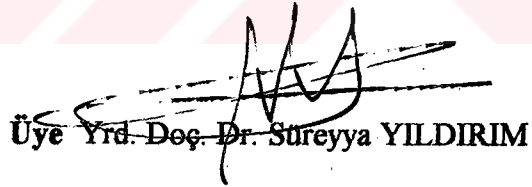
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Şule Aydın'a ait "Kongre Turizmi ve Türkiye'de Kongre Turizmi Potansiyeli" adlı çalışma, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

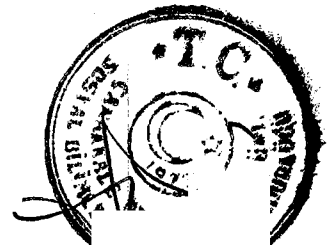
Başkan Yrd. Doç. Dr. Kadir TURAN

Danışman

Üye Yrd. Doç. Dr. Süreyya YILDIRIM

Üye Yrd. Doç. Dr. Derya ALTINTAŞ

ÖZET

Kongre Turizmi çeşitli toplantıların organizasyonları neticesinde ortaya çıkan faaliyetlerin bütününden meydana gelen bir sektördür. Ekonomik açıdan; ülkeye döviz sağlama, istihdam yaratıcılığı, diğer sektörleri sürüklemesi ve mevsim uzatıcılığı karakteri ile katkı sağlamaktadır. Sosyo-kültürel açıdan ise; negatif kültürel etkilerin azlığı, ülke açısından olumlu imaj sağlama, bilimsel çalışmalara katkısı, şehir sakinlerinin kullanabileceği yeni tesisler yaratması, kültür ve sanat etkinliklerini desteklemesi ve çevre kirliliği malivetesinin düşüklüğü bakımından avantaj sağlamaktadır.

Olaya Türkiye açısından bakıldığında, İstanbul, Antalya, Ankara ve İzmir şehirlerinin kongre şehri olma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Özellikle İstanbul'da mevcut bulunan büyük kongre merkezleri, kongre otellerinin toplantı salonları, 4-5 yıldızlı yeterli sayı ve kalitedeki otelleri, ulaşım ve iletişim olanakları ile dünya kongre pazarından önemli bir pay alabilecek potansiyele sahiptir.

Bu nedenle, Türkiye, öncelikle kongre hedef pazarını belirlemek amacı ile mevcut olanaklarını ve sorunlarını saptamak zorundadır. Diğer ülkelerin sayısal verilerinden yola çıkarak Türkiye için yapılan soyut bir modelle, yılda 450-500 kongreye ev sahipliği yapabileceği varsayılmıştır. Bu ölçüdeki bir talep karşısında ortaya çıkabilecek sektörel sorunlar Türkiye açısından değerlendirilmiştir. Sonuçta, Türkiye'nin küçük toplantılardan dev. organizasyonlara kadar her türlü toplantıya evsahipliği yapabileceği görülmüştür. Türkiye'nin bu potansiyeli ile dünya kongre pazarından aldığı payı arttırabilmesi için bazı öneriler sunulabilir. Ulusal kongre bürolarının yukarıda adı geçen şehirlerimizin her birinde kurulup, bu büro aracılığı ile pazarlamanın yapılması gerekmektedir. Diğer ülkelerle rekabette THY'nın delegelere yapacağı indirimler ile Dışişleri Bakanlığı'nın kongreyi verecek olan ülke ile iyi ilişkiler kurması avantaj sağlayacaktır.

SUMMARY

Congress Tourism is a sector resulting from the whole activities that are the consequences of the meeting of various organizations. Its benefit, in terms of economy, can be regarded as providing foreign currency, creating employment, stimulating other sectors and expanding seasonal activities. In terms of socio,cultural aspects Its positive effects can be seen as minimizing negative cultural effects, creating a positive image, contributing to scientific studies, building new establishment which the local citizens need, supporting cultural and art activities and because of the less environment pollution, it is more advantageous.

Considering Turkey's conditions, İstanbul, Antalya, Ankara and Izmir are the cities accepted as possessing all the relevant qualifications to be a congress city. The availability of big congress centers, meeting halls of congress hotels, the adequate number and quality of 4-5 stars hotels and whit the developed transportation and communications facilities provide the potential to get significant share from the world's congress market.

Therefore, Turkey must determine its existing possibilities and problems to specify congress target market. Setting out with this purpose, according to some numeric data of some other countries formed an abstract model for Turkey. According to this model, it supposed that Turkey can be host for 450-500 congress per a year. The sectoral problems which Turkey may have are studied though such a big demand. Thus, it has been accepted that Turkey are able to be the host, from small to large organizations, for various meetings. A few propositions can be made to increase Turkey's share of the world congress market. National congress bureaus must be opened in then city, mentioned in this study and marketing efforts must be done by these bureaus. A special discount made by the THY for the delegates and good relation with the country where the congress is held, by Ministry of Foreign Affairs, would provide advantage for Turkey.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------	---

I. BÖLÜM

KONGRE TURİZMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR, KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ VE ÖNEMİ

1. KONGRE VE KONGRE TURİZMİ KAVRAMLARI	8
1.1. KONGRE VE DİĞER TOPLANTI TÜRLERİ	9
1.2. KONGRE TURİZMİ KAVRAMI	12
2. KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ	16
2.1. DÜNYA'DA KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ	17
2.2. TÜRKİYE'DE KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ	23
3. KONGRE TURİZMİNİN ÖNEMİ	28
3.1. KONGRE TURİZMİNİN EKONOMİK ETKİLERİ AÇISINDAN ÖNEMİ	29
3.1.1. Döviz Kazancı	29
3.1.2. Delegelerin Yüksek Miktardaki Harcamaları	31
3.1.3. Yeni İstihdam Olanakları Yaratması	35
3.1.4. Diğer Sektörleri Sürüklenme Etkisi	37
3.1.5. Turizmde Mevsimliliği Ortadan Kaldırması	39
3.1.6. Şehirleşme Sürecine Olumlu Katkıları	44
3.1.7. Yerli Halkın ve Yönetimin Gelirini Arttırması	46

3.2. KONGRE TURİZMİNİN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ	
AÇISINDAN ÖNEMİ	47
3.2.1. Negatif Kültürel Etkilerin Minimum Oluşu	49
3.2.2. Ülke İmajı Gelişimi	53
3.2.3. Bilimsel Çalışmalara Katkısı	55
3.2.4. Şehir Sakinlerinin Kullanabileceği Yeni Tesisler	57
3.2.5. Kültür ve Sanat Etkinliklerini Desteklemesi	58
3.2.6. Çevre Tahribatının Minimum Oluşu	60

II. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN KONGRE TURİZMİ OLANAKLARI VE DİĞER ÜLKELERLE KIYASLAMA

1. KONGRE TURİZMİ MERKEZLERİNİN TAŞIMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	64
1.1. ÇEKİCİ DESTİNASYON	65
1.2. COĞRAFI KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ	67
1.3. RAHAT VE MÖDERN KONAKLAMA OLANAKLARI	68
1.3.1. Diğer Kıtalardan Gelen Delegeler	68
1.3.2. Aynı Kıtadan Başka Ülkeden Gelen Delegeler	68
1.3.3. Kendi Ülkesinden Katılan Delegeler	69
1.4. DÜZENLİ ULAŞIM OLANAKLARI	70
1.5. İLETİŞİM OLANAKLARI	73
1.6. GÜVENLİK	74
1.7. KONGRE VE TOPLANTI MERKEZLERİNİN YETERLİLİĞİ	75
1.7.1. Kongre Binaları (Kongre Merkezleri)	75
1.7.2. Kongre Kentleri	78

1.7.2.1. Büyük Kentler	79
1.7.2.2. Bölgesel Kentler	79
1.7.2.3. Turistik Merkezler	79
2. TÜRKİYE'DE KONGRE TURİZMİ OLANAKLARI	79
2.1. KONGRE VE TOPLANTI MERKEZLERİ OLANAKLARI	80
2.1.1. Kongre Şehirleri	81
2.1.1.1. İstanbul	81
2.1.1.2. Antalya	84
2.1.1.3. Ankara	87
2.1.1.4. İzmir	88
2.1.1.5. Kuşadası, Marmaris, Bodrum	90
2.1.2. Kongre Sarayları (Kongre Merkezleri) Olanakları	92
2.1.3. Oteller	96
2.1.4. Üniversiteler	99
2.1.5. Diğer Kurum ve Kuruluşlar	102
2.2. ULAŞIM, İLETİŞİM VE TEKNİK OLANAKLAR	103
2.2.1. Ulaşım Olanakları	103
2.2.2. İletişim ve Teknik Donanım Olanakları	106
3. DİĞER ÜLKELERDE KONGRE TURİZMİ OLANAKLARI	108
3.1. MACARİSTAN	113
3.2. ÇEKOSLAVAKYA	113
3.3. BELÇİKA	114
3.4. FİNLANDİYA	114
3.5. İSVİÇRE	114
3.6. HOLLANDA	115
3.7. YUNANİSTAN	115
3.8. İNGİLTERE	116
3.9. FRANSA	116

III. BÖLÜM

KONGRE TURİZMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

1. ALT VE ÜST YAPI SORUNLARI	119
2. FİNANSMAN VE YÜKSEK MALİYET SORUNLARI	125
3. TANITIM VE PAZARLAMA SORUNLARI	127
4. ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İŞBİRLİĞİ VE ULUSLARARASI KONGRE KATALOGLARINA GİRME SORUNU	128
5. KONGRELERİN ORGANİZASYONU VE YETİŞMİŞ PERSONEL SORUNU	130
SONUÇ VE ÖNERİLER	132
KAYNAKÇA	142

KISALTMALAR

- TUGEV** : Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı
- UIA** : Uluslararası Kuruluşlar Birliği
- IUOTO** : Uluslararası Seyahat Organizasyonları Büroları Birliği
- EFTC** : Avrupa Kongre Şehirleri Konfederasyonu
- IACVB** : Uluslararası Toplantı ve Ziyaretçi Büroları Birliği
- ICCA** : Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Derneği
- WTO** : Dünya Turizm Örgütü
- UFTAA** : Dünya Seyahat Acentaları Birlikleri Federasyonu
- VIP** : Çok Önemli Kişi
- a.g.k.** : Adı Geçen Kitap
- Vol** : Volume
- Nu** : Number
- S** : Sayı
- Y** : Yıl
- s.** : Sayfa
- bkz.** : Bakınız

TABLULAR

Tablo 1. Katılımcı Sayısına Göre Toplantı Türleri	11
Tablo 2. Kongre Kavramının Unsurları	12
Tablo 3. Kongre Turizminin Gelişimini Etkileyen Faktörler	18
Tablo 4. Yıllara Göre Uluslararası Kongrelerin Dünyadaki gelişimi	20
Tablo 5. Uluslararası Kongrelerin Kıtasal Dağılımındaki Değişimler	21
Tablo 6. Uluslararası Kongrelerin Kıtasal Dağılımındaki Değişimler 1987-1993	22
Tablo 7. Türkiye'de Yeralan Uluslararası Kongreler	24
Tablo 8. 1976-1983 Yılları Arasında Türkiye'de Yapılan Ulusal Kongreler	25
Tablo 9. Delege ve Turist Harcamaları	33
Tablo 10. Kongre Harcamalarının İstihdama ve Ücretlere Etkisi	36
Tablo 11. Kongre Harcamalarından En Çok Etkilenen Münferit Sektörler	38
Tablo 12. Uluslararası Toplantıların Düzenlendiği Aylar	42
Tablo 13. Otellerin Taşınması Gereken Özellikler	69
Tablo 14. Toplantı Otellerinde Aranılan Özellikler	70
Tablo 15. Kongrelerde Gerekli Ulaşım Özellikleri	72
Tablo 16. Toplantı Binalarında Dikkat Edilen Özellikler	76
Tablo 17. İstanbul'daki Bazı Kongre Otelleri ve Salon Kapasiteleri	83
Tablo 18. Antalya'da Bölgelere Göre Kongre Salonu Kapasiteleri	85
Tablo 19. Antalya'da Kategorilerine Göre Kongre Salonu Kapasiteleri	85
Tablo 20. Antalya'daki Bazı Kongre Otelleri ve Salon Kapasiteleri	86
Tablo 21. Ankara'daki Bazı Kongre Otelleri ve Salon Kapasiteleri	88
Tablo 22. İzmir'deki Bazı Kongre Otelleri ve Salon Kapasiteleri	89
Tablo 23. Kuşadası, marmaris, Bodrum'daki Bazı Kongre otelleri ve Salon Kapasiteleri	91
Tablo 24. Uluslararası Kuruluşların Düzenlediği Toplantıların Yapıldığı Yerler	93
Tablo 25. Türkiye'deki Otellerin Sınıflarına Göre Dağılımı ve Kapasiteleri	97

Tablo 26. Kongre Şehirlerimizdeki 4-5 Yıldızlı Otellerin Kapasiteleri	98
Tablo 27. Türkiye'de Kongre Salonuna Sahip Üniversiteler ve Toplantı Salonu Kapasiteleri	99
Tablo 28. Dış Hatlar Yolcu Pazarında Gelişmeler	104
Tablo 29. Uluslararası Toplantıların Düzenlendiği Ülkeler ve Toplantı Sayıları	109
Tablo 30. Dünyadaki Önemli Kongre Şehirlerinde Düzenlenen Kongre Sayıları	110
Tablo 31. Avrupa'daki Kongre Ülkelerinin Kongre Merkezlerinin Kapasiteleri	111
Tablo 32. Avrupa Ekonomik Alanı Bölgesinde Gerçekleşen Kongreler	112

ÖNSÖZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde aldığım Yüksek Lisans eğitimi sonunda bitirme tezi konusu olarak "Kongre Turizmi" konusunu seçmemin başlıca nedeni, lisans eğitimim sırasında almış olduğum "Toplantılar Yönetimi" adlı ders sonucunda, kongre turizminin ekonomik ve sosyal açıdan önemini kavramış olmamdır. Kongre turizminin bu derece önemli bir turizm türü olmasına rağmen, Türkiye'de yeterince önem verilmemesinden ve yatırım faaliyetleri kapsamına alınmamasından dolayı bu konuya dikkatlerin çekilmesi gereğini duydum. Ve bu tez çalışmasıyla konunun ön plana çıkmasında, küçük de olsa bir katkı sağlamayı amaçladım.

Bu çalışmamın tamamlanmasında büyük katkıları olan Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL Hocamız'a, rahat bir çalışma ortamı sağladıklarından ve manevi desteğini esirgemediklerinden dolayı teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Yine bu çalışmamda, tez danışmanlığımı da üstlenen Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Kadir TURAN'a tezimin biçim ve öz kazanmasını sağlayan titiz çalışmalarından, bilimsel çalışma metodları ve üniversite geleneklerini kavramamda gösterdiği hassasiyetten dolayı şükran hislerimi belirtmek isterim.

GİRİŞ

Turizm her yıl artan potansiyeli ile dünyanın üçüncü büyük sektörü haline gelmiştir. Günümüzde turizmin ekonomik açıdan ödemeler dengesine olan olumlu etkisi, istihdam arttırıcı yönü, milli gelire olan katkısı ile giderek artan bir önemle ülkeler tarafından kabul görmüştür. Özellikle gelişmekte olan ülkeler için dış ticaret açıklarını kapatmak çabasında bir enstrüman olmuştur. Ancak, ekonomik fayda sağlaması nedeniyle dört elle sarılan turizm sektörünün, planlanmadan ve acele kararlarla yönlendirildiğinde kısa sürede ölü yatırımları ile ekonomik hayatı baltalayan bir sektör durumuna gelmesi kaçınılmazdır. Bu hatalardan en fazla yapılanı ise, Türkiye'de de olduğu gibi, turizm yatırımının, tatil kimliği içerisinde düşünülmesinden kaynaklanan deniz-kum-güneş üçlemesinin ötesine geçirilemeyeşidir. Türk turizminin bugünkü geldiği nokta, ağırlıklı olarak kıyılara yerleşmiş ve ana teması güneş, deniz ve kumun pazarlanmasına dönük yapılaşmasıdır. Orta ve uzun vadede değişen taleplere cevap verebilmek için sektördeki arz çeşitlendirmesini planlaması ve gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bugün için bu noktadan uzak görünmektedir.

Türk turizm portresini, ne yazık ki Ayvalık'tan Mersin'e kadar beton yığını otellerin oluşturduğu çirkin bir kıyı ve giderek kirlenen ve cazibesini kaybeden bir kentleşme oluşturmaktadır. Maalesef günün koşullarına uygun dinamik ve yıl boyu devamlılık gösteren turizm türlerini de bu beton yığınlarında soluklandırmak imkansızdır. Bu tür hatanın, İspanya'da yaşandığı halde, aynı hatanın Türkiye'de de sürdürülmesi kabul edilemez.

Bugün tüm dünyada turizmi, tatil turizmi kimliğinden kurtarma çabası ile denizlerden içerilere doğru taşıyan, dört mevsime yayan ve doğayı ana malzeme olarak kullanarak tahrip etmeyen turizm türü arayışı ve hayata geçirilmesi çabaları mevcuttur. Kültür turizmi, golf turizmi, özel merak turizmi, yayla turizmi, çiftlik turizmi vb. turizm türleriyle turizmi mekan ve zaman olarak yaymaya çalışılmaktadır.

Her ülke kendi yapısal gerçekleri doğrultusunda yeni turizm çeşitleri ile bu sektörün devamlılığını sağlamaya çalışmalıdır. Tüm turizm çeşitleri için potansiyelin ortaya konulmasından önce, sektörün doğru yönlendirilmesi ve sürekliliği için belli kriterlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu kriterlerin en önemlileri; sağlayacağı döviz kazancı, istihdam olanakları sağlaması, mevsimliliği ortadan kaldırması, çevre kirliliği ve maliyetinin düşüklüğü, turistlerin yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerinin az olması gibi kriterlerdir. Bu kriterlerin ülke gerçekleri ile kıyaslanarak ortaya çıkan tablo neticesinde, turizm çeşidinin uygulanmasına geçilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Türkiye bugün, talebin ve turizm trafiğinin yön değiştirmesi neticesinde gözde ülkeler arasında yerini almıştır. Giderek artan bir ivme ile turizm sektörü ile ilgili göstergeler gelişmektedirler. Ödemeler dengesine etkisi ve milli gelir ile istihdama önemli katkısı açıktır. Fakat, tipik gelişmekte olan turizm ülkeleri gibi Türkiye'de sahillerini çok çabuk ve plansız şekilde turizme açmış ve çok kısa süre içerisinde sahil şeridinde oteller yükselmeye başlamıştır. Plansız gelişmenin sonucu, alt ve üst yapı sorunları, hızlı kentleşme, doğanın bozulması ve yerli halkın kendi şehrinde yabancılaşması gibi sorunlar gündeme gelmiştir.

Zamanında pilot bölge olarak seçilen Alanya, Bodrum, Kuşadası ve Marmaris bugün reklamlardaki batan güneş ışınlarının süslediği romantik sahillerdeki mutlu insanların oluşturduğu tabloları çok gerilerde bırakmıştır. Bir zamanların verimli tarım alanları olan sahil şeridimizdeki arsalar parçalanarak otel ve benzeri işletmelere arsa olarak kullanılmış, bir an önce yatırımın geri dönmesi telaşı ile altyapı sorunları

giderilmeden üst yapılaşmaya geçilmiştir. Sonuçta benzeri bölgelerimizin hepsi birer beton kente dönüşmüştür. Bu bölgelerde yerli halk diye bir şey kalmamış, gelen turist yine kendisi gibi değişik bir kültürü aramaya ve yaşamaya gelen diğer turisti karşısında bulmuştur. Bugün Alanya küçük bir Almanya, Marmaris ise küçük bir İngiltere şehrine dönüşmüştür. Lokantalar sadece İngiliz kahvaltısı servisi sunarken, geceleri Rus revüsü ile eğlenir hale gelinmiştir. Bunca işletmenin ve insanın denize ve yeşile olan kötü etkisi bu şehirlerin kısa ömürlerinin sebebi olmuştur. Bu tempo ile devam eden bir yıkım çok kısa bir süre sonra bahsedilen bölgelerin terk edilmiş oteller mezarlığına dönüşmesine neden olacaktır. Bu durumun açıkça görülebilmesine rağmen, yatırımların hızla devam ettiği bu bölgeler, şu anda zaten fiyatların düşüklüğünden şikayetçi olan işletmelere yeni rakipler yaratmaya devam etmektedir.

Bu örnek verilerek, artık Türk turizminin kıyılarda yoğunlaşmış hantal görünümünden kurtularak daha içkilere yaylalara, çiftliklere, nehirlerle hatta şehirlere doğru kayması gereği ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Turizm çeşitlendirmesi ihtiyacı neticesinde ortaya konulabilecek turizm türlerinden, en rantabl ve sosyo-kültürel hayata en fazla faydası olan turizm türünü ortaya koyma çabası taşıyan çalışmamızın temelini de bu tür turizm çeşitlerinden biri oluşturmaktadır: Kongre Turizmi.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası nitelikteki toplantıların sayıları hızla artmıştır. Bunun nedenleri, bilimsel ilerlemelere bağlı olarak ortaya çıkan bilginin paylaşımı, dünya ticaretinin artması sonucu ekonomik gelişmeler, sosyal ve kültürel ilişkilerle ortaya çıkan uluslararası örgütlenmelerdir. Birleşmiş Milletler, NATO gibi örgütler örnek olarak verilebilir. Bu şekilde meydana gelen gelişmeler insanların daha fazla toplanmasına ve tartışmak için biraraya gelmesine neden olmuştur. Bu tür toplantıların yapılabilmesi için gerekli olan ulaşım, konaklama ve diğer ihtiyaçların organizasyonu yeni bir turizm türü olan kongre turizmini gündeme getirmiştir.

Günümüzde Fransa, İngiltere ve ABD gibi ülkeler kongre turizmi sayesinde her yıl milyonlarca dolar kazanırken pazarın en büyük paylarını alan ülkeler durumuna gelmişlerdir. Özellikle de Avrupa Kıtası'nda çok fazla önem verilen kongre turizmi, AB tarafından bütüçe altına alınarak incelenmeye ve potansiyelin daha iyi değerlendirilebilmesi için neler yapılması gereğine ilişkin çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmanın haklı dayanağı ise, dünyanın üçüncü büyük sektörü olan turizm sektörünün gelirlerinin %25'ini oluşturan kongre turizminin pazarının Avrupa Kıtası'ndan diğer kıtalara doğru kaymaya başlamasıdır. Özellikle bu kayış Asya ve Afrika Kıtaları'na doğru yoğunlaştığından yeni kongre ülkeleri için bir alternatif turizm modeli yaratma şansı doğmuştur.

Kongrelerin katılımcıları olan delegelerin turisten daha fazla harcama yapması, mevsim uzatıcılığı karakteri ve şehir merkezlerinde de uygulanabilirliği nedeni ile çevreye minimum ölçüde zarar vermesi sebebiyle kongre turizmi üzerinde haklı olarak fazla durulmaktadır. Zaten çalışmamızın temelini oluşturan probleminiz de bu noktadan hareketle elde edilmiştir: Kongre turizminin diğer turizm çeşitleri karşısında avantajı nelerdir? Türkiye bu avantajdan ne kadar faydalanabiliyor?

Bu konunun aydınlatılması amacı ile yapılan bu çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden birincisinde kongre kavramı açıklanmaya çalışılmış ve kongre turizmi kavramının kapsamı verilmeye çalışılmıştır. Bu konuda konferans, konvansiyon, kongre gibi kelimelerin kongre turizmi kavramında aldığı şekil açıklanmaya gayret edilmiştir. Yine aynı bölümün diğer bir kısmında, kongre turizminin Dünyada ve Türkiye'deki gelişimi bazı tablolar yardımı ile anlatılmıştır.

Aynı bölümün son kısmında ise kongre turizminin ekonomik önemi, delegelerin yüksek miktardaki harcamaları, döviz kazancı, geri kalan alanların değerlendirilmesi, yeni istihdam olanakları yaratılması, diğer sektörleri sürüklenme etkisi ve yerli halkın gelirini arttırma etkisi başlıkları altında incelenmeye çalışılmıştır. Yine aynı kısımda kongre turizminin sosyo-kültürel önemi, kültür yozlaşmasının

minimum oluşu, ülke imajının gelişimi, çevre kirliliği maliyetinin düşüklüğü, şehir sakinlerinin kullanabileceği yeni tesisler, bilimsel çalışmalara katkısı, kültür ve sanat etkinliklerini destekleme başlıkları altında verilmiştir. Ve kongre turizminin diğer turizm türlerinden en önemli farklarının tespit edilmeye çalışıldığı bu bölümde, ekonomik getiriler ve sosyo-kültürel faydalar açısından kongre turizminin sağladığı avantajlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise, bir kongre merkezinin (şehir veya ülkenin) taşıması gereken özellikler; çekici destinasyon, coğrafi konum ve iklim özellikleri, modern ve rahat konaklama olanakları, düzenli ulaşım imkanları, iletişim olanakları, güvenlik, kongre ve toplantı merkezlerinin yeterliliği kriterleri altında incelenmiştir. Daha sonraki kısımda bu kriterlerin ışığı altında Türkiye'nin potansiyelini değerlendirebilmek için kongre şehirleri, kongre sarayları, oteller, üniversiteler, diğer kurum ve kuruluşların mevcut kapasiteleri ile ulaşım, iletişim ve teknik olanakları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümün son kısmında ise, önemli kongre ülkelerinin ve özellikle de Avrupa'daki ülkelerin kongre turizmi potansiyeli; kongre şehirleri, ulusal ve uluslararası kongre kuruluşları, parasal gelirleri, kongrelerin sayısal durumu, ortalama delege sayısı ve ortalama kongre uzunluğu açısından verilmiş ve Türkiye'nin mevcut pazar paylaşımından alabileceği pay ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise, genel olarak kongre turizminin mevcut sorunları alt ve üst yapı sorunları, finansman ve yüksek maliyet sorunları, tanıtım ve pazarlama sorunları, uluslararası kuruluşlarla işbirliği ve uluslararası kongre kataloglarına girme sorunu başlıkları altında verilmiş ve Türkiye açısından bu sorunların ne kadarının söz konusu olabileceği ve nasıl çözülebilecekleri konusunda bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın sonuç ve öneriler bölümünde, kongre turizminin Türk turizm geleceğinin garanti altına alınabilmesi için hangi şartlar altında ve nasıl bir planlamayla gerçekleştirilmesi gerektiği bir değerlendirme ve önerilerle verilmiştir.

Bu tez çalışmasının ön hazırlıkları sırasında veri toplama tekniklerinden yoğun olarak kaynak tarama metodundan yararlanılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Türkiye'deki mevcut turizm ve kongrecilik ile ilgili bilgilerin olduğu üniversite kütüphaneleri ve çeşitli kurum ve kuruluşların dökümantasyon merkezleri taranmaya çalışılmıştır. Çeşitli vakıfların yanı sıra özellikle de TUGEV'in bu konuda çeşitli kaynaklara sahip olmasının ve bilgiyi araştırmacılara sunmaktaki yardım severlilikleri sayesinde kaynak sıkıntısı bir ölçüde hafiflemiştir.

Ancak, özellikle üniversite kütüphanelerindeki formalite işlemlerinin zahmetli oluşu ve daha da önemlisi dökümanlarının yenilenemeyip eski kaynaklardan oluşması asıl bilgi kaynaklarımız olması gereken noktada zayıf kalmışlardır. Bazı kurumların ellerindeki verileri bilgi kıskançlığı içerisinde vermediklerini bir araştırmacı olarak bizzat yaşamam ülkemizde lisans ve lisans üstü çalışma yapan araştırmacıların bilgiye ulaşmaktaki karşılaştıkları zorluklara tanık olmamıza neden olmuştur.

Kongre turizminin Türkiye'de henüz yeni gelişmeye başlaması ile, Türkiye'deki en eski tarihli konu ile ilgili kaynaklar 1980'li yıllara aittir. Zaten konu hakkında çok az sayıda kitap bulunurken bu kitaplarında araştırmacılarımız tarafından yazılmış tez çalışmalarının olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden kaynak olarak daha çok son tarihli makaleler ile yabancı kaynaklı kitaplar kullanılmak zorunda kalmıştır.

Bu açıdan en fazla zorlandığımız konu ise, istatistiksel verilerin elde edilmesinde yaşanmıştır. Turizm Bakanlığı'nın ilgili biriminin konu ile ilgili istatistiklerin tutulması için gerekli emirlerin verilmemesinden dolayı kayıtları buldurmamaları, yıllık kongre miktarı, ortalama delege harcamaları, ortalama toplantı süresi ve mevcut toplantı salonu kapasiteleri ile ilgili verilerin

bulunamamasına neden olmuştur. Bu konuda mevcut kataloglar ve broşürler taranarak kapasite tarafımızdan tespit edilmeye çalışılmış ve soyut bir çalışma ile tahmini yıllık toplantı kapasitesi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu konudaki bilgi eksikliklerini giderme çabalarımız arasında sektörde uzun yıllar boyunca çalışmamız sonucu sahip olduğumuz gözlemlerin ve topladığımız görüşlerin de yer aldığını eklemek gerekir. Özellikle kıyı şeridindeki önemli turizm bölgelerinin çoğunda değişik sezonlarda çalışırken kıyılardaki tahribatın ne seviyelere geldiğini ve bu bölgelerin yaz aylarında tam bir turist istilasına uğramasının getirdiği sakıncaları yakından incelemek fırsatı vermiştir.

Çalışmamızın genel olarak kongre turizminin önemini vurgulaması ve Türkiye'nin potansiyeli araştırması olarak sınırlandırılmasından dolayı, konu hakkındaki tüm bilgileri burada sunamamış bulunuyoruz. Bu konunun ayrıntıları yapılacak bir doktora tezi ile kongrelerin organizatörleri ile yapılacak mülakatlar ve otellerde uygulanacak anketlerle ortaya konulabilir. Böyle bir çalışmanın yapılabilmesi için çok uzun süreli ve yoğun çabalı bir istatistiki veri toplama çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bugünkü şartlarda da bu ancak şahsi çabalarla gerçekleştirilebilecek gibi görülmektedir.

I. BÖLÜM

KONGRE TURİZMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR, KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ, SINIFLANDIRILMASI VE ÖNEMİ

1. KONGRE VE KONGRE TURİZMİ KAVRAMLARI

İnsanlık tarihi kadar eski olan toplantı, temelde tartışmak, karara varmak, eleştirmek, oylamak, öğrenmek, haberdar olmak gibi amaçlarla yapılırken diğer yandan da insanlar tarafından konferans, kongre, sempozyum, seminer, yuvarlak masa vb. isimlerle sınıflandırılmışlardır.

Günümüzde de yine aynı amaçlarla insanlar bir araya gelmekte ve bu toplantılar iletişim, bilgi alışverişi, karar verme ve bilgilendirme aracı olarak daha kapsamlı ve daha iyi organize edilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknik açıdan bakıldığında adı geçen toplantılar tam anlamıyla aynı değildir. Aralarındaki küçük farklarla birbirlerinden ayrılırlar. Ancak, adı ne olursa olsun ve hangi amaçla yapılırlarsa yapılsınlar, insanların toplanma ihtiyaçları ile yer değiştirmelerine sebep olarak, turizmin bir dalı haline gelmeleri en büyük ortak noktalarıdır. Genel olarak "kongre" ve "kongre turizmi" kavramlarını kullanacağımız bu çalışmamızda karışıklıklara sebep vermemek için bu kavramları ayrıntıları ile vermeye çalışacağız.

1.1. KONGRE VE DİĞER TOPLANTI TÜRLERİ

"Kongre" kelimesi Latince "Congressus" kelimesinden gelmektedir ve "beraberce" demektir. Sözlüklerdeki açıklamasında ise "delegelerin, tartışma amacıyla çağrılı bira raya gelmeleri" şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Meeting (toplantı), konferans, sempozyum, seminer gibi kelimeler için de aynı tanımı yapabiliriz. Kısaca birbirinden pek fazla da farklı olmayan bu kelimeler pek çok tanımda birlikte anılırlar. Örneğin, "Bilgilenmek, bilgilendirmek, müzakere etmek ve tartışmak gibi amaçlarla yapılan toplantılar ve asamblelere kongre, konferans ya da convention denilmektedir"¹ şeklinde yapılmış olan bu tanımda da kongre, konferans ve convention birlikte anılmaktadır.

Gerçekte neredeyse aynı anlama gelen bu kelimeler bir çok araştırmacı tarafından çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmakta ya da literatürde sıkça karşılaştığımız "kongre" kelimesi hepsinin yerine kullanılmaktadır.

A.B.D.'nde parlâmentonun bir bölümüne "kongre" denilmesi nedeni ile kongrelere "convention" denilmesi ² sonucu özellikle yabancı araştırmacıların makalelerinde kongre yerine convention (konvansiyon) kelimesi ile karşılaşmamıza neden oluyor. Örneğin, Harry Hiller konvansiyonu kongre anlamında kullandığı tanımında şöyle diyor:

Konvansiyonlar özel bir turizm şeklini temsil eder. İnsanlar içinde yaşadıkları toplumdan bireysel olarak veya küçük gruplarla ayrılarak ortak bir amaç için bir yerde başka yüzlerce veya binlerce insanla bir araya gelirler.³

¹ AYMANKUY, Yusuf : "Kongre Turizminin Gelişimi ve Türkiye'de Kongre Turizmi". Turizmde Seçme Makaleler:24, Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını No:37, İstanbul- 1996, s.18 .

² ÖZEN, Yılmaz : Kongre Turizmi ve Kongre Organizasyon Tekniği, Türsab Yayını, Ankara-1986, s.11.

³ HILLER, Harry H. : "Convention As Mega-event: A New Model For Convention- Host City Relationships"; Tourism Management, Vol:16, Nu:5, August 1995, s.375.

Harry Hiller'in burada konvansiyon olarak kullandığı kelime aslında kongre kavramını ifade etmektedir. Yine Bodrum Tur A.Ş. Genel Müdürü olan Atakan Mert ise konvansiyon ve kongre kelimelerinin ilişkisini makalesinde şöyle ifade etmektedir: "Kongre deyimi daha çok Avrupa ve diğer bazı ülkelerde kullanılırken, A.B.D.'de (Convention) İngiltere'de ise (Conference) deyimleri tercih ediliyor." ⁴

Yine Harry Hiller aynı makalesinde kongre ile konferans arasındaki farkı da belirtmektedir.

Belirli mesafeden insanları çeken konferanslar, seminerler ve eğitim toplantıları, büyüklüğü ne olursa olsun her toplumda devam eden faaliyetlerdir. Bu gibi olayların diğerlerinden daha fazla sayıda ve belki de daha büyük çaplı olarak düzenlendiği bazı yerler vardır, fakat genelde konferanslar her yerde yapılırlar. Bununla birlikte, pek sık yapılmayan ve büyük konferans diye isimlendirdiğimiz şekli de konvansiyondur. ⁵

Meeting ve kongre arasındaki fark ise şöyle ifade edilmektedir, "Meeting" bir kongre değildir. Fakat her kongre bir "meeting"dir. Kongre hacim ve içerik açısından daha büyük ve daha uzundur. Kısaca, kongreler bir seri "meeting"lerden oluşur. Fakat yinede kongre ile "meeting" arasında kesin hatlarla belirlenmiş bir fark yoktur. ⁶

Yılmaz Özen'in bu tanımında da görüldüğü gibi seminer, sempozyum, meeting, konvansiyon, konferans, kongre iç içe hatta birbirini kapsayan çoğu kez de aynı şekildedir. Yine de bu toplantı türlerinin farklarını bir tablo yardımı ile ortaya koymakta fayda görmekteyiz.

⁴ ATAKAN, Mert : "Kongre/Konferans", TYD Dergisi, Aralık 1992, S:13, s.10.

⁵ HILLER, Harry H. : a.g.m., s.377.

⁶ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.11

Tablo 1. Katılımcı Sayısına Göre Toplantı Türleri

50'ye Kadar	50-300	300 ve Yukarısı
Seminerler	Oturumlar	Kongreler
Kollogyumlar	Konferanslar	
Çalışma Grup Topl.	Sempozyumlar	
Müzakereler	Kollogyumlar	
Tartışmalar		
Komisyon Çalışmaları		
Yuvarlak Masa Topl.		

Kaynak : ÇAKICI, A.Celil, Toplantı Yönetimi Ders Notları, (Teksir, Mersin Üniversitesi, 1996), s.2.

Literatürde sıkça rastlandığı gibi tüm bu toplantı türlerini de kapsayacak şekilde "kongre" kavramını kullanacağız. Buna göre kongre kavramını şu şekilde tanımlamak yanlış olmayacaktır; "Kongre, bir veya daha fazla günle sınırlanmış ve gündemi önceden kararlaştırılmış bir program içerisinde uzmanlık gerektiren bilimsel alanlarda veya meslek kollarında belirli bir konuda bilgi alışverişini amaçlayan ve özellikle toplanılan yerin dışından gelen kişilerinde katılımıyla gerçekleşen toplantılardır." ⁷

Uzun süre Kongre ve Toplantılar Şube Müdürlüğü yapmış olan Tanju Karasu'nun bu tanımından da görülebileceği gibi kongre kavramı, belirli bir konuda toplantıyı, toplantıya katılan kişileri, bilgi alışverişini, sınırlanmış periyodu ve önceden kararlaştırılmış kesin bir programı içermektedir.

⁷ KARASU, Tanju : Kongre Turizmi ve Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları:58, Ankara-1985, s.10.

Yine bir başka araştırmacımız kongreyi "bir spesifik grubun, spesifik bir konuyu görüşmek için belli aralıklarla bir araya gelmeleri" ⁸ şeklinde tanımladığını görüyoruz. Bu tanım ise belirli bir periyotla toplantının yenilendiğini vurgulamaktadır. Bir başka yazarımız ise daha geniş bir ifade ile kongreyi şöyle tanımlamaktadır; "lke içi veya dışından çeşitli meslek gruplarına mensup farklı fikirlere sahip delegelerin fikir alışverişi ve tartışma amacıyla çağrılı olarak bir araya gelmeleridir." ⁹ Bu tanımda da delegelerin yurt dışından veya yurt içinden gelebilecekleri vurgulanmaktadır.

Tüm bu verileri bir araya getirirsek bir kongrenin unsurlarını şöyle özetleyebiliriz;

Tablo 2. Kongre Kavramının Unsurları

Toplantıya Neden Olan Konu
Yurt İçinden veya Dışından Toplantı Katılımcıları
Bilgi Alışverişi
Belirli Aralıklarla Yinelenme
Zaman Sınırlandırılması
Mevcut Proğram

1.2. KONGRE TURİZMİ KAVRAMI

Günümüzde değişik konularda ve değişik amaçlarla yapılan sempozyumları ve kongreleri turistik bölgelerde yapmak, böylece işle eğlenceyi bir arada yaşamak eğilimi

⁸ ATAKAN, Mert : a.g.m., s.10

⁹ KÜÇÜKALTAN, Derman - Esin Havuç : "Trakya'da Kongre Turizmi Olanakları:Edirne rneği, Turizmde Seçme Mak.:24, Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayın No:37, İstanbul-1996, s.60

dünyada hızla yayılmaktadır. ¹⁰ Zaten amaç özellikle turistik bölgede tatil yapmak olmasa bile ulusal ve uluslararası kongreler ilgilileri ve kongreyi izlemek isteyenleri kongrenin yapıldığı ülkeye yönelteceğinden büyük ölçüde turizm hareketlerine sebep olmaktadır. ¹¹

Gerçekte kongre turizmi kavramını tanımlarken turizm kavramının tanımına da yer vermekte yarar vardır. Çünkü, turizm ve kongre turizminin tanımları benzerlikler gösterir. Yılmaz Özen turizmi şöyle tanımlamaktadır; "Turizm, insanların, devamlı oturdukları yerlerin dışına seyahat etmeleri, gerektiğinde geçici konaklamalar yapmaları, bu arada etrafi görmek, gezmek, öğrenmek, dinlenmek, eğlenmek, ilişkiler kurmak gibi eğilimlerini tatmin etmeleri olayıdır." ¹²

Bu tarifteki "ilişkilerde bulunmak." kavramı mesleki ilişkileri de içerir. Mesleki ya da konu ortaklığı gibi amaçlarla kişiler bir araya getirilir ve ilişkileri de bir organizasyonla düzenlenirse tarifimiz turizm tanımından kongre turizmi tarifine dönüşür.

Buna göre; " kongre turizmi, insanların ortak konular üzerine toplu olarak görüşmelerde bulunmak amacıyla oturdukları yerlerin dışına organize biçimde seyahat etmeleri, gerektiğinde geçici konaklamalar yapacak şekilde bir yerde toplanmaları ve bu arada etrafi görmek, dinlenmek, eğlenmek gibi eğilimlerini tatmin etme olayıdır." ¹³ Özetle, "her kongre turistik bir hareket nedenidir" ¹⁴ şeklindeki bir ifade de yanlış olmayacaktır.

¹⁰ AKAT, Ömer : Turizm İşletmeciliği, Ekin Kitabevi: Bursa- 1997, s.31

¹¹ SEZGİN, Orhan Mesut : Genel Turizm, Tutubay: Ankara -1995, s.82

¹² ÖZEN, Yılmaz :Kongre Turizmi ve Kongre Organizasyon Tekniği, Türsab Yayını, Ankara-1996, s.15

¹³ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.15-16

¹⁴ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.12

Kongre turizminin diğerk bir tanımı ise şöyledir: "Kişilerin daimi konakladıkları veya çalıştıkları yerler dışında, uzmanlık gerektiren bilimsel alanlarda veya meslek kollarında, belirli bir konuda bilgi alışverişi yapmak amacıyla bir araya gelmelerinden ortaya çıkan seyahat, konaklama olay ve ilişkilerinin tümüdür." ¹⁵

Bu tanım ile turizmin tanımı karşılaştırıldığında çok büyük bir benzerliğin olduğu görülebilir. Ancak, burada vurgulamak istediğimiz husus, asıl amacın kongre katılımı olduğudur. Yani amaç tatil yapmak değil kongre düzenlemek, delege olarak katılmak ya da kongreyi izlemektir. Bu fonksiyonların yerine getirilmesinde bir yer değiştirme söz konusu olduğundan turizm olayı ortaya çıkmaktadır. Değişken olan kongredir, turizm fonksiyonel olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bizim bakış açımız turizm merkezli olduğundan amaç olan kongreye bu perspektiften yaklaşmaktayız.

Tanju Karasu bu konuya şöyle açıklık getirmektedir: "Kongre turizmi ikili bir turizm ürünüdür. Burada esas olan kongredir. Turizm, kongrenin bir türevi olarak ortaya çıkmaktadır." ¹⁶

Erol Diren'de aynı konudaki fikirlerini şu cümle ile ifade etmektedir: "Kongreler turizm için bir vesile değildir." ¹⁷ Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi her ne kadar kongre turizmi bir turizm çeşidi olarak algılansa da, temeldeki amaç turizm olgusu değil toplantı maksadının gerçekleştirilmesidir.

Ancak, kongrenin turizm olgusundan farklı amaçlarla yapıldığı belirtiliyorsa da, kongre organizasyonlarının turizm dışında değerlendirilmesinin, içerdiği unsurlar açısından mümkün olmadığı da bir gerçektir. Çünkü kongre turizminin şu tanımından da görülebileceği gibi, kongre olgusunun fonksiyonları tamamen turizm tanımında yer

¹⁵ KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi Üzerine Düşünceler". Anatolia, Yıl:1, S:6-7, 1990, s.32

¹⁶ KARASU, Tanju : a.g.m., s.32

¹⁷ DÜREN, Erol : "Kongre Turizmi Yerini Bulmamış Bir Deyimdir", Ekonomi ve Turizm, Haziran 1987, s.23

almaktadır: "Kongre turizmi; bilgi alışverişi yapmak amacıyla ortaya çıkan seyahat, konaklama, gezi ve davetlerin tümünü içerir." ¹⁸

Yine, Hasan Olalı'nın turizm için yaptığı uzunca tanımının bir bölümünde şöyle bir ifade geçmektedir: "...iş, merak, din, sağlık, spor, dinlenme, eğlence, kültür, deneyim kazanma, snobik amaçlarla veya aile ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle..." ¹⁹ Görüldüğü gibi, literatür tarandığında kongre kavramı, karşımıza turizm kavramı ile birlikte ve iç içe olarak çıkmaktadır.

Yine literatürde göze çarpan bir husus da, kongre kavramının üzerinde dururken de açıkladığımız gibi, kongre deyiminin sadece kongre tipi toplantılar için kullanılmadığıdır. Öcal Usta, kongre turizmini tarif ederken uluslararası niteliğe sahip kuruluşların, belirli aralıklarla düzenledikleri kongre, seminer, konferans, yuvarlak masa, genel kurul vb. faaliyetlere katılma olgusu olduğunu belirtmiştir.²⁰ Yani kongre turizmi kavramı ile tüm toplantı türlerinin organizasyonu neticesindeki seyahat, konaklama vb. faaliyetlerin sonucu ortaya çıkan turizm türü kastedilmektedir.

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak, kongre turizmi tanımımızı şöyle yapabiliriz: Değişik ülkelerde veya aynı ülkede yaşayan insanların sürekli olarak yaşadıkları yerlerden ayrılıp, temel amaç olarak ortak bir konu çerçevesinde bilgi alışverişi yapmak için bir araya gelmeleri, ikinci amaç olarak da gezip-görmek, dinlenmek, eğlenmek, yeni kültürler ve yeni insanlar tanımak için yapmış oldukları seyahat, konaklama, yeme-içme gibi faaliyetlerinin sonucu ortaya çıkan olaylar ve ilişkiler bütünüdür.

¹⁸ DURUKAL, Haluk : "Evvel Zaman İçinde... Ben Nenemin Beşiğini Sallar İken... Türkiye'de Bir 'Kongre Sarayı' Yapılacakmış!..", Turizm Dünyası ve Usta Aşçı, Haziran 1994, s.16

¹⁹ OLALI, Hasan : Turizm Politikası ve Planlaması, İşletme Fakültesi Yayın No:228, İstanbul-1990, s.5

²⁰ USTA, Öcal : Turizm, Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul-1993, s.45

2. KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler (artan üretim, yeni pazarlama teknik ve yöntemleri), dünya ticaretinin artması, ortaya çıkan yeni entegrasyonlar sonucunda insanların tartışmak ve bilgi alışverişinde bulunmak için daha fazla bir araya gelmesine neden olmaktadır.²¹

Bir taraftan bilimsel alandaki bu ilerlemelere paralel olarak artan uzmanlaşmalar, diğer taraftan gelişen ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik iş ve ilişkilerle ortaya çıkan ulusal ve uluslararası örgütlenmeler, daha önceleri pek ender rastlanan toplantıların sayılarında gelişmelere neden olmuştur. Bu toplantıların sayılarının artışı da kongreciliğin bir meslek haline gelmesine ve kongre olayının da bir turizm hareketliliği olarak değerlendirilmesine yol açmıştır.²²

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanayii ve hizmet sektöründe çok hızlı bir gelişme yaşanmış bu da kongreciliğin gelişmesinde doğrudan bir etki yapmıştır.²³ Kongreciliğin gelişimi sonucunda bir araya gelen insanların artan seyahat, konaklama ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması faaliyetleri de kongre turizminin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kongre turizmi ise bu gelişmelere bağlı olarak gün geçtikçe daha fazla gelişmektedir. Bu gelişme globalleşmenin önemli bir boyutudur ve farklı ırklardan, farklı dillerden, farklı dinlerden çok sayıda insan kongreler yoluyla bir araya gelerek birbirlerini anlamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla önümüzdeki beş yıl içerisinde bütün

²¹ AYMANKUY, Yusuf : "Kongre Turizminin Gelişimi ve Türkiye'de Kongre Turizmi", Turizmde Seçme Makaleler :24, Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını No:37, İstanbul-1996, s.18.

²² KARASU, Tanju : a.g.m., s.32.

²³ PİRİNÇCIOĞLU, Fethi : "Türkiye'nin Kongre Geleceği Nedir?", Kongre , Y:1, S:1, Eylül 1995, s.7.

dünyada ve buna bağlı olarak da Türkiye'de kongre turizminde büyük artışlar olacağını söylemek doğru olur.²⁴

Kongre turizminin gelişiminin ötesinde kongre trafiğinin de yön değiştirdiği bir diğer gerçektir. Yıllardır kongre merkezi olarak bilinen yöreler, yerlerini yeni merkezlere kaptırmayı önleyememektedir. Yeni arayışlara giren kongre organizatörleri müşterilerine orijinal ve etkileyici yerler bulmak üzere araştırmalara girmiş bulunmaktadır.²⁵

Kongre turizminin bu gelişiminin nedenlerini ortaya koyabilmek ve hangi aşamalardan geçtiğini görebilmek için çalışmamızın bu kısmında dünyada kongre turizminin gelişimi ve paralelinde Türkiye'deki gelişmeleri incelemeye çalışacağız.

2.1. DÜNYADA KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ

Kongre turizminin dünyadaki gelişimini vermeden önce bu gelişmelerin ana nedenlerini, arz ve talep açısından değerlendirebileceğimiz bir tablo yardımı ile açıklamakta yarar görmekteyiz.

²⁴ TÜRSAB : "Kongre ve Incentive Turizminde Başarı İçin; Çevre ve Altyapı Çok Önemli", S:144, Ocak 1996, s.45-46.

²⁵ ATASOY, Okşan : "Kongre Trafiği Yer Değiştiriyor", Kongre , Y:2, S:18, Şubat 1997, s.10.

Tablo. 3 Kongre Turizminin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Talep Açısından	Arz Açısından
1. Uluslararası ve ulusal resmi kuruluşların ve çok uluslu şirketlerin sayılarında gelişmeler ve bunların toplantı yapma gereksinimi duymaları,	1. Kongre sarayları ve toplantı salonlarına yönelik yatırımların artması,
2. Bilimsel, teknolojik ve mesleki uzmanlıkların ve bilgilerin gelişmesi ve bu alanlarda bilgi alışverişi gereğinin doğması,	2. Ülkelerin, kongre büroları kurmaları,
3. Yeni ürünlerin pazarlanması ve tanıtılması amacıyla yapılan sergileme ve fuar etkinlikleri yanında toplantıların düzenlenmesi,	3. Toplantı salonlarına sahip kongre otellerinin bu konuda verdikleri hizmetleri geliştirmeleri,
4. Sektörel ilişkilerin gelişmesi.	4. Kongre organizatörlüğünün bir meslek olarak gelişmesi,
	5. Hava alanlarında toplantı salonları ve konaklama tesisleri gibi hizmetlere yer verilmesi,
	6. Kongrelerin, turistik çekim merkezlerinde düzenlenmeleri, turlarla birleştirilerek turistik bir olgu durumuna getirilmesi,
	7. Turizm sektörü içerisinde yer alan seyahat acentaları, konaklama tesisleri ve ulaştırma şirketlerinde kongreciliğe ilişkin çalışmaların yapılması,
	8. Havayollarının gelişen teknoloji sonucu daha ucuza ve hızlı şekilde yolcu taşınması.

Kaynak : ÇAKICI, A. Celil: Toplantı Yönetimi Ders Notları, (Teksir, Mersin Üniv., 1996), s.2.

Başka araştırmacılar ise, kongre turizminin gelişiminin nedenlerini; toplantı pazarlama birlikleri, ulaştırma endüstrisi, konvansiyon merkezleri, konvansiyon

büroları, konferans merkezleri, toplantı teknolojisi ve yer düzenleme konularındaki gelişmeler olarak göstermiştir.²⁶

Toplantıların tarihi çok eskilere dayanmasına rağmen toplantı ve kongre endüstrisindeki gelişmeler çok kısa süreli olgulardır. Bu gelişmenin son 25 yılı kapsamı da çok ilginçtir.²⁷ Gerçi II. Dünya Savaşı'ndan sonra bilgi ve tecrübelerin karşılıklı alışverişi için yapılan toplantıların doğurduğu ihtiyaçlar bugünkü kongre endüstrisinin oluşumuna büyük katkılar sağlamıştır.²⁸ Ancak, bu toplantılar çok büyük sayıda ve hacimde olmamıştır.

UIA'nın (Uluslararası Kuruluşlar Birliği) kayıtlarında bilinen ilk uluslararası kongre 10 Mart-8 Haziran 1681 tarihleri arasında yapılan bir tıp kongresidir.²⁹ Bunu takiben 1681 ile 1851 yılları arasında ise her yıl en fazla 5 uluslararası toplantının yapılmış olduğu varsayılmaktadır.³⁰

"Fakat uluslararası kongreler literatüründe, politik önemi nedeniyle olsa gerek 1815' te yapılan Viyana Kongresi'ni ilk uluslararası kongre olarak görme eğilimi vardır."³¹ Aynı zamanda bu kongre 18 Eylül 1814 ile 9 Haziran 1815 tarihleri arasında yapıldığından tarihe en uzun kongre olarak geçmiştir. Avrupalı aristokratların ve devlet adamlarının katıldığı bu toplantının konusu Napolyon sonrası "Yeni Avrupa"dır.³²

²⁶ HOYLE, Leonard H. - David Dorf - Thomas J.A. Jones : Managing Convention and Group Business. American Hotel and Motel Association, USA, 1989, s.9.

²⁷ HOYLE, Leonard H. - David C. Dorf - Thomas J.A. Jones : a.g.k., s.9.

²⁸ MERT, Atakan : a.g.m., s.10.

²⁹ KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi ve Türkiye". Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları:58, Ankara-1985, s.18-19.

³⁰ KARASU, Tanju : a.g.k., s.19.

³¹ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.12

³² MERT, Atakan : a.g.m., s.10.

1900'lü yıllara gelindiğinde dünyada uluslararası nitelikte toplantı sayısının 232 adet olduğu³³ 1950'li yıllarda ise 700'e ulaştığı³⁴ gözlenmektedir.

WTO (Dünya Turizm Organizasyonu)'nun değerlendirmelerine göre 1970'de 4000 uluslararası kongre yapılmış olduğu belirtilirken, 1975'de IUOTO (Uluslararası Seyahat Organizasyonları Büroları Birliği) kayıtları 13000 kongrenin yapıldığını kaydetmektedir.³⁵

Kongrelerin zaman içinde dağılımları kongre olgusunun bir turizm olayı olarak değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle yıllara göre kongrelerin gelişimini bir tablo ile vermekte yarar görmekteyiz.

Tablo 4. Yıllara Göre Uluslararası Kongrelerin Dünyadaki Gelişimi

Yıl	Kongre	Yıl	Kongre	Yıl	Kongre
1954	1058	1975	3320	1978	3763
1964	2201	1976	3699	1979	4354
1974	4148	1977	3327	1980	4812

Kaynak : KARASU, Tanju, Kongre Turizmi ve Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim dairesi Başkanlığı Yayınları: 58, Ankara-1985, s.32.

Bu tablo ile 1954 ile 1980 yılları arasında dünyada ki uluslararası kongrelerin sayılarını görüyoruz.

Tablodan da görüldüğü gibi 1954 ile 1974 yılları arasında çok büyük bir gelişme ile toplantı sayısı 4 katına çıkmıştır. Bu dönemin daha öncede belirttiğimiz gibi

³³ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.12.

³⁴ KOŞAN, Abdülkadir : "Kongre Turizmi", Turizmde Seçme Makaleler:24, Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı yayını No:37, İstanbul-1996, s.56.

³⁵ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.13.

II. Dünya Savaşı sonrası sanayinin ve ekonominin gelişimi neticesinde bilgi alışverişinin sağlanması için ağırlıklı olarak toplantıların yapıldığı dönem olduğuna dikkat etmek gerekir. Daha sonraki yıllarda 1980'e kadar hızlı bir gelişme yaşanmamış hatta 1979'a kadar gerileme bile olmuştur.

1985'li yıllara gelindiğinde uluslararası toplantı sayısı 6000'lere 1987'de ise 7000'lere ve 1992 yılında da 8000'lere çıktığı görülmektedir.³⁶ 1993 yılında ise yaklaşık 9000 uluslararası kongre yapılmıştır.³⁷ Kongre turizminin dünyadaki gelişimi konusunda toplantıların kıtalara ve ülkelere göre dağılımında ki değişimleri de incelemek yararlı olacaktır.

Dünyada pek çok ülkede kongreler düzenlenmektedir. Özellikle Avrupa ülkeleri ilk sıralarda yer almaktadır. Ancak, kongre saraylarındaki gelişmeler sonucu kıtalar arası dağılımda değişiklikler olmuştur. Örneğin, aşağıdaki tablo 1958 ile 1980 yılları arası uluslararası kongre sayılarındaki gelişmeleri göstermektedir.

Tablo 5. Uluslararası Kongrelerin Kıtasal Dağılımındaki Değişimler

	1958	1968	1970	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1980 %*
Avrupa	1115	1898	954	2709	2166	2327	2376	2392	2884	3254	67.7
Amerika	188	497	228	805	644	791	778	754	793	816	16.9
Asya	85	212	124	379	309	360	377	429	479	500	10.4
Afrika	38	92	29	146	137	146	133	129	119	152	3.1
Avustralya	6	29	28	109	64	75	63	59	70	90	1.9
Toplam	1432	2728	1363	4148	3320	3699	3727	3763	4345	4812	100

Kaynak : KARASU, Tanju, a.g.k., s.35.

³⁶ DALLI, Özen : "Kongre Turizmi İle İlgili İstatistikler". Turizmde Seçme Makaleler:24, Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını No:37, s.98.

³⁷ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.19.

* Bu sütun araştırmacının tabloda vermiş olduğu 1980 yılı verilerine göre tarafımızdan hesaplanarak tabloya eklenmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi %67.7 lik bir yüzde ile 1980 yılında Avrupa çok büyük bir paya sahiptir. Ancak, hesaplandığında görülebileceği gibi 1958 yılında bu payın %77 olduğuna dikkat edilirse Avrupa aleyhine bir gelişme olduğu gözlenebilir. Bu değişimi yakın tarihimizde daha iyi gözlemleyebilmek için 1989 ile 1993 yılları arasında ki verilerden oluşturulmuş aşağıdaki tabloyu incelemek gerekmektedir.

Tablo 6. Uluslararası Kongrelerin Kıtasal Dağılımındaki Değişimler 1987-1993

Kıtalar	1989	1990	1991	1992	1993	1993 %
Avrupa	4945	5225	5107	5299	5269	59.8
Amerika	1665	1642	1547	1762	1802	20.4
Asya	1024	1008	985	1018	1138	12.9
Afrika	356	355	368	399	446	5.1
Avustralya	175	186	187	149	162	1.8
TOPLAM	8165	8416	8194	8627	8817	100

Kaynak : AYMANKUY, Yusuf, a.g.m., s.20.

Tablodan da görüldüğü gibi Avrupa'nın payı 1993 yılına gelindiğinde %59.8'e kadar gerilemiştir. Avrupa'nın payındaki azalmanın, büyük oranda Amerika daha sonra da Asya ve Afrika kıtalarındaki gelişme ile ters orantılı olduğu görülmüştür. Bu gelişme, diğer kıtalardaki ülkelerin 1990'larda kongre turizmine verdikleri önemin arttığını ve bu ülkelerin kongre organizasyonları için kongre merkezlerinin inşasına yöneldiklerini göstermektedir.

İlk iki sırayı Avrupa ve Amerika'nın almasının nedeni ise, dünyada en fazla seyahat eden ve edilen ülkelerin, uluslararası birliklerin ve teşkilat merkezlerinin bu kıtalarda olmasıdır.³⁸

³⁸ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.20.

Dağılım nasıl olursa olsun tüm dünyada kongre sayıları artmakta buna bağlı olarak da kongre merkezleri ve şehirleri kurulmakta böylece kongre turizmi hızla gelişmektedir.

2.2. TÜRKİYE'DE KONGRE TURİZMİNİN GELİŞİMİ

Olaya Türkiye açısından bakıldığında, Türkiye'nin yakın geçmişimize kadar dünyada bir kongre ülkesi olarak tanınmadığını söylemek zorundayız. Ülkemizin büyük bir kongre merkezi olmasının bir hayal olduğunu düşünen araştırmacımızın³⁹ aksine, artık ülkemizde pek çok büyük kongrelerin yapıldığını ve Türkiye'nin adının büyük kongre merkezleri arasında yeni yeni duyulmaya başlandığını düşünmekteyiz.

Türkiye ilk uluslararası kongrelere 1969 yılında "Dünya Uluslararası Kızıllaç Kongresi" ve "Dünya Ticaret Odaları Uluslararası Kongresi" ile ev sahipliği yapmıştır. Bu kongreler organizasyon ve teknik yönü ile başarılı olmuş ve dış ülkelere takdir kazanmıştır.⁴⁰

UIA kayıtlarına göre ise; 1970-79 yılları arasında Türkiye'de toplam 132 uluslararası kongre yapılmıştır.⁴¹ Adı geçen yıllar arasında Türkiye'de yapılan kongrelerin yıllara göre dağılımı ise şöyledir:

³⁹ TÜRSAB : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", S:102, Haziran 1991, s.15.

⁴⁰ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.79.

⁴¹ KARASU, Tanju : Kongre Turizmi ve Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları:58, Ankara-1985, s.49.

Tablo 7. Türkiye'de Yer Alan Uluslararası Kongreler

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Ankara	2	-	3	7	1	3	-	2	1	2
İstanbul	13	6	7	5	7	13	-	7	2	2
İzmir	1	-	2	-	2	-	-	2	1	-
Diğer	1	-	-	-	3	-	19	-	9	9
TOPLAM	17	6	12	12	13	16	19	11	13	13

Kaynak : KARASU, Tanju, a.g.k., s.49.

Ancak, yukarıdaki tabloda yer alan bilgilerin de çok sağlıklı olduğu söylenemez. Örneğin, en fazla kongrenin yapıldığı 1976 yılına ait 19 kongrenin illere dağılımı ile ilgili bilgide eksiklik olduğu izlenimi ortaya çıkmaktadır.⁴²

Ayrıca tablo incelendiğinde kongre sayılarında düzenli bir artışın olmadığı görülmektedir. Henüz o yıllarda herhangi bir uluslararası kongre organizasyonuna üye olmamış olan Türkiye'nin kongre turizmi açısından pazarlama yapma şansının olmadığı anlaşılmaktadır.

Daha ilerideki tarihlerdeki durumun değerlendirilebilmesi açısından 1976-1983 yılları arasındaki verilere dayanan aşağıdaki tablonun incelenmesinde yarar vardır.

⁴²KARASU, Tanju : a.g.k., s.49.

Tablo 8. 1976-1983 Yılları Arasında Türkiye'de Yapılan Uluslararası Kongreler*

Yıllar	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	Toplam	%
Ulusal	15	28	39	32	23	39	23	41	240	61.5
Uluslararası	17	17	15	24	15	28	27	7	150	38.4
TOPLAM	32	45	54	56	38	67	50	48	390	100

Kaynak : KARASU, Tanju, a.g.k., s.81.

Tablo incelendiğinde Türkiye'de bu tarihler arasında toplam 390 toplantının yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu da 1970-79 yılları arasındaki 132 toplantıya oranla çok büyük bir artışın olduğunu göstermektedir. Üstelik 1976-1983 yılları arasında düzenli bir artışın olduğundan söz etmek mümkündür. Ancak, her iki tablonun da aynı araştırmacıya ait olmasına rağmen 1976 ile 1979 yılları arasındaki verilerin aynı olmadığı dikkate değerdir. Bu durum Türkiye'de kongre sayıları ile ilgili ciddi ve kesin kayıtların tutulmamış olduğunu kanıtlamaktadır.

Günümüze gelindiğinde ise; Türkiye'nin dünya kongre pazarındaki rekabette yerini alabilmesi için bir takım çabalara girdiğini görüyoruz. Örneğin, 1975 yılında "Tanıtma Genel Müdürlüğü" adı altında kurulan birim 1982 tarihinde "Kongreler ve Toplantılar Şubesi Müdürlüğü"ne dönüştürülmüştür. Temel fonksiyonları ise; uluslararası kongrelerin ülkemizde düzenlenmesi için girişimlerde bulunmak, bu kongrelerin organizasyonuna yardımcı olmak ve kongre turizmi olanaklarımızın tanıtılmasını sağlamaktır.⁴³

Yine 1996 yılında İstanbul'da bir Convention Bureau (Konvansiyon Bürosu) kurulmuştur ve bu büro İstanbul'un kongre altyapısını ortaya koyacaktır. Bu işe uygun kongre merkezleri, oteller, seyahat acentaları bu büroya üye olacaklardır. Büyük

* Araştırmacının çalışmasında yer alan tablonun sadece bir kısmı tarafımızdan kullanılmıştır.

⁴³ KARASU, Tanju : a.g.k., s.61.

kongreler söz konusu olduğunda da bu büro devreye girerek İstanbul'un pazarlanmasına yardımcı olacaktır. Örneğin, bu büro EFTC (Avrupa Kongre Şehirleri Federasyonu)'na üye olmuştur.⁴⁴ Aynı zamanda da IACVB (Uluslararası Toplantı ve Ziyaretçi Büroları Birliği)'nin de üyesi durumundadır.⁴⁵

Yine İstanbul gibi Antalya'da bir Convention Bureau kurarak EFTC ve ICCA (Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Derneği)'ne 1996 yılının başından geçerli olmak üzere üye olmuştur.⁴⁶

Türkiye için en önemli gelişmelerden biri de hiç şüphesiz ki 1996 yılında faaliyete geçen ve Türkiye'nin kongre turizmindeki en büyük sorunu olan kongre merkezi ihtiyacına hizmet edecek olan Lütfü Kırdar Kongre merkezidir. Türkiye'nin en büyük konferans ve sergi sarayı olan bu merkez 2400 kişilik fuayesi ile 21 adet toplantı salonu ve 12 dilde anında tercüme yapabilen simultane sistemleri, audio-visial prodüksiyon ekipmanları ile çağdaş teknolojinin tüm ayrıcalıklarını sunmaktadır.⁴⁷

Elbette ki tüm bu gelişmelerden sonra Türkiye önemli uluslararası kongrelere ev sahipliği yapmıştır. Yakın geçmişimizde yapılan büyük kongrelere şöyle örnekler verebiliriz;

1993 yılında İstanbul'da 548 yerli ve 3977 yabancı katılımcı olmak üzere 15. Orf. ve Baş Boyun Cerrahisi Kongresi yapılmıştır.⁴⁸

⁴⁴ KONGRE GAZETESİ : "İstanbul'da Kongre ve Ziyaretçi Bürosu Kuruluyor", Y:2, S:14, Ekim 1996, s.4.

⁴⁵ TÜRSAB : "Türkiye Şansını Kullanabiliyor mu?", S:139, Haziran 1996, s.29.

⁴⁶ TÜRSAB : "1996'da 9.5 Milyon Turist, 6 Milyar Dolar Gelir Hedefliyoruz", S:144, Ocak 1996, s.42.

⁴⁷ TÜRSAB : "Lütfü Kırdar Artık Uluslararası Kongre Turizmi Pazarında", S:153, Ekim 1996, s.17.

⁴⁸ MANAV, Yalçın : "Kongre Şehri İstanbul", Türsab Dergisi, S:56, Haziran 1994, s.12.

Yine aynı yıl ikinci dev organizasyon olan ve 5 gün süren Diyabet Kongresi'ne 4000 delege katılmıştır.⁴⁹

Aynı yıl yapılan büyük ve önemli kongrelerden biri de ICCA'nın 32. Genel Kuruluydu.⁵⁰ Dünyanın 42 ülkesinden gelen kongre düzenleyicileri, kongreleri getiren acentalar, kongreleri destekleyen havayolları, oteller ve kongre merkezlerinin yöneticileri, sergi düzenleyicileri ve milli turizm büroları temsilcilerinden oluşan katılımcıları Türkiye'de konuk etmek yalnızca bu kongrenin yarattığı ekonomik fayda dışında gelecek kongrelerin pazarlanmasındaki katkılarını da düşünmek gerekir.⁵¹

Türkiye en büyük atılımını son 20 yılın en büyük uluslararası organizasyonu olan "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı" yani "HABİTAT II " ye ev sahipliği ederek yaptı.⁵² HABİTAT II Konferansı ile Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin resmi delegasyonlarının yanı sıra bu sistemi oluşturan UNICEF, UNESCO, UNIDO, gibi örgütler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör ve sendikaların temsilcileri ile akademisyenler, konut ve yerleşim alanındaki meslek sahipleri katılımıyla 25000 insan İstanbul'da 2 hafta süre ile konaklamışlardır.⁵³

HABİTAT II İstanbul'un tek başına 25 bin, Türkiye'nin bütününde ise 40 bin kişilik organizasyonlara ev sahipliği yapabilir durumda olduğunu göstermiştir.⁵⁴

⁴⁹ TÜRSAB : "Kongreler Şehri İstanbul", S:122, Eylül 1993, s.38.

⁵⁰ TYD : "Uluslararası Kongre Organizatörleri İstanbul'da idi", S:16, Ağustos-Ekim 1993, s.7.

⁵¹ PİRİNÇÇİOĞLU, Fethi : "Bir Tanıtım Başarısının Öyküsü", S:117, Aralık 1992, s.7.

⁵² PİRİNÇÇİOĞLU, Fethi : "Türkiye'nin Kongre Geleceği Nedir?", Kongre , Y:1, S:1, Eylül 1995, s.s.7.

⁵³ KÖKLÜ, Sibel : "Sürdürülebilir Kalkınmada Bir Dönemçe: Habitat II", Belediye ve Kent Dergisi, S:1, Mayıs 1996, s.52-53.

⁵⁴ TÜRSAB : "Habitat Tamam Sıra Olimpiyatlarda", S:150, Temmuz 1996, s.36.

3. KONGRE TURİZMİNİN ÖNEMİ

Teknolojik ve bilimsel gelişmelerin çok hızlı yaşandığı günümüzde bu gelişmelerin etüt edildiği, kamuoyuna duyurulduğu ve bilgilerin aktarılarak tartışıldığı kongrelerin de sayısı hızla artmaktadır. Bu artış da kongrelere ve kongre turizmine giderek artan bir önemin verilmesine neden olmaktadır.

Dünya turizm gelirlerinin %30'unun kongre turizminden sağlandığı ve bir kongre delegesinin ziyaret ettiği herhangi bir ülkeye sağladığı girdinin normal bir turistin getirdiği gelirin üç misli olduğu gerçeği kongre turizmini tüm dünyada giderek en rantabl turizm etkinliklerinden biri durumuna getirmektedir.⁵⁵

Sürekli gelişim içinde olan kongre turizminin, turizm ekonomisi içinde mevsim uzatıcılığı karakteri yanında, ulusal turizm gelirine önemli katkılar ve yapısal değişimler sağladığı bir gerçektir.⁵⁶

Bu özellikleri ile kongre turizmi diğer turizm türleri içerisinde göz ardı edilemeyecek bir yer edinmiş durumdadır. Bu yüzden de giderek büyüyen boyutlarda kongre turizminin hareketlerine yön veren örgütlenme ve organizasyonların yapılmasına neden olmaktadır.⁵⁷

Kongre turizminin önemini belirtmeye çalıştığımız bu çalışmamızda, kongre turizminin ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerini bu kısımda incelemeye çalışacağız.

⁵⁵ KONGRE : "İstanbul Kongre Cenneti Olabilir mi?" Y:2, S:18, Şubat 1997, s.9.

⁵⁶ GÖKDENİZ, Ayhan : "Uluslararası Turizm Hareketlerinde Kongre Turizminin Yeri, Fiziksel Donanımları, Boş Zaman Rekreasyon Alışkanlıkları ve Türkiye'nin Yapısal Analizi", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayını No:37, İstanbul-1996, s.71.

⁵⁷ TÜRSAB : "Kongre Turizmi", S:59, Ocak 1991, s.42.

3.1. Kongre Turizminin Ekonomik Etkileri Açısından Önemi

Kongre turizminin ekonomik açıdan turizme ve ekonomiye etkilerini hepsi de birbirinden önemli olan şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- Döviz Kazandırıcı Etkisi
- Delegeterinin Yüksek Miktardaki Harcamaları
- Yeni İstihdam Olanaklarının Yaratılması
- Diğer Sektörleri Sürüklenme Etkisi
- Turizmde Mevsimliliğin Ortadan Kaldırılması
- Şehirleşme Sürecine Olumlu Katkıları
- Yerli Halkın ve Yerel Yönetimlerin Gelirini Arttırıcı Etkisi

3.1.1. Döviz Kazancı

Gelişmekte olan ülkelerin çoğu, döviz sıkıntısı nedeni ile ekonomik kalkınmalarını finanse etmekte güçlük çekmektedirler. Bu amaçla ihracatlarını geliştirmeye ve ithalata da sınırlamalar getirmeye çalışmaktadırlar. Turistik hareketler sebebiyle ülkeye gelen yabancılara, mal ve hizmetin satılması sonucu elde edilen döviz, turizmi görünmeyen ihracat şekline getirmekte ve de ödemeler dengesindeki açığın kapatılmasına da katkıda bulunmaktadır.⁵⁸

Turizmin katkıları, özellikle de gelişmekte olan ve ödemeler dengesi açıkları ile sorunu olan ülkelerin iktisadi kalkınmasında önemli bir yer tutar. Gelişmekte olan bir ülke durumundaki Türkiye'de zor bir dönem yaşanmaktadır. Yüksek düzeydeki iç ve dış borç ödemeleri kaynakları tüketmektedir. 1996 yılının geneliyle ilgili yapılan tahminlere göre 20 milyar dolarlık bir açık söz konusudur.⁵⁹

⁵⁸ USTA, Öcal : Turizm, Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul-1993, s.96.

⁵⁹ TYD : "Döviz Dengesinde Turizm Tekstil İle Yarıtıyor", S:27, Eylül-Ekim 1996, s.19.

Bugün Türkiye yurtdışından kredi bulmakta zorlanmakta, ekonomik istikrarsızlık nedeniyle de yeterince yabancı sermaye çekememektedir. Döviz açığının kapanmasında da turizm istikrarlı bir döviz kaynağı durumundadır. Öyle ki, turizm sektörü son üç yılda elde ettiği 10 milyar 525 milyon dolarlık net döviz geliriyle, 33 milyar 320 milyon dolara ulaşan dış ticaret açığının % 32'sini tek başına karşılamıştır.⁶⁰

Genel olarak turizm sektörünün ödemeler dengesi üzerindeki bu döviz geliri etkisinin önemini belirtmekteki maksadımız, kongre turizminin sağladığı döviz kazancının ödemeler dengesi üzerindeki etkisini ortaya koyabilmektir. Çünkü, kongre turizmi ülkesel turizm gelirlerinde ikinci sırada yer almaktadır.⁶¹ Üstelik uluslararası kongrelere katılanların sayısı dünya turizmi hacminin %10'u olup, bu amaçla yapılan harcamalar ise turizm gelirlerinin %30'u düzeyindedir.⁶²

Bu durumu bir örnekle açıklamayı yararlı bulmaktayız. 1996 yılında Türkiye'ye gelen 8.5 milyon kişi⁶³ yaklaşık 6 milyar dolarlık harcama⁶⁴ yapmıştır. Bununla birlikte 1996 yılında yapılmış olan Habitat II'ye daha da önce belirttiğimiz 25.000 kişi katılmıştır ve bu kongre neticesinde Türkiye'nin 50 milyon dolar kazandığı tahminlenmektedir.⁶⁵ Tek bir büyük kongrenin doğrudan yarattığı ekonomik getirisinin büyüklüğünün, toplam turizm gelirleri içindeki payı açısından iyi bir örnektir.

⁶⁰ İbid.

⁶¹ TÜRSAB : "Antalya Kongre Şchri Olmaya Hazır". S:144, Ocak 1996, s.40.

⁶² DALLI, Özen : "Alternatif Turizm Modeli Olarak Kongre Turizmi", I. Bilkent Turizm Forumu, Bilkent Üniversitesi, 29-30 Kasım 1996, s.1.

⁶³ TÜRSAB : "8.5 Milyon Turistin Yarıısı Üç Ülkeden". S:156, Ocak 1997, s.46.

⁶⁴ TÜRSAB : "Bakan Yücel 1996 Yılıını Türsab'ta Değerlendirdi", S:156, Ocak 1997, s. 4.

⁶⁵ Belediye ve Kent : "Habitat Türkiye'ye Ne Kazandıracak?", Y:1, S:1, Mayıs 1996, s.71.

3.1.2. Delegelerin Yüksek Miktardaki Harcamaları

Kongre merkezlerinin bulunduğu şehirlerde, delegelerin yapmış oldukları harcamalar şehirdeki konaklama, yeme-içme, eğlence, hediyelik eşya işletmelerinde sağladığı gelirler ve diğer faydalar önce şehrin sonrada ülkenin turizm gelirlerine ve dolayısıyla da ekonomik gelişimine katkıda bulunur.⁶⁶

Gerçekte bir turistin yaptığı harcamaların da ekonomiye aynı şekilde etki yaptığı düşünülebilir. Ancak, kongre turizmini önemli kılan başlıca etken delege harcamalarının diğer turist harcamalarından fazla oluşudur. Yapılan hesaplamalar kongre turizminin ekonomik açıdan ne kadar avantajlı olduğunu göstermektedir. Öyle ki, tatil turizminde kişi başına 600-700 dolar harcanırken, bir delegenin harcaması 1675 dolara ulaşabiliyor. Bu rakamlar toplandığında da dünya turizm cirosunun %25'ini kongre turizmi gelirlerinin oluşturduğu anlaşılmaktadır.⁶⁷

UIA tarafından dönemler itibarıyla yapılmış olan değerlendirmeye göre, uluslararası kongrelere katılan bir delegenin harcadığı para ortalama 2-4 turistin harcadığı paraya eşittir.⁶⁸

EFTC 1995 asamblesinde yapılan açıklamaya göre ise; 1995 yılında kongreye katılan delegelerin turizme katkıları diğer turizm çeşitlerine göre 5 misli fazla olmuştur.⁶⁹

⁶⁶ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.31.

⁶⁷ TELLİ, Mümtaz : "Kongre Turizmi ve İstanbul Convention and Exhibition Centre", Turizm Dünyası ve Usta Aşçı, Y:8, S:82, Eylül 1996, s.10.

⁶⁸ EKZEN, Nazif : "1996'da 9.5 Milyon Turist, 6 Milyar Dolar Gelir Hedefliyoruz", S:144, Ocak 1996.

⁶⁹ TÜRSAB : "Antalya'nın 1998 EFTC Asamblesi İçin Aday Olması İstendi", S:144, Ocak 1996, s.43.

Araştırmacılarımızın çalışmaları, kongre turizmindeki input ve output'ların genel turizme göre daha büyük ölçekli oluşundan ekonomiye etkisinin ve katkısının daha büyük miktarlarda olduğunu göstermektedir. Bir tatil paketinin ortalama fiyatı 600 dolar iken bir kongre paketi kişi başına 1150 dolar oluşu bu etkiyi yaratmaktadır.⁷⁰

Örneğin, 1965 yılında San Francisco'da iki buçuk milyon turist yaptığı toplam harcama dört yüz bin delegenin toplam harcamalarının sadece bir buçuk katı olmuştur. Yani sadece bir delegenin harcadığı miktarı dört turist ancak harcamıştır.⁷¹

Kongre harcamalarının diğer turist harcamalarından daha fazla olması sebepleri şöyle açıklanabilir:

Kongreye katılan delegelerin gelir düzeyleri genellikle yüksektir. Çoğunlukla 30-60 yaş arası erkeklerden oluşan delegelerin katılım ücretleri, ulaşım ve konaklama harcamaları kendileri tarafından değil, bağlı buldukları kuruluşlarca karşılanır. Söz konusu olan şirketler harcamaların vergiden düşmesi nedeniyle daha rahat para harcama eğilimindedirler. Bu organizasyonlara katılan delegeler kongre veya seminer bittikten sonra yöreyi daha iyi tanıyabilmek amacıyla konaklama sürelerini 3-5 gün uzatma düşüncesindedirler.⁷²

Aşağıdaki tabloda ise; bir delege ile bir turist günlük harcamaları arasındaki farklar görülmektedir.

⁷⁰ ATAKAN, Mert : a.g.m., s.10.

⁷¹ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.57.

⁷² YARCAN, Şükrü : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", S:102, Haziran 1991, s.19.

Tablo 9. Delege ve Turist Harcamaları *

Category	Dolar	
	Convention Delegates	General Tourist
Oteller	447.21	282.38
Restoranlar	219.83	207.08
Parekende	88.18	139.26
Eğlence	86.76	176.66
Yerel Ulaşım	48.13	53.83
Konvansiyon	7.34	-
Personel Harcamaları	5.21	-
Donanım Kiralama	5.21	-
Diğer	21.59	21.59
Ortalama Harcama	951.99	880.78

Kaynak : BRAUN, Bradley M.- Brian Rungeling, "Impact of Convention and Tourist Visitors", International Journal Hospitality Management, Vol:11, Nu:3, 1992, p.68.

Tablodan da görebileceğimiz gibi bir delege ile bir turistin gittikleri yöredeki günlük yaşantılarındaki harcamaları arasında fark vardır. Bir delege ortalama 951 dolar harcarken bir turist ortalama 880 dolar harcamaktadır. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken husus, tabloda delegelerin kongreye katılmak için ödedikleri miktarın gösterilmemiş olmasıdır. Tabloda "Convention Servis" bölümünde verilen miktar, delegenin kongre sırasında merkezde yaptığı fotokopi, telefon vb. harcamalardır. Bunun dışında her delege kongreye bir katılım ücreti ödemek zorundadır. Bu açıklamayı, delege ve turist harcamaları arasındaki farkın tabloda niçin az olduğunu anlatabilmek için yapmayı uygun görmekteyiz. Tabloda delegelerin ve turistlerin paket turlara ve kongrelere ödedikleri ücretler gösterilmemiş, araştırmacının amacı olan, günlük yaşantılarındaki harcamalarına yönelik bilgilerle yetinilmiştir.

* Araştırmacının tablosu özetlenerek kullanılmıştır.

Ayrıca, kongreye katılmak amacıyla gelen delegeler çoğu zaman yanlarında eşlerini de getirmektedirler. Kongre delegelerinin ve eşlerinin boş zamanlarını değerlendirme faaliyetleri de kongre turizmi içinde telaffuz edilir.⁷³

Delegelerin yaklaşık %25'i eşleri ile birlikte gelmekte ve %75'i de kongre sonunda ki turlara katılmaktadırlar. Gelir düzeyleri yüksek olduğundan ve masrafları kuruluşlarınca karşılandığından tüketim eğilimleri de fazla olmaktadır.⁷⁴

Kongre delegeleri ve eşlerinin üst gelir grubundan olduklarından harcamalarının da fazla olduğunu aşağıdaki örnek çok güzel açıklamaktadır:

Kongreler genellikle yüksek kazançlı meslek erbapları arasında evrensel boyutu yakalamak için kullandıkları bir iletişim yoludur. Doktorlar, mimarlar, mühendisler, devlet adamları, bankacılar, sanayiciler, askeri erkan, sporcular, ilim adamları, emlakçılar vb. gibi başarılı mesleklerden olan ve yüksek gelir seviyesine sahip kişiler yalnız ve eşleri ile birlikte başka bir ülkeye "kongre" vesilesiyle gitmekle beraber orada eğlenceden, iş görüşmesine, spordan alışverişe pek çok etkinliğin içine gireceklerdir.

Gelir düzeyi yüksek olan ve belirli bir yaşa ulaşmış, pek çoğunun sosyal seviyesi farklı olan seçkin kişiler VIP (Çok Önemli Kişi) muamelesi görmek için gittikleri ülkelerde ülkelerindeki davranışlarından daha cömert davranmaktadırlar. Bunun en güzel örneği de limuzin servislerine olan talepleridir.⁷⁵

Üstelik delegeler yanlarında sadece eşleri ile birlikte gelmezler. Kongrelere katılan delegelere eşleri dışında çocukları, akrabaları, sekreterleri veya gazeteciler de refakat edebilirler. Bu kişilerin yaptıkları harcamalarda büyük yekun tutmaktadır.⁷⁶

⁷³ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.18.

⁷⁴ DALLI, Özcan : "Alternatif...", s.1.

⁷⁵ Turizm Dünyası ve Usta Aşçı : "Kongre Turizmi ve Limuzin Servisleri", Eylül 1996, s.15.

⁷⁶ KARASU, Tanju : a.g.k., s.39.

3.1.3. Yeni İstihdam Olanaklarının Yaratılması

Genel olarak turizm sektörünün emek yoğun bir sektör olduğu düşünülürse, kongrelerinde istihdam artırıcı rolü olduğunu söylemek doğru olur. Bir kongre organizasyonu neticesinde ülkeye ve şehre gelen delegenin konaklama, yeme-içme, seyahat, eğlence ve toplantı sırasındaki ihtiyaçlarının karşılanması için çok sayıda işin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu durum yüzlerce hatta binlerce insanın istihdamına yol açacaktır.

Kongre turizminin istihdam yaratıcılığı aslında üç aşamalıdır: Kongre organizasyonu sırasında kongre merkezinin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli personel, doğrudan istihdam sağlama yönüdür. Delegenin ülkeye veya şehre ulaşımını sağlayan seyahat şirketlerinde, delegenin konaklamasını sağlayan otellerde, yeme-içme ihtiyacını karşıladığı restaurantlarda, eğlence merkezlerinde ve hediyelik eşya dükkanlarında çalışan kişilerde kongrelerin dolaylı istihdam yönüdür. Üçüncü aşama ise; bu tür iş yerlerinin ihtiyaçlarını karşılayacakları malzemeleri üreten diğer iş kollarının faaliyetlerinde çalıştırdıkları kişilerde yine kongrelerin dolaylı istihdam yönünün sonucudur. Bu açıklamaların da ifade ettiği gibi kongrelerin ve dolayısıyla kongre turizminin istihdam olanağı yaratıcılığı muhakkaktır.

Kongre endüstrisinin istihdam ettiği işgücü türünde de çeşitlilik vardır. Kongre merkezlerinde görev alan elit personelin yanı sıra, istihdam edilmesi güç olan vasıfsız iş gören için de otellerde ve yemek hizmetlerinde istihdam yaratması doğaldır. Kongre merkezlerinin, şehirlerde istihdam sorununu azaltmak için şehrin canlandırılmasında kullanılan diğer bütün yollara oranla daha yüksek bir potansiyel sunduğu söylenebilir.⁷⁷

⁷⁷ FENICII, George G. : "Convention Center Development: Pros, Cons and Unanswered Questions", International Journal Hospitality Management, Vol:11, Nu:3, s.185.

IACVB, kongrelere katılanların bir bölgede yaptığı her 20.000 dolarlık doğrudan harcamanın yeni bir iş yarattığını tahminlerken, Graveline de kongrelere katılım ile istihdam yaratma arasında bağ kurmuş ve her 100.000 kongre delegesinin bir çok endüstri sektöründe 1000 ile 1900 işi desteklediğini saptamıştır.⁷⁸ Kongre harcamalarının doğrudan etkileri açısından Orta Florida bölgesinde yapılmış çalışma neticesinde kongrelerin, istihdam ve ücretler üzerine olan etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tablo 10. Kongre Harcamalarının İstihdama ve Ücretlere Etkisi *

Sektör	İstihdam (kişi)	Ücret (dolar)
Konaklama Tesisleri	17.578	99.334
Yiyecek-İçecek Yerleri	10.416	50.837
Parakendeci Mağazalar	2.926	20.910
Eğlence, Dinlence	2.962	27.231
Dernekler	4887	21.972
Ulaşım Hizmetleri	2727	26.347
İş Hizmetleri	884	7.951
Sosyal Hizmetler	2.172	9.765
İnşaat Malzemesi	216	1.542
Sağlık Hizmetleri	206	1.469
Onarım Hizmetleri	104	962
Müzeler, Botanik ve		
Hayvanat Bahçeleri	209	939
TOPLAM	45.284	269.259

Kaynak: BRAUN, Bradley M. : "Kongrelerin Ekonomik Katkısı:Orlando Florida Örneği", 'Turizmde Seçme Makaleler:14, TUGEV Yayını No:21, İstanbul-1992, s.25.

⁷⁸ İbid.

* Araştırmacının tablosunun sadece bir kısmı kullanılmıştır.

Yine bir başka araştırmacının tespitine göre; 1991 yılında Amerika'da yapılan bir araştırmada, o yıl kongrelerle doğrudan ilişkili olarak 1.5 milyon kişinin full-time istihdam edildiği ve çarpan etkisi ile bu rakamın 2.9 milyon kişiye çıktığı ortaya konmuştur.⁷⁹

3.1.4. Diğer Sektörleri Sürükleme Etkisi

Daha önce de belirttiğimiz gibi kongre turizmi tek taraflı bir ürün değildir. Yani kongre amaçlı ziyaretçiler sadece kongre merkezinin hizmetlerinden faydalanmazlar. Bunun yanında seyahat, konaklama, yeme-içme, eğlence, alişveriş gibi ihtiyaçlarının da karşılanmasını istemektedirler.

Aslında tek başına bir kongre merkezi bile, görsel sanayi, simultane eviri, part-time çalışma olanakları, büyük yatırımlar gibi bir çok yan sektörü hareketlendirir.⁸⁰ Bunun yanında bir kongre merkezinin gelişimi, oteller, restaurantlar ve eğlence gibi ağırlama endüstrisi yatırımlarını da destekler. evresindeki fiziksel canlanmayı desteklemesi beklenen konvansiyon merkezlerine çok sayıda örnek vardır. New York'da, Belediye Meclisi, Jacob Convention Center'ın inşası nedeniyle en azından 20 projenin doğduğunu bildirmiştir.⁸¹

Daha ayrıntılı olarak sürükleyicilik özelliğini incelediğimizde karşımıza ilginç bulgular çıkmaktadır. 1967 yılında Vancouver'de yapılan kongrelerde delegelerin toplam 11 milyon dolar ödeyerek 2.070.000 yumurta, 61.000 kg. tavuk eti, 210.000 litre süt, 500.000 kg. sığır eti, 380.000 kg. sebze, 633.000 ekmek, 260.000 kg. patates gibi yaptıkları tüketimle çiftçiliği sürüklediğini düşünmek çok doğru olur. Bu tür

⁷⁹ OPPERMANN, Martin - Kye-Sung Chon : "Convention Participation Decision-Making Process". Annals of Tourism Research, Vol:24, Nu:1, January 1997, s.178.

⁸⁰ TÜRSAB : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", S:102, Haziran 1991, s.10.

⁸¹ FENICH, George G. : a.g.m., s.184.

sürükleyici etki ayrıca; içecek ve gıda imalatçıları, hediyelik eşya imalatçıları, oteller, taksi, kiralık araba firmaları, lokantalar, barlar ve eğlence yerleri, posta-telefon gibi haberleşme merkezleri, çiçekçiler, seyahat acentaları, ulusal ve yerel taşımacılık gibi alanlarda da olacaktır.⁸²

Tüm bu alanlarda da dolayısıyla yeni yatırımların olması beklenen bir sonuçtur. Bir kongrenin sektörler üzerindeki sürükleyici etkisini görebilmek açısından Orta-Florida bölgesinde yapılan kongrelerin çeşitli iş kollarına yaptığı dolaylı ve dolaysız etkiyi incelemekte fayda vardır.

Tablo 11. Kongre Harcamalarından En Çok Etkilenen Münferit Sektörler

(Bin Dolar)

SEKTÖR	DOLAYLI	DOLAYSIZ	TOPLAM
Otel ve Diğer Konaklama Tesisleri	21.205	707.802	729.007
Yiyecek İçecek Yerleri	38.495	201.327	239.822
Emlak	169.465	0	169.465
Çeşitli Parekendeci Mağazalar	25.075	74.998	100.073
Elektrik, Gaz ve Su Hizmetleri	89.251	0	89.251
İş Hizmetleri	61.862	25.415	87.277
Eğlence, Dinlence	16.459	60.341	76.800
Sağlık Hizmetleri	65.577	5.268	70.845
Dernekler	13.187	47.011	60.198
Ulaşım Hizmetleri	1.918	45.758	47.676
Dayanaksız Mallar-Toptancılar	42.611	0	42.611
Özel Ticari Yükleniciler	38.794	0	38.794
Basım-Yayın	33.562	0	33.562

*Tablonun Devamı Diğer Sayfadadır.

⁸² ÖZEN, Yılmaz : s.58.

SEKTÖR	DOLAYLI	DOLAYSIZ	TOPLAM
İletişim	33.343	0	33.343
Sigortacılar	33.099	0	33.099
Kişisel Hizmetler	31.817	0	31.817
Dayanıklı Mallar-Toptancılar	29.972	0	29.972
Oto Bayileri, Servis İstasyonları	29.421	0	29.421
Oto Tamir, Bakım ve Garajları	28.146	0	28.146
Bankacılık	27.529	0	27.529
Sosyal Hizmetler	5.860	20.892	26.752
Gıda vb.	19.811	0	19.811
Hırdavatçılar	19.420	0	19.420
Hukuki Hizmetler	18.325	0	18.325
Çeşitli Onarım Hizmetleri	17.732	0	17.732
Çeşitli Hizmetler	14.694	0	14.694
Kredi Kuruluşları (Bankalar Hariç)	14.433	0	14.433
İnşaat Malzemesi ve Bahçe Levazım.	14.393	0	14.393
Gıda Mağazaları	13.004	0	13.004
Sigorta Acentaları, Aracılar	11.203	0	11.203
Yük Taşıma ve Depolama	10.721	0	10.721
Diğer	90.034	10.462	100.496
TOPLAM	1.080.418	1.199.274	2.279.692

Kaynak: BRAUN, Bradley M., a.g.m., s.28.

3.1.5. Turizmde Mevsimliliği Ortadan Kaldırma

Dünyada birçok ekonomik etkinliğin temelinde mevsim faktörünün küçümsenmeyecek bir rolü vardır. Bu rolü turizm hareketlerinde de görmek mümkündür. Tur düzenleyicileri, hava, deniz ve kara taşımacılığı, oteller gibi turistik işletmelerin işlevleri ile turizm hareketleri aydan aya belirli bir dalgalanma

göstermektedir. Mevsim faktörü ve önceden tespit edilebilen diğer faktörler, bu dalgalanmaları, donanımın ve personelin yetersiz ve verimsiz kullanımını ortaya koymaktadır.⁸³

Turizm faaliyetlerinin bir sezon üzerinde yoğunlaşması, hizmetlerin kalitesinde düşüşe yol açarken, ulaştırma ve çevre koruma alanlarında sıkıntılara yol açmaktadır. Bu aynı zamanda yılın geri kalan bölümlerinde varolan kapasitenin yeterli derecede değerlendirilmemesi anlamına gelmektedir.⁸⁴

Yoğun sezonlardaki doluluk oranlarının yüksek, diğer aylarda düşük oluşu olumsuz neticeler vermektedir. Her şeyden önce inşa edilen binaların, sadece 5-6 ay kullanılan ve diğer aylarda atıl kalan verimsiz işletmeler pozisyonuna girmesine neden olmaktadır. Bu yüzden işletmeciler yaz aylarındaki kârlarını yıl içinde boş geçen ayların giderlerine harcayarak eritirler. Sonuç itibarıyla sektör rantabl olmaktan uzaklaşır. Üstelik yatırım kaynaklarının boşa harcandığı da düşünülebilir.

Diğer bir sakıncası ise, personel konusunda yaşanmaktadır. Sezon başında işe alınıp yetiştirilen personel çoğu kez sezon sonunda işten çıkarılmak zorunda kalır. Çünkü, ölü sezon nedeniyle fazla personel zarara neden olacaktır. Bu şekilde işten çıkarmalar, gelecek sezon aynı personelin tekrar çalıştırılmasını engelleyicidir. Bu da eğitim masraf ve çabalarının boşa gidişine neden olmaktadır. Yine boş sezonlarda binanın bakım-onarım vb. giderleri de zarar sebepleridir.

Türkiye'nin yoğun sezonları özellikle yaz aylarına rastlamaktadır. Bir araştırmamızın bulgularına göre;

NİSAN-EKİM DÖNEM YOĞUNLUĞU	%78.66
HAZİRAN-EYLÜL DÖNEM YOĞUNLUĞU	%50.32'dir.

⁸³ USTA, Öcal : "Turizm Hareketlerinde Mevsimlik Yoğunlaşma", Turizm Yıllığı 1985, T.C. Turizm Bankası A.Ş. Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1986, s.65.

⁸⁴ TYD : Avrupa Birliği'nin Turizm Politikası, TYD Yayını, Almanya-1996, s.13.

Bu durum alınan tedbirler ve uygulanan politikalara rağmen Türk turizminin mevsimlilik özelliğini koruduğunu göstermektedir.⁸⁵

Bir başka araştırmamızın bulgularına göre; eğlence, tatil, ziyaret ve gezi sebebiyle seyahat edenlerin özellikle Temmuz-Ağustos-Eylül aylarında daha fazla yolculuk ettiği ve toplam turist varışlarının bu aylarda %40'ının gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Yine aynı araştırmacı, iş, seminer, konferans, toplantı gibi nedenlerle gelenlerin, aylar itibarıyla değerlendirildiğinde yaz mevsiminin iki ayında -Temmuz ve Ağustos- azalma, buna karşılık Nisan-Mayıs ve Eylül aylarında bir yükselme olduğunu belirtmektedir.⁸⁶

Yukarıda açıkladığımız sakıncalardan dolayı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında "mevcut tesislerde doluluk oranını arttırıcı, faaliyet mevsimini uzatıcı ve nitelik yükseltici önlemler alınacaktır" ⁸⁷ şeklinde ilke ve politikalar belirlenmiştir. Turizmin 12 aya yayılmamış olması bir noksanlık ve aksaklık olarak görülmektedir.⁸⁸

Halbuki kongreler, ilkbahar ve sonbahar ayları kongre ayları olarak görüldüğünden, turizmin mevsimsel niteliğinden kaynaklanan sorunları giderici alternatif bir turizm motifini oluşturur.⁸⁹

Kongre turizminin genellikle sezon dışı bir iş olması, onu tatil turizminden ayıran diğer bir özelliktir. Üç yada dört aylık bir sezon için otel inşa etmenin rantabl

⁸⁵ TİMUR, Alp : "Türk Turizminin Genel Değerlendirilmesi", II. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası Belediyesi Yayınları:4, Kuşadası-1991, s.227.

⁸⁶ SOYKAN, Füsün : "Bazı Turistik Göstergelere Göre Türkiye Turizminin Coğrafi Dağılımı ve Aylar İtibarıyla Özellikleri", Turizm Yıllığı 1993, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını, Ankara-1993, s.68.

⁸⁷ Kalkınma Bankası : Turizm El Kitabı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını, Ankara-1990, s.31.

⁸⁸ Tatil Turizminin Dergisi : "Turizm ve Ticaret Hacmi Genişleyecek", S:1, 1994, s.29.

⁸⁹ DALLI, Özcn : "Alternatif Turizm...", s.6.

olmadığını ve kalifiye elemanın yılın üç ayı çalıştırılıp işine son verilmesinin mümkün olmadığı açıktır. Bu nedenle sezon dışı turizmin geliştirilmesi gereklidir. Bu da kongrelerle mümkündür.⁹⁰

Kongre turizmi, mevsimlik yoğunlaşmayı tüm bir yıla yayması açısından önemlidir.⁹¹ Bu açıdan uluslararası kongrelerin yoğunlaştığı ayları incelemekte yararlı olacaktır. EFTC'nin istatistiklerine göre uluslararası kongrelerin yoğunluğu aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 12. Uluslararası Toplantıların Düzenlendiği Aylar

AYLAR	YÜZDE
Ocak	2
Şubat	5.1
Mart	6.8
Nisan	7.8
Mayıs	14.1
Haziran	12.4
Temmuz	3.7
Ağustos	6.3
Eylül	13
Ekim	14.2
Kasım	10.8
Aralık	3.8

Kaynak: DALLI, Özen : "Kongre Turizmi ile İlgili İstatistikler", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayını No:37, İstanbul-1996, s.61.

⁹⁰ ÖZEN, Yılam : a.g.k., s.58.

⁹¹ KÜÇÜKALTAN, Derman - Esin Havuç : "Trakya'da Kongre Turizmi Olanakları:Edirne Örneği, Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayını No:37, İstanbul -1996, s.61.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde uluslararası kongrelerin yoğun olarak Nisan-Mayıs-Haziran ayları ile Eylül-Ekim-Kasım aylarında düzenlendiği görülebilir. Özellikle en büyük yoğunluk %14.1 ile Mayıs ve %14.2 ile Ekim aylarındadır. Bu adı geçen aylarda Türkiye'deki tatil turizmi yoğunluğunun düşük olduğunu daha önce bahsetmiştik. Tüm bu veriler ışığında kongre turizminin turizmi 12 aya yayma ve mevsimliliği ortadan kaldırma açısından Türkiye'ye uygun bir turizm çeşidi olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Bu konuda, yakın zamanda yaşanmış bir örneği verebiliriz: 1991 yılında Körfez Krizi nedeniyle iptallerin sıkça olduğu yaz sezonunun sonunda birde kış turizminden beklediğini bulamayan Antalya'daki turistik tesisler düzenlenen ulusal ve uluslararası toplantılar neticesiyle bir nebze rahatlamıştır. O yıl Antalya yöresinde zaman zaman günde 8-10 dolayında çeşitli türde toplantılar düzenlenmiştir.⁹²

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi kongre turizmi bazen kurtarıcı olabilir. Çünkü, bilindiği gibi turizm talebi elastiktir ve politik, ekonomik ve siyasal olaylardan hemen etkilenir. Bir anda iptaller gelmeye başlar ve rezervasyonlar açısından büyük doluluk beklenen bir sezonda umulan bulunamaz. Buna karşın, kongrelerin büyük ekonomik ve siyasi dalgalanmalar olmadığı takdirde iptal edilmeleri söz konusu değildir. Çünkü uluslararası bir kongrenin hazırlık çalışmalarına, kongre sekreteryası tarafından ortalama 3-4 yıl öncesinden başlanır. Bu yüzden de kongrelerin iptali oldukça zordur.⁹³ Bu açıdan, kongre turizmi sayesinde, iptal ile gelen büyük kayıplar yaşanmamaktadır.

⁹² AYDIN, Eyüp : "Kongre Turizmi", Türsab Dergisi, S:59, Ocak 1991, s.42.

⁹³ GÖKDENİZ, Ayhan : a.g.m., s.74.

3.1.6. Şehirleşme Sürecine Olumlu Katkıları

Kongre turizminin kabul görülüp geliştirilmesindeki en önemli nedenlerden biri de, şehrin geri kalmış bölgelerinin geliştirilmesidir.⁹⁴ Kongre merkezlerinin inşası, kongrelerin düzenlenmesi şehrin her yönüyle kalkınmasında katkıda bulunur. Kongre merkezlerinin kurulması sırasında verimsiz alanların kullanılmasıyla büyük faydalar sağlanır.⁹⁵

Kongre merkezlerinin kurulması çevredeki otellerin ölü sezonlarda doluluk oranlarını arttıracak gibi, inşaatı için verimsiz alanların değerlendirilmesiyle de ikinci bir fayda sağlamış olacaktır. Kongre merkezlerinin şehir merkezlerinde kurulmasının sağlayacağı faydalar, benzer şekilde kıyılarda kurulmuş tatil merkezlerinde verimsiz arsaların kullanılmasıyla inşası sonucu sağlanabilir. Çünkü, kongre merkezlerinin kuruluş yerinin tespitindeki kriterler, tatil turizmi amaçlı müşteri taleplerini karşılayan arz üniteleri (işletmeler) gibi manzara, deniz ve sahil gibi özellikler gerektirmediğini göstermektedir. Bu gibi bölgelerde, kongre merkezi gibi organizasyonlarla otellerin atıl kapasitesi değerlendirilirken, farklı turizm çeşitlerinin kombinasyonu ile daha fazla gelir elde etme şansı doğabilir.

Böyle bir tatil beldesi olmayan bölgelerde ve şehir merkezlerinde kongre merkezlerin inşası bahsedilen faydalar dışında, bir de o yerin geri kalmışlığının da ilacıdır. Örneğin, 1996 yılında yapılan Habitat II'nin İstanbul'da yarattığı fiziksel etkiler şöyledir: İstanbul'da parklar, cadde ve kaldırımlar yenilendi, cadde ve yollar asfaltlandı, yeşillendirme ve aydınlatma yapıldı, yollar trafik kurallarına uygun olarak boyanıp, yön ve işaret levhaları konuldu, tarihi yapılar onarımdan geçirildi, yapıların ve alışveriş merkezlerinin dış cepheleri sahipleriyle ortak bir çalışma ile ışıklandırılıp boyandı. Taksim meydanı metro çalışmaları nedeniyle oluşan olumsuz görüntüsünden kurtarılarak düzenlendi, İstiklal Caddesi ağaçlandırıldı. Nişantaşı Parkı yeniden

⁹⁴ FENICH, George G. : a.g.m., s.186.

⁹⁵ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.32.

düzenlenerek Habitat Parkı yapıldı. Şişli Nikah Dairesi'nin yanına helikopter pisti inşa edildi.⁹⁶

Bir süre önce ödenek yetersizliği nedeniyle çalışmalarına ara verilen ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan Lütfi Kırdar Kongre Merkezi, Habitat II nedeniyle Toplu Konut İdaresi'nin desteği ile inşaatına yeniden başlandı. Öte yandan, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Taşkılla ve Gümüşsuyun'daki binaları elden geçirilerek yenilendi. Eski Darphane binası restore edilerek sergiler için kullanıldı. Tarih Vakfı'na devredilen bu bina artık müze olarak kullanılmaktadır. Harbiye Kültür Sitesi'nde yer alan eski jimnastik salonu da restore edilerek medya merkezi haline getirilmiştir.. Bu tarihi binaların restorasyonu ile kente kalıcı merkezler sağlanmış oldu. Bunun dışında resmi ve özel kuruluşlarda çok az sayıda bulunan manyetik kapılar arttırılarak, İstanbul'un güvenlik sistemi yenilenmiştir. Yine bazı firmaların sponsorluğu ile İstanbul'un iletişim sisteminde de çalışmalar yapıldı.⁹⁷

Görüldüğü gibi bir kongrenin yapılması sayesinde şehrin fiziksel görünümünde oldukça olumlu gelişmeler kaydedilmiş, ayrıca bakımı yapılmayan ve kaderine terk edilmiş pek çok tarihi bina restorasyonlarla yenilenip, çeşitli amaçlarla kullanıma açılmıştır.

Dünya tarihinde de buna benzer örneklere sıkça rastlanmaktadır. Buna; New York'daki Niagara Şelâlesinin harap bir bölgesini alıp şehir yenilenmesi kapsamında yeniden geliştirilip bir kongre merkezi inşa edilmesini, Cehennem Mutfağı diye bilinen bir yerde Jacob Javits Konvansiyon Merkezinin açılmasını, yine New Orleans'ın terk edilmiş doklarının kongre merkezine çevrilerek değerlendirilmesini⁹⁸ örnek olarak verebiliriz.

⁹⁶ EXPO : "6 Milyar Dünyalı İstanbul'daydı", 1996, s.10.

⁹⁷ Belediye ve Kent : "Habitat Türkiye'ye Ne Kazandıracak", Y:1, S:1, Mayıs 1996, s.70-71.

⁹⁸ FENICHI, George G. : a.g.m., s.186.

Amerika'nın doğa güzelliklerinin ve zenginliklerinin fişkırdığı bazı bölgelerin aksine Atlantic City yalın, kuru, hiçbir doğa ayrıcalığı olmayan haliyle çirkin bir kent olduğu bilinmektedir. Atlantic City'yi anılmaya değer turizm bölgesi haline getirmeye çalışan yetkililer, şimdilik bir kumar merkezi görünümünde olan şehrin, uzun dönemde çekiciliğini yitireceğini bildikleri için iddialı ve son derece pahalı bir proje gerçekleştirmişlerdir. Bütçelerinden 254 milyon dolar ayırarak bir kongre merkezi inşa ederken, hedefleri yılda en az 69 kongre ve 750 bin ziyaretçiydi.⁹⁹

Yukarıdaki örnekler, hiç bir turistik çekiciliği olmayan, hatta hiçbir özelliği olmayan bölgelerin büyük yatırımlarla kongre merkezi inşa ederek bu olumsuzluğu şansa çevirdiklerini ifade etmektedir. Anılan merkezler bugün pek çok büyük kongreye ev sahipliği yapmaktadır. Çok büyük doğal güzelliklere, tarihi bölgelere ve turistik çekiciliklere sahip ülkemizde özellikle de şehir merkezlerinde aynı tür yatırımların etkilerinin olumlu olacağı kesindir.

3.1.7. Yerli Halkın ve Yönetimin Gelirini Arttırıcı Etkisi

Şehirlerde kongre delegelerinin harcamalarının etkisi ile işletme sayılarının arttığını daha önce belirtmiştik. Bu durum şehrin ekonomik yönden gelişmesine katkıda bulunur. Bu gelişmenin farklı boyutlarından biri de muhakkak ki yerel halkın iş imkanına kavuşması, gelirlerinin ve satın alma güçlerinin artmasıdır.

Bir diğer boyutu ise daha makro anlamdadır. İşletme sayısının artışı, satış, gelir, emlak, işletme vergilerinin ve kullanma ücretleri ile izinlerden alınan doğrudan gelir yoluyla tahsiline neden olur. Kongre merkezlerinden ve onun sağladığı harcamalardan vergi geliri sağlayan şehirlere örnek verilirse; Denver şehri, kongre delegelerinin yılda 200 milyon dolar tutarındaki harcamaları 7 milyon dolarlık eyalet

⁹⁹ KONGRE : "Atlantic City Kongre Merkezi 1996'da açılıyor", Y:1, S:1, Eylül 1995, s.7.

vergisi, 8 milyon dolarlık da şehir vergisi kazanmasına neden olmaktadır. Yine, Philodilphia Konvansiyon merkezi için yapılan araştırmada maaşlar üzerinden 30 milyon, otel odalarından 13.7 milyon, kongre merkezi inşaatından doğan vergilerden 11.2 milyon dolar kazandığını, ayrıca 16.9 milyon dolar gelir vergisi ve 64 milyon dolarlık da satış vergisi getireceği hesaplanmıştır.¹⁰⁰

Yukarıdaki örnekler pek çok kongre kenti yada merkezi olan çok sayıdaki şehir için verilebilir. Aynı tür vergi gelirlerinin diğer iş kollarında da sağlanabileceği açıktır. Ancak, daha öncede belirttiğimiz gibi, genel olarak turizmin ve de kongre turizminin sürükleyici etkisi nedeniyle çok sayıda yeni yatırımlar ortaya çıkmakta böylece yeni işletmelerin sayısı artmaktadır. Üstelik değişik türde işkolları üzerinde bu etkiyi sağladığından kalkınma daha büyük boyutta olmaktadır. Yeni iş yerleri demek yeni iş olanakları, yeni vergi kaynakları ve ekonomik canlılık demektir.

3.2. Kongre Turizminin Sosyo-Kültürel Etkileri Açısından Önemi

Genel olarak, turizm, ekonomik açıdan oldukça kârlı bir sektör olarak görülür, ve özellikle de gelişmekte olan ülkeler, bu sektörün gelişmesine önem verirler. Her sektör olduğu gibi turizm sektörü de olumlu ve olumsuz eleştiriler almaktadır.

Yerel halk açısından turizm kültürel bir faktör olarak algılanır. Çünkü çok büyük sayıdaki uluslararası ziyaretçi ile halk arasında bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkinin etkisi faydalı da olabilir, yıkıcıda.¹⁰¹

Turizme karşı eleştiriler en fazla kültür yozlaşması ve yıkıcılığı açısından olmaktadır. Hatta turizm, Kuzey Amerikalı bir araştırmacı olan Denison Nash

¹⁰⁰ FENICH, George G. : a.g.m., s.187-188.

¹⁰¹ MCINTOSH, Robert W. - Charles R. Goeldner : Tourism: Principles, Practises, Philosspies, (Six Edition), USA -1990, s.4.

tarafından yeni bir emperyalizm şekli olarak değerlendirilmiştir. Diğer bir araştırmacı, Jacques Bugnicourt'da "yeni sömürgecilik" üzerine yaptığı çalışmada "Kral Turist" ifadesini en çok subvansiyona uğrayan ekonomik sektörlerden biri olarak ortaya çıkışından dolayı kullanmıştır.¹⁰²

Turizmin sosyal yapı üzerindeki olumsuz etkileri bir araştırmacımız tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır.¹⁰³

- Kumar, fahişelik, alkol, ve diğer aşırılıklar
- Yerli halkın, turistler tarafından kullanılan lüks ve ithal mallara talep göstermesinden ortaya çıkan demons-trasyon.
- Irksal gerginlikler
- Çok fazla turistin mevcudiyeti yüzünden, mahalli hayat tarzlarında sürekli bir değişme.

Bir başka araştırmacımız ise, kültürün ticarileştirilmesi ve bozulmasını turizmin olumsuz bir sosyo-kültürel etkisi olduğunu söylemektedir. Şöyle ki; geleneksel kültürün parçaları olan dans, müzik, el sanatları ve serenomi gibi faaliyetler zamanla halk açısından sadece para kazanma yolları olarak benimsenmeye başlanır ve bu şekilde suni bir hale gelir.¹⁰⁴

Turizmin ev sahibi ülkenin sosyo-kültürel yapısı üzerindeki olumsuz etkileri listesi çok daha fazla uzayabilir. Bizim amacımız; tatil turizminin bu tür olumsuz etkilerinin alternatifinin kongre turizmi olduğunu ortaya koyabilmektir. Bu amaçla,

¹⁰² LANQUAR, Robert : Cep Üniversitesi, Turizm-Seyahat Sosyolojisi, (Çev. Gülser Öztunalı Kayır), İletişim Yayınları, İstanbul-1991, s.82.

¹⁰³ GÜRKAN, M. İlhan : "Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri", Anatolia, Y:7, S:1-2, Mart-Haziran 1996, s.118-119.

¹⁰⁴ PINAR, İge : "Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri", I. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası Belediyesi Yayını, Kuşadası-1990, s.277.

kongre turizminin sosyo-kültürel yapı üzerindeki olumsuzlukları olumluya dönüştüren yönlerini aşağıdaki başlıklar altında incelemeye çalışacağız.

- Negatif Kültürel Etkilenmenin Minimum Oluşu
- Ülke İmajının Gelişimi (Sosyo-Politik Etkisi)
- Bilimsel Çalışmalara Katkısı
- Şehir Sakinlerinin Kullanabileceği Yeni Tesisler
- Kültür ve Sanat Etkinliklerini Desteklemesi
- Çevre Kirliliği Maliyetinin Düşüklüğü

3.2.1. Negatif Kültürel Etkilenmenin Minimum Oluşu

Daha önce de belirttiğimiz gibi turizm, en fazla olumsuz eleştiriyi bu konuda almaktadır. Çünkü, turizm, bireylerin fiziksel karşılaşmalarıyla bir sosyo-kültür çelişkisi yaratmaktadır. Bu karşılaşmanın sosyal ve kültürel alanı çok karmaşıktır. Ziyaretçi ve yerli halk olmak üzere her iki kahramanı aşan gizli gerilimler meydana gelebilir.¹⁰⁵

Yabancı bir ülke veya bölgeye gelen insan ile yerli halk arasındaki ilişki, bedelli ve eşitsiz ilişkilerin kültürel sonuçlarıdır. Çoğunlukla turiste "parasal" üstünlüğünün bilincinde olan ve oradan elde ettiği değeri kendi uygarlığına mal etmeye yönelecek bir kişi olarak bakılmaktadır. İlişkiler bedelli olmaktadır. İnsani, kültürel ilişki alışverişi, konukseverlik anlamı, gülümsemeler, yardımlaşma hile paraya dayanan etkinlikler olmaktadır.¹⁰⁶

Ancak, turizmin etkisi yalnız ekonominin değil, toplumsal ve kültürel yapının da değişimine neden olmaktadır. Genelde, özellikle de gelişmekte olan ülkeler, turizme dünyanın üçüncü büyük sektörü olarak baktıklarından hemen kapılarını açarlar.

¹⁰⁵ LANQUAR, Robert : a.g.k., s.81.

¹⁰⁶ LANQUAR, Robert : a.g.k., s.82.

Sektörle ilgili analizler, ülkeye gelen insan sayısının ve döviz miktarının yüksek olması nedeniyle, turizmi teşvik önerileri ile sonuçlanmaktadır. O anda önem verilen şey ekonomik kalkınma olduğundan bu etütler, toplumun hayatına ve kültürel yapısına olan etkileri içermezler.

Ancak, ilk başlardaki büyük iş imkanları, yüksek gelir, döviz gibi faktörler sevindirici bir gelişme olarak halk tarafından benimsense de, kısa bir süre sonra çeşitli sorunlar baş göstermeye başlar. Örneğin, ziyaretçileri memnun etmek için sergilenen mahalli gösteriler ve törenlerin çarpıtılması endişesi, konukların kaba ve küstah makul olmayan talepleri yüzünden yerel halk üzerinde bir kölelik havası estirmesi, turistlerin yoğun talebi olan mahalli mallarda üretimi arttırma gayreti nedeniyle yerel sanat ve zanaatlerin bozulması gibi sorunlar ortaya çıkabilir.

"Antikaların", eski heykelciklerin, maskların, mücevherlerin satışı, turistlerin ilgisine bağlı olarak ortaya çıkan yoğun taleplerinin karşılanması için hızlanmıştır. Ayrıca, popüler ya da klasik dansların bayağılaşmasına basit göbek dansına dönüşmesine ya da simgesel ve kutsal niteliklerini kaybetmelerine neden olmaktadır.¹⁰⁷

Örneğin, önemli geleneklerimizden birisi olan mehter takımı ve marşları ile kılıç-kalkan folklor gösterileri, ülkemizde turist karşılama gösterisi haline gelmiştir. Özel ve anlamlı günlerde tarihimizi ve folklorümüzü yaşatan bu değerli motiflerimiz, artık limanlarda her hafta konfetiler arasında, turist gemisini karşılamak için kaçınıcı bin defa canlandırılırken bizim olmaktan uzaklaşmaktadır.

Bunun yanında mimari üslûbun da özelliğini kaybettirmektedir. Suni olarak yapılmış eski hayattan ve geleneklerden izler sunarak, turist çekiciliği sağlamak için yapılan yapıların, doğallıklarından ve nadirliklerinden kaynaklanan değerleri azalmaktadır. Örneğin, turistlerin dikkatini çekmek için kordona kurulmuş bir kıl çadır

¹⁰⁷ LANQUAR, Robert : a.g.k., s.84.

ve içinde gözleme pişirme sahnesi, geleneği ve tarihi yaşatmaktan çok , onca taş bina arasında doğallığından uzaklaşmaktadır.

Bir başka olumsuz etkisi de aile hayatında ortaya çıkmaktadır. Turizm sektöründe çalışan eşler, babalar, çocuklar düzenli olmayan işler yapıp aile adetlerini değiştirmektedirler. Buna ilaveten, özellikle de adet ve kültürlerine bağlılıkta normal olarak çok muhafazakar olan Müslüman ailelerde, çocukların -özellikle de kız çocuklarının- bu sektörde çalışmaları aile içinde çatışmalara neden olmaktadır.¹⁰⁸

Genel anlamda turizmin toplum kültürünü yozlaştırması şu süreç içinde olmaktadır. İlk etapta, ulusal kültür veya kültürler bozulmakta veya değerinden kaybetmiş haldedir. Sonra da dıştan gelen taklidi etkiler çoğalmakta ve yoğunlaşmaktadır. Sonunda, karşılayan ülke sakinlerinde yabancı ziyaretçilere oranla dikkati çeken bir aşağılanma eğilimi başlamaktadır.¹⁰⁹

Zengin veya tüm parasal kaynaklarını tatil için harcayan turistin kendi ülkesindeki normal harcama alışkanlıklarının çok üstündeki harcama miktarları sonucu ortaya koydukları yaşam stili, yerel halk üzerinde büyük hırslara neden olmaktadır. Onlar gibi yaşamak isteyen gençlerin başta kıyafetlerini, yaşama alışkanlıklarını, hatta kendi dillerini değiştirmeleri çok rastlanan bir durumdur. Turizm neticesinde, Türkiye'de de sıkça rastlandığı gibi yabancı evlilikler çok yaygındır. Genellikle gençlerimizin daha müreffeh bir hayat inancı ile yurt dışına gidebilmek amacıyla orta yaş ve üzeri yabancılarla evlendikleri bir gerçektir. Bu da yerli halkın toplumun geleneksel iç dengesini sarsmakta ve iç barışı ve dinginliği bozmaktadır.

Tüm bunlara karşılık ise, kongre turizmi yapısı gereği, kültür yıkıcılığı konusunda kötü etkilere sahip değildir. Çünkü, o yerdeki toplum tarafından

¹⁰⁸ ÖZDEMİR, Mehmet : "Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Tesirleri". Turizm Yıllığı 1990,

Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını, Ankara-1991, s.95-97.

¹⁰⁹ LANQUAR, Robert : a.g.m., s.83.

çevrenirler fakat bu topluma entegre olmazlar. İlgileri taksi sürücüleri, masa başı çalışanları veya tur rehberleri gibi turizm çalışanları ile hemen hemen sınırlıdır.

Paket turlarla geldiklerinde bu farklılık derecesi daha da artar, sadece turistin orada olduğu izlenimini veren bir illüzyon söz konusudur. Çevresinde değişik görüntüleri görür ancak yerli halka bir etkileşim içine girmez. Çünkü, ziyaretçiyi meşgul eden ve yerli halktan sosyal ve psikolojik olarak farklı kılan dolu bir faaliyet programı vardır. Zaten havaalanından otele ve toplantı yerlerine gidişi ve dönüşleri dışında, sadece bazı seçilmiş restoran ve dükkanlara uğrarlar. Bu durum yerli halk ile niye sınırlı bir ilişki içerisinde olduklarını çok iyi açıklar.¹¹⁰

Toplantılar kapalı mekanlarda gerçekleşir ve çalışanlar olarak da profesyonel kongre organizatörleri, yardımcıları ve çalışanları ile çevirmenler gibi elit bir personel ile karşılaşılır. Bu kişilerle de ilişkileri minimum boyuttadır ve çok nadirdir. Asıl kültürel bir etkileşimim yaşandığı kişiler ise, ev sahibi ülkeden katılımcı olarak katılan delegeler veya konuyla ilgili elit tabaka olan izleyicilerdir. Bu tür kültür etkileşimi de aksine çok olumludur. Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi, katılan kişiler önemli meslek gruplarından ve de mesleklerinde önemli yerlere gelmiş meslek erbapları, politikacılar, bilim adamları vb. önemli kişilerdir. Ev sahibi delegeler, bu tür toplantılar sayesinde bu gibi elit kişilerin bilgi, üslup, çalışma metotlarından faydalanmalarının yanında, dünyadaki politik, sosyolojik, teknolojik ve kültürel boyuttaki gelişmeleri yakından takip edebilir. Yine bu kişilerin simgelediği toplumların bilgi, deneyim ve yanlışlarını etüt ederek kendi oluşumlarını biçimlendirebilirler. Aynı zamanda kendi fikir ve kanaatlerini de sınımış olurlar.

Görüldüğü gibi, turizmin en fazla eleştiriyi aldığı ve sakıncalı yönü olarak görülen bu konuda, kongre turizminin olumsuz etkisi minimum düzeyde, hatta bazı açılardan da faydalıdır.

¹¹⁰ HILLER, Herry H. : a.g.m., s.376.

3.2.2. Ülke İmajı Gelişimi (Sosyo-Politik Etkisi)

Bugün dünyanın en büyük güçlerinin ekonomik güç ve kamuoyu olduğu düşünüldüğünde, turizmin önemi bir kere daha ortaya çıkar. Çünkü, turizm sayesinde, gelen ziyaretçiler aracılığıyla, ülkeler sıfır maliyetle ülke imajı ve tanıtımını sağlamış olurlar. Ancak, kongre turizmi gibi bir turizm çeşidi ile bu fayda daha da belirginleşir. Çünkü, kongreye katılan delegeler, uzmanı oldukları konularda hem kendi ülkelerinde hem de uluslararası alanda etkili ve yetkili şahıslardır.¹¹¹

Ülkelerinin elit kesiminin bireyleri olan bu delegelerin karar oluşturmada ve yönlendirmede ağırlıkları vardır. Herhangi bir ülke kazanılmak isteniyorsa, o ülkede bozulan imajı düzeltmek için, öncelikle bu elit kesim kazanılmak zorundadır. İşte kongre turizmi bu imkanı yaratmaktadır. Bu nedenle de bütün dünyada bu kadar önemle üzerinde durulmaktadır.¹¹²

Bir şehir yada ülkede önemli bir kongre yapıldığında sadece delegeler değil, aynı zamanda kamuoyu da, basın, televizyon, radyo gibi iletişim araçları kanalıyla o şehir veya ülke hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Bu sayede kongreler, kongrelerin yapıldığı yerin reklam ve propagandasına yardımcı olmaktadır.¹¹³

Örneğin, Habitat II sayesinde ülkemize daha önce de bahsettiğimiz gibi Birleşmiş Milletlerin sistemini oluşturan önemli örgütler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve akademisyenlerin yanında devlet ve hükümet başkanları da katılmıştır ve iki hafta boyunca Türkiye ve İstanbul tüm dünyanın ilgi odağı haline gelmiştir.

¹¹¹ Amfora : "Başkent Ankara'ya Yakışır Bir Kongre Sarayı Yapılmalı", S:11, Nisan 1993, s.27.

¹¹² TÜRSAB : "İstanbul Avrupa Kongre Şehirleri Federasyonu'na (EFTC) Üye Oldu", S:139, Haziran 1995, s.29.

¹¹³ KARASU, Tanju : a.g.k., s.24.

Dünyanın en önemli yayın organlarından BBC, Rauter gibi ünlü kuruluşlar Türkiye'den yayın gerçekleştirirken, CNN her gün yarım saat süreyle naklen yayın yapmıştır.¹¹⁴

Örneğin, yine Habitat II'nin bitiş tarihi olan 14 Haziran 1996 gününü takiben 1000 kişiden oluşan dünya medya mensupları dünyanın en eski yerleşim birimlerinden birisi ve birçok medeniyetin beşiği olan Kapadokya'da Turizm Bakanlığı tarafından ağırlandı.¹¹⁵

Bu şekilde bir reklam ve tanıtımın ötesinde yapılan kongreler o şehre veya ülkeye prestij kazandıracaktır.¹¹⁶ Önemli kongrelere ev sahipliği yapabilmek ve büyük kongre merkezlerine sahip olmak bir şehrin saygınlığını gösterir¹¹⁷ şeklindeki ifadelerin açıklamasının bu şekilde olduğunu düşünmekteyiz.

Bir kongre şehri veya kongre ülkesi olmak demek o ülke veya şehrin milletlerarası çağı yakalamış olduğu anlamına gelir.¹¹⁸ Ayrıca, kongreler şehirlerin ve ülkelerin tanıtımı yoluyla gelişimini sağlarken ve prestij kazandırırken, o ülkelerin ve şehirlerin kamu yönetimindeki başarısının da göstergesidir.¹¹⁹

Yine delegeler, kongrenin yapıldığı ülkenin turizm pazarlamasına da katkıda bulunurlar. Çünkü, kongreye katılmak amacı ile gelen delegeler bu yere ilerki tarihlerde tekrar gelmek isteyebilirler veya en azından yakın çevrelerindeki kişilere tavsiye ederek o ülkeyi ziyaret etmelerini sağlayabilirler.¹²⁰

¹¹⁴ Belediye ve Kent : "Habitat Türkiye'ye Ne kazandıracak?", S:1, Mayıs 1996, s.71.

¹¹⁵ Habitat II Bülteni : "Türkiye'nin Gerçekleştirdiği En Büyük Uluslararası Organizasyon", S:5, Mayıs 1996, s.7.

¹¹⁶ AYDIN, Eyüp : "Kongre Turizmi", Türsab Dergisi, S:59, Ocak 1991, s.42.

¹¹⁷ FENICH, George G. : a.g.m., s.186.

¹¹⁸ MERT, Atakan : a.g.m., s.10.

¹¹⁹ GÖKDENİZ, Ayhan : a.g.m., s.73.

¹²⁰ İbid.

Ayrıca, kongrelerin sağlayabileceği büyük faydalardan biri de politik anlamda olmaktadır. Kongre turizmi açısından gelişmiş, büyük ve önemli kongrelere ev sahipliği yapabilecek ülkeler çok önemli siyasi toplantıları organize ederek ülkeler arasındaki uzlaşmayı sağlayarak barış havası yaratabilirler ve bu anlamda da kendi ülkelerine avantaj sağlayabilirler. Böylesine seçkin otoriteleri bir araya getiren kongreler dünyanın dikkatini toplar. Böylece o toplantı sonrası o kongre şehri dünyanın gözünde eski şehir veya ülke değildir. İmaj, prestij ve önem açısından dünya şehirleri arasında bir basamak yukarı tırmanmışlardır. Bu şehirler farklı kültür ve medeniyetin temsilcilerinin arasında bir köprü durumundadırlar.

3.2.3. Bilimsel Çalışmalara Katkısı

UIA'nın açıkladığı ve 18 grupta topladığı kongre konularının pek çoğu, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yakından takibi amaçlı toplantılar olduğunu göstermektedir.¹²¹ Yapılan istatistikler kongrelerin %43.1'inin bilimsel amaçlı toplantılar olduklarını göstermektedir.¹²² Bu tür toplantılara, tebliğ sunmak ve izlemek üzere dünyanın dört bir yanından konularında uzmanlaşmış ve de çalışmaları ile tüm dünyanın kabulünü ve takdirini kazanmış bilim adamları katılmaktadır.

Bu gibi katılımcıların ülkenin tanıtımı açısından öneminin büyük olduğu muhakkaktır. Fakat bunun yanı sıra, uluslararası platformda akademik etkinliklerini ve bilgilerini kanıtlamış bu insanların bu tür kongrelerdeki tebliğlerinin sağlayacağı sayısız fayda bulunmaktadır. Her şeyden önce, son bilimsel gelişmelere ve oluşumlara en kısa ve en masrafsız yoldan bilim adamlarımızın ulaşmasını sağlamaktadır. Üstelik böylesine önemli bilim adamlarını dinlemek, bilgiler almak ve de bilgi alışverişinde

¹²¹ KOŞAN, Abdülkadir : "Kongre Turizmi", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayını No:37, İstanbul-1996, s.60.

¹²² DALLI, Özen : "Kongre Turizmi İle İlgili İstatistikler", Turizmde Seçme Makaleler:24, Tugey Yayını NO:37, İstanbul-1996, s.95.

bulunmak bilimsel açıdan kendilerini yetiştirmelerine yardımcı olduğu gibi aynı zamanda motive olmalarını da sağlamaktadır.

Bu tür kongrelerin sonucunda ele alınan konular ve elde edilen sonuçlar ile sunulan bildiriler tüm dünyayı ilgilendiren önemli bir oluşumu teşkil etmektedir.¹²³ Uluslararası kongrelerde, toplantının düzenlendiği ülkelerden %43.3 oranında katılım olduğu istatistiki verisi¹²⁴ o ülkedeki meslek sahiplerine önemli şans tanındığını göstermektedir.

Bu şekilde toplantıya katılarak, tebliğ veren bilim adamlarımız için seslerini dünyaya duyurabilme imkanını vermektedir. Bu durum bilim adamlarımızın çalışmalarının bilim dünyasına katkıda bulunmalarını ve bu sayede prestij sağlamanıza faydalı olmaktadır.

Örneğin, dört yılda bir dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dünya Kongresi 1989'da Barcelona'da yapılmış ve bu kongrede 1993 yılında yapılacak 15. kongresine Türkiye de talip olmuştur. Yürütülen akılcı tanıtım propagandası sayesinde 58 ülkenin 51 oyuyla bu şans Türkiye'ye verilmiştir. Bu durumda da otomatik olarak 4 yıllığına bu cemiyetin başkan yardımcılığına bir Türk bilim adamının getirilmesine neden olmuştur. Böyle bir derneğin Yönetim Kurulu'nda temsil edilme ve konuyla ilgili dünyadaki 160.000 kişiye dağıtılmak üzere iki aylık periodlarda yayınlanan dernek yayın organında sürekli haber olma olanağı elde edilmiş olundu.¹²⁵

¹²³ ETİNGÜ, Ali : "Kongre Turizmi", Ekonomi ve Turizm Dergisi, Haziran 1987, s.21.

¹²⁴ DALLI, Özen : "Kongre Turizmi İle İlgili...", s.100.

¹²⁵ DEVRANOĞLU, İrfan : "Kongre Turizmi:İmkanlar ve Sorunlar", Türsab Dergisi, Haziran 1991, s.11-13.

3.2.4. Şehir Sakinlerinin Kullanabileceği Yeni Tesisler

Dünyada kongre turizmine, kongreler yoluyla elde edilen kültürel, sosyal ve eğitsel kazanımlar sayesinde gittikçe artan bir önem verilmekte ve bu yüzden de dünyanın pek çok metropolünde kongre sarayları yapılmaktadır.¹²⁶ Bu merkezler de fonksiyonlarını çeşitli toplantılarla yerine getirmektedir.

Ancak, bir kongre sadece toplantılardan mevcut değildir. Bu tür merkezlerde değişik ihtiyaçların karşılanması için çeşitli donanımlar, mekanizmalar ve araçlarla farklı amaçlara tahsis edilerek imkanlar yaratılmaktadır. Yani merkez yan etkinlikler için de bünyesinde değişik mekanlar düşünmek zorundadır. Sergi salonları, restoranlar, cafeler vb.

Bununla birlikte kongre binalarının çoğu yalnız kongrelere ev sahipliği yapmak üzere değil, aynı zamanda tiyatro, konser gibi faaliyetleri de barındırmak gibi amaçlarla da tasarlanırlar.¹²⁷ Zaten düşünülürse, bir kongre merkezinin sürekli olarak kongrelerle dolu olarak geçmesi imkansızdır. Kongre merkezlerinin tüm yıl boyunca dolu olmaması, eleştiri aldığı bir konudur. Bu şekilde merkezin zarar ettiği düşünülmektedir.¹²⁸ Halbuki bu savın, daha önceki bölümlerdeki verdiğimiz bilgiler ışığında düşünülürse hiç de haklı olmadığı görülebilir. Çünkü, amaçlanan bir kongre merkezinin kârlılığı değil, sürükleyici etkisi ile tüm işletmelerin ve yan sektörlerin rantabilitesini arttırmaktır. Elbette ki bunun yanı sıra kongre merkezleri de büyük oranlarda gelir sağlamaktadırlar. Ancak, kongrelerin olmadığı dönemlerde bu merkez değişik amaçlara hizmet edebilir. Örneğin, balo, düğün, klasik müzik konserleri, defileler, ödül törenleri, sergiler, kokteyller vb.¹²⁹ Bu faaliyetler için merkezin çeşitli salonları kiraya verilebilir bu da merkezin kârlılığa ulaşmasını sağlayabilir.

¹²⁶ TÜRSAB : "İstanbul Kongre Sarayı Geliyor", S:110, Mayıs 1992, s.22.

¹²⁷ TÜRSAB : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", S:103, Haziran 1991, s.15.

¹²⁸ FENICH, George G. : a.g.m., s.191.

¹²⁹ TÜRSAB : "Lütfi Kırdar Artık Uluslararası Kongre Turizmi Pazarında", S:153, Ekim 1996, s.18.

Özetle, merkezdeki salonlar, cafeler, lokantalar ve sergi alanları gibi üniteler gelir getiren alanlara dönüşebilir. Kongre bölümü zarar etse bile kongreler nedeniyle oluşturulan sergiler, fuarlar veya salonların diğer etkinliklere tahsisi kongre sarayının ayakta kalmasını sağlarken¹³⁰ sürükleyici etkisi ile şehre ve ülkeye büyük rakamlarda döviz akışını sağlayabilir.

Yine aynı tür imkanlar oteller içinde geçerlidir. Özellikle de toplantı amaçlı büyük kapasiteli salonları bulunan oteller, bu salonları isteğe bağlı olarak bölerek veya birleştirerek değişik amaçlı olarak kullanılması için kiralayabilirler. Bu da otele yeni gelir kaynakları sağlayarak karlılığı getirmektedir.

3.2.5. Kültür ve Sanat Etkinliklerini Destekleme

Kongreler katılımcılar ve izleyiciler açısından yoğun tempolu bir çalışma maratonu gibidir. Özellikle de uluslararası nitelikli toplantıların 4-5 gün sürdüğü¹³¹ düşünülürse böyle bir yoğunluk ve stresin ortadan kaldırılabilmesi için kongre organizatörleri çeşitli sanat ve kültür etkinlikleri düzenlemeye yönelirler. Delegeler, asıl amaçları dışında kalan boş zamanlarında ziyaret ettikleri ülkenin kültürel ve sanat etkinliklerini görmek isteyeceklerdir. Bu yüzden bazı akşamlar dans, müzik, tiyatro resitalleri delegeler için cazip gelmektedir.

Bu animasyonlarda tayin edici özellik, o ülkenin karakteristiklerini yansıtan unsurların ağırlık taşımasıdır. Çünkü, amaç turisti bir yandan eğlendirirken diğer yandan da aklında kalacak bazı motiflerle ülkenin tanıtımını sağlamaktır.

¹³⁰ AMFORA : "Başkent Ankara'ya Yakışır...", s.27.

¹³¹ DALLI, Özen : "Kongre Turizmi İle...", s.102.

Örneğin, ülkemizdeki bu tür etkinliklerde Osmanlı yaşamından kesitler verilebilir ve Türk adetleri bir mekan içinde sunulabilir. Çünkü, turist gittiği ülkenin kültürünü öğrenme ve yaşama merak ve arzusundadır. Bu açıdan bakıldığında Türk kültürü çok renkli ve zengin bir kapasiteye sahiptir. Bu zenginliklerin delegelere hoş vakit geçirtmenin yanı sıra, yerli ve milli kültürel motiflerimizin de etkinlik alanını artırmaktadır.¹³²

Genellikle kongreler büyük açılış ve kapanış gösterileri ile başlar ve biter. Yine, kongre süresince de genellikle akşam saatleri çeşitli sanat etkinlikleri ile renklendirilir.

Örneğin, 1996 yılında gerçekleşen Habitat II Kongresi nedeniyle 27 Mayıs - 16 Haziran tarihleri arasında İstanbul halkı ve delegeler sanat ziyafeti yaşamışlardır. Bu tarihler arasında 19 adet dans, 5 adet folklor, 48 adet müzik, 26 adet tiyatro gösterisi gerçekleştirilirken Habitat Uluslararası Film Festivali de etkinlikler arasındaydı. Ayrıca 42 adet sergi düzenlenirken kongrenin devam ettiği tarihlerde İstanbul'daki önemli ve büyük pek çok galeri sergilerini sürdürmekteydi. Bu arada yapılan üç büyük moda defilesinin en önemlisinin "Saraydan Günümüze Esintiler" adlı defilenin olduğunu düşünmekteyiz. Bunun yanı sıra 11 adet dia ve multivizyon gösterisi düzenlenmiştir. Ayrıca, Çevre Etkinlikleri, Çocuk Etkinlikleri, Gençlik Etkinlikleri, Spor Etkinlikleri ve İstanbul Dışı Etkinlikler adı altında gerçekleştirilen sayısız sanat aktivitesi sunulmuştur.¹³³

Habitat II sırasında gerçekleşen bu aktivitelerin içinde uluslararası nitelikte pek çok organizasyonlar yapılmıştır ve bu organizasyonlar sayesinde hem kendi kültür zenginliklerimizin bize has motifleri olan sanatımızı dünyanın gözleri önüne serme şansına sahip olunmuştur, hem de halkımız uluslararası üne sahip pek çok ünlü sanatçıyı görme ve izleme şansına sahip olmuştur. Bu da kültürel hayata önemli bir

¹³² GÖKDENİZ, Ayhan : a.g.m., s.83.

¹³³ HABİART : Kültürel Etkinlikler, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Haziran 1996, s.7-91.

doping olmuştur. Çünkü dünyadaki en önemli alışveriş kültürel alanda yapılan alışverişlerdir. Bu açıdan da kongreler değerlendirilmesi gereken fırsatlar yaratmaktadır.

3.2.6. Çevre Kirliliği Maliyetinin Düşüklüğü

Günümüzde turizmin neden olduğu en büyük çevre sorunu, doğayı korumaya yönelik olmayan tatil merkezlerindeki plansız yapılaşmadır. Kuşkusuz bilinçli ve planlı bir biçimde ele alındığında, turizm, ev sahibi ülkelere büyük kazançlar sağlamaktadır. Ancak, turizmin plansız olarak gelişmesi, bu olayın olumsuzluklarını da birlikte getirmektedir. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerde daha fazla önem kazanmaktadır. Bu ülkelerde bir an önce az gelişmişlikten kurtulup sanayileşmeye geçebilme çabaları bazen acele kararlar alınmasına ve ortaya çıkabilecek sorunların göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Özellikle de bu konu, hemen hemen yeryüzündeki bütün ülkeleri ilgilendiren hızlı kentleşme ve çevre sorunları açısından önem kazanmaktadır.¹³⁴

Dengesiz büyümeye karşın talebin sürekli artışı turizmde krize neden olmaktadır. Tipik tatiller, önemli çevre bozulmalarına yol açarak doğal kaynakların sömürülmesine ve fakirleşmesine neden olmaktadır. Doğal kaynakların bu şekilde istismar edilmesine tepki olarak turistler geleneksel tatil beldelerini terk etmekte ve yeni yörelere ve yeni turizm biçimlerine yönelmektedirler.¹³⁵

Turizmin belirli bölgelerde yoğunlaşması, kent yaşamından kaçışın adeta simgesi durumuna gelen turizm olayı ile çelişkili bir durum arz eder. Bu yörelerde

¹³⁴ DOĞAN, Hasan Zafer - Mehmet Gürdal - Orhan İçöz : "Kuşadası-Davutlar Bölgesinde Turistik Kentleşmenin Sonuçları", Türkiye 8. Dünya Şircilik Günü, Adana-1984. s. 282-283.

¹³⁵ HOFELS, Thomas : "Turizm:Çevre Suçlusu ve Kurbanı, Seyahat Endüstrisi Uzun Vadede Nasıl Başarılı Olur", Turizmde Seçme Makaleler:16, TUGEY Yayını No:24, İstanbul 1992, s.16.

aşırı yığılma ve turizmin gelişmesi ile birlikte huzur ve sakinlik kaybolmakta ve bu bölgelerin çekiciliğinin kaybolmasına neden olmaktadır.¹³⁶

Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin çok büyük bir bölümünün tatil amacı gütmeleri ve sahil şeridindeki tatil merkezlerini tercih etmeleri nedeni ile bugüne kadar uygulanan turizm politikaları, kıyılarda yoğunlaşmayı kolaylaştırmış, dar bir çerçevede içerisinde birbiri ardına turistik tesislerin kurulmasına neden olmuştur. Örneğin, çok yakın bir tarihte sadece küçük birer yerleşim merkezi olan Bodrum, Çeşme, Marmaris ve Alanya ilçeleri, özellikle yaz aylarında milyonlarca kişiyi ağırlayan tatil merkezleri haline gelmişlerdir. Ne varki, kıyılara çok yakın inşa edilen turistik tesisler, doğal güzelliklerin kaybolmasına, taşıma kapasitesinin üstüne çıkarılmasına ve şehir hayatından kaçan turistlerin küçük birer şehir haline dönüşmüş, bitki örtüsünden yoksun beton yığınları ile karşılaşmalarına neden olmuştur.¹³⁷

Böyle bir süreç sonunda Türk turizminin, hızlı kentleşme ve çevre tahribatı neticesinde başarısını uzun yıllar sürdürmesini beklemek hayalcilik olur.

Turizmin gelişiminin, gelişmekte olan ülkelerin doğal ve beşeri kaynakları üzerindeki yıkıcı etkilerinin önlenmesi isteniyorsa, turizmin hedeflerinin daha uzun vadeli sonuçlara göre ayarlanması ve çevre unsuruna daha duyarlı gelişim yöntemleri ortaya konulması için çalışılması gerekmektedir.¹³⁸

Turizmin gelişimi sürecinde kıyıya olan baskıyı azaltma ve iç kısımlardaki gelişmeleri özendirmeye dayalı ulusal çevre politikamız¹³⁹ kıyıların betonlaşmasını ve

¹³⁶ DOĞAN, Hasan Zafer - Mehmet Gürdal - Orhan İçöz : a.g.m., s.282.

¹³⁷ ASLAN, Zeynep - Gürhan AKTAŞ : "Turizm Açısından Çevre Sorunlarına Bir Yaklaşım", Çevre Dergisi, S:11, Nisan-Mayıs-Haziran 1994, s.44.

¹³⁸ MAY, Vincent : "Tourism, Environment and Development, Values, Sustainability and Stewardship", Tourism Management, Vol:12, Nu:2, June 1991, s.116.

¹³⁹ İPEKYOLU : "Ulusal Çevre Politikamız", S:4, 1994, s.37.

turizmin kıyasal niteliğinin zararlarının ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Hem turizm potansiyelinin değerlendirilmesi hem de turizm girdilerinin getireceği rantın uzun vadede devam edebilmesi için turizm çeşitlendirilmesine yönelme, ülkemizde olduğu kadar tüm dünyadaki turizm ülkelerinin turizm politikaları kapsamındadır. Turizm Bakanlığımızın bu doğrultuda yaptığı turizm çeşitlendirilmesi çalışmaları şu şekilde sınıflandırılmaktadır.¹⁴⁰

- Kış Sporları ve Kayak Merkezleri
- Sağlık ve Termal Turizmi
- Yat Turizmi
- İnanç Turizmi
- Yayla Turizmi
- Doğal ve Tarihi Varlıkların Turizm Amaçlı Kullanımı
- Tarihi Kervansaraylar ve İpek Yolunun Turizm Amaçlı Kullanımı
- Mola Noktaları Turizmi
- Akarsu Sporları Turizmi
- Mağara Turizmi
- Yürüyüş Turizmi
- Golf Turizmi

Ancak, bu liste gözden geçirildiğinde turizmi kıyılardan içeriye doğru çekmekteyse de, yinede doğaya ve tarihi varlıklara dayanan ve daha az zararlıda olsa çevreye doğrudan zarar verecek turizm türleridir. Kısaca, hammadde olarak doğrudan çevreyi kullanmayan ve mekan olarak da -çevreye aşırı zararından dolayı- kıyıları ve kırsal alanları kullanma zorunluluğu taşımayan turizm türlerinin Türkiye'de geliştirilmesinde yarar görmekteyiz. Çalışma konusu olarak kongre turizminin tarafımızdan seçilmesinin başlıca dayanak noktalarından biri de bu husustur.

¹⁴⁰ ibid.

Elbette ki, akla kongrelerin yapılacağı merkezlerinde birer betonlaşma örneği olduğu gelebilir. Ancak, böyle tek bir merkez sayesinde, zaten mevcut olan ve betonlaşmada payı olan pek çok otel restoran vb. tesislerin atıl kapasiteleri yönünden değerlendirilmeleri mümkündür. Üstelik, Türkiye'de kentleşmenin getirdiği tipik betonlaşmanın kongre turizmi gibi bir turizm modeli ile değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır.

Ayrıca, bugüne kadar yanlış olduğu herkes tarafından kabul gören kıyılardaki tatil turizmi modelinin sonucu kıyılarda ortaya çıkan betonlaşmanın kısa vadede o bölgenin çekiciliğini kaybettirmeye başlayacağı bir gerçektir. İşte bu durumda bile böyle merkezlerdeki doluluk oranlarının düşüşü aşamasına gelindiğinde bu gibi bölgelerde kongre turizmi sayesinde doluluk oranlarında bir iyileşme sağlanabilir. Bu açıdan, biz kongre turizmini hem doğaya en az çevresel zararı veren hem de betonlaşma ve şehirleşmenin turizme vereceği zararı olumluya çevirmesi açısından en faydalı ve rantabl turizm çeşidi olarak görmekteyiz.

Kısaca, ülkemizde yaygın turizm şekli olan kıyılarda tatil turizminin alternatifi olarak, şehirlerde de çok rahatlıkla yapılabilecek olan kongre turizmini görmekteyiz. Üstelik kıyılarda yapılmış olan planlama hatalarının telafisi olarak da kongre turizmi ülkemiz için doğru bir model olacaktır.

II. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN KONGRE TURİZMİ OLANAKLARI VE DİĞER ÜLKELERLE KIYASLAMA

1. KONGRE TURİZMİ MERKEZLERİNİN TAŞIMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Dünya üzerinde pek çok ülke hızla kongre turizmi merkezi haline gelebilmek için uğraşmaktadır. Daha önceki bölümde ifade etmeye çalıştığımız gibi kongre turizmi hem ekonomik hem de sosyo-kültürel açıdan önemli bir turizm çeşidi olarak görüldüğünden turizm ülkeleri açısından önem verilmektedir. Ancak, bir şehrin veya ülkenin kongre turizmi merkezi olabilmesi için bazı hususlarda belli bir kalite ve kapasitenin üstünde olması gerekmektedir. Bunlardan biri veya bir kaçında ki eksiklik sistemin sağlıklı uygulanmasını engelleyecek ve tüketici sizi seçmeyecektir.¹⁴¹

Bahsedilen hususlar konusunda çeşitli araştırmalar yaklaşık olarak aynı sonuçları vermişlerdir. Örneğin, Amerika'da 1990 yılında yapılan bir araştırmaya göre, bir yerin kongre merkezi olarak seçilmesi için şu kriterlerine bakılmaktadır; Güvenlik, Ulaşım Kolaylığı, Altyapı ve Çevre, Konaklama ve Kongre Salonu imkanları.¹⁴² Diğer araştırmacılar ise buna; İklim ve Doğal Faktörleri, Coğrafi Konumu, Doğal Güzellikleri ve İletişimi de eklemektedirler.¹⁴³

¹⁴¹ ATAKAN, Mert : a.g.m., s.10.

¹⁴² İbid.

¹⁴³ KARASU, Tanju : a.g.k., s.40-41.

Bunun yanında, kongreye karar verenler, kongre kentini delege adaylarının eğilimlerine göre seçmektedirler. Bu yüzden, delegelerin ilgi ve ihtiyaçlarını araştırmak ve incelemek durumundadırlar. Delegeler daha çok etrafını görmek isterler yoksa dinlenmek ya da spor yapmak eğiliminde midirler? Bir şehri mi yoksa pek ayak altı olmayan dinlenme bölgelerini mi tercih ederler? Düşünülen kongre kenti bu amaçlar için uygun ve yeterli midir? Bu şehir delegelerin kafalarında imaj yaratacak bir yer midir? Yoksa uluslararası otellerde karşılaşılan monoton bir görünüme mi sahiptir? Zira monoton olan yerler popülaritelerini çabuk kaybederler. Sırf bu yüzden kongrelerin Asya ve Afrika'ya kaydıklarını söylemek mümkündür.¹⁴⁴

Kongrelerin yapılacağı ülkenin veya şehrin seçilmesinde önemli olan kriterleri şu başlıklar altında toplayarak inceleyeceğiz:

- Çekici Destinasyon
- Coğrafi Konum ve İklim
- Modern ve Rahat Konaklama Tesisleri
- Düzenli Ulaşım Olanakları
- İletişim
- Güvenlik
- Kongre Merkezi ve Toplantı Salonlarının Yeterliliği

1.1. ÇEKİCİ DESTİNASYON

İmajlar yaratmak, hayal gücünü harekete geçirmek turizmde ilk ve en önemli basamaktır. Bazı ülkeler ya da şehirler, bu tür imajları dünya kültürünün doğal akışı içinde kendiliğinden kazanmışlardır. Kimisi zaman içinde tarihe geçen politik olayların merkezi olmuş, kimisi tarihin çeşitli evrelerine ait kültür biçimlerinin çıkış merkezleri

¹⁴⁴ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.18

olarak tanınmış, bir kısmı da beyinlerde peri masalı misali imajlarının doğmasına neden olmuştur.

Örneğin, Paris, en önemli tarihi, kültürel, politik olayların merkezi olageldiği için iyi tanınmıştır. Ayrıca güzel sanatların, modanın ve şov olaylarının da merkezidir. Londra, Britanya İmparatorluğu'nun başkenti ve dünya çapında karar ve olayların çıkış noktasıdır. Big Ben ve Bakingham Sarayı önündeki nöbet tutan muhafızlar eski Londra'yı günümüze taşırlar. Yine çok ünlü müzeler ve galerileriyle ünlü bir şehirdir. Bu özellikleri ile Paris ve Londra dünya kentleri adlarıyla anılırlar.¹⁴⁵

Ülkemizde ise hiç de bu şehirlerden aşağı olmayan, bilakis birçok açıdan üstün olan İstanbul şehri pek çok özellikleriyle ön plana çıkabilmektedir. Üç kıta arasındaki doğal köprü durumunda olduğundan dolayı, dünyanın en stratejik coğrafya parçası üzerinde kurulmuştur.¹⁴⁶ Bu nedenle de tarihte çok önemli imparatorlukların başkentliğini yapmıştır: Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları. Bu dönemlere ait sayısız tarihsel mekanlar ve eserler bugün halen çok iyi durumdadır. Şehrin dört bir yanı eşsiz güzellikte ve dünyanın en önemli eserleri sayılabilecek yapılarla çevrilmiştir. Dünyanın gözbebeği boğaz, Bizans'tan kalma eserler ve Osmanlı medeniyetinin en görkemli örnekleri hala bu şehri süslemektedir. Camiler, kiliseler, havralar, kemerler, su sarnıçları, türbeler ve daha nice tarihi bina ve eser günümüze kadar ulaşmıştır. Dolayısıyla, İstanbul, kültürlerin, gelenek ve inanışların merkezi buluşma noktasıdır. Tarihi boyunca büyük kültür ve medeniyetlerin kavşak noktası olan bu şehir dünya şehirleri arasındaki haklı yerini almıştır.¹⁴⁷

¹⁴⁵ İbid.

¹⁴⁶ TURAN, Kadir : Değişen Dünya Değişmeyen Batı ve Yol Ayrımındaki Türkiye, Sümer Kitabevi: İstanbul - 1995, s.64.

¹⁴⁷ ERDOĞAN, Talip : "İstanbul'u Dünya Başkenti Yapacağız", Belediye ve Kent, S:1, Mayıs 1996, s.18.

Tarih ve kültür merkezi özelliklerinin yanında doğal güzellikler de bu çekiciliği etkileyen unsurlardır. Yine sanatsal etkinliklerin yoğunluğu ve çeşitliliği ile, egzotik imajları pekişmektedir.

Bu tür özelliklerin çoğuna ya da bir kısmına sahip ülke ve şehirler diğer özellikler açısından eşit şartlara sahip olduğunda, o şehrin veya ülkenin şansı artmış olmaktadır.

1.2. COĞRAFI KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ

Gerçekte, günümüzde kongrenin yeri, ülkesi ve kıtası ile ilgili konum sorunları birinci derecede ağırlık taşımamaktadır.¹⁴⁸ Çünkü, toplanan grup için konvansiyonun amacı, toplanılan yerden daha önemlidir ve "turizm ürünü" ev sahibi ülkedeki toplantının olduğu tesislerdir. Bu yüzden teorik açıdan, katılımı sağlayan, toplanılan yerin özelliklerinden çok konvansiyonun kendi çekiciliğidir. Bütün koşulların eşit olduğu durumda, konvansiyon Singapur'da veya Sioux Şelaleri'nde yapılabilir ve katılımcılar konvansiyona verdikleri önemden dolayı yine de toplantıya katılabilirler. Ancak pratikte ise, önce de saydığımız özellikler kongrenin büyüklüğünü etkileyebilir. Bu yüzden kongre organizatörleri daha fazla katılımcı sağlamak amacıyla bu unsurları da göz önüne alırlar.¹⁴⁹

Bu unsurlardan biri de iklim koşullarıdır. Kongre yerinin iklimsel özellikleri, daha çok kongre ülkesi veya şehrinin sahip olduğu özellikler olması bakımından, kongre turizmi talebini etkilemektedir.¹⁵⁰ Çok sert iklimli bir ülkede ya da ekvator kuşağındaki dayanılmaz ısıya sahip bölgelerde kongrelerin yapılması imkansızdır. Delegeleri rahatsız etmeyecek hava koşullarının sağlanabilmesi için, kongrelerin, daha

¹⁴⁸ KARASU, Tanju : a.g.k., s.40.

¹⁴⁹ HILLER, Harry H. : a.g.m., s.375.

¹⁵⁰ KARASU, Tanju : a.g.k., s.42.

öncede belirttiğimiz gibi ilkbahar ve sonbahar aylarında yapıldığına dikkat çekmekte yarar görüyoruz.

1.3. MODERN VE RAHAT KONAKLAMA OLANAKLARI

Toplantı ihtiyaçlarının karşılanmasının da ötesinde, belki de en önemli faktör konaklama ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Delegelerin ortalama 4-5 gün süreyle geldikleri kongre şehrinde, konaklamaları için yeterli yatak kapasitesinin olmaması kongrenin o şehirde yapılmaması için yeterli bir sebeptir. Kısacası bu husus olmazsa olmaz bir şarttır.

Kongre organizasyon komiteleri, delegelere gönderdikleri başvuru formlarında delegelere lüks, 1.sınıf ve orta sınıf olmak üzere üç ayrı kategoriden farklı fiyatla otel tercihi sunmaktadır. Bu konuda yapılan bir araştırmaya göre, kongreye katılan delegelerin geldikleri kıta veya ülkeye göre otel tercihleri şöyle olmaktadır.¹⁵¹

1.3.1. Diğer Kıtalardan Gelen Delegeler

Tercihlerde lüks ve 1. sınıf oteller hakim.

%80 tek kişilik oda (banyo veya duşlu, radyolu, telefonlu) (eşleri ile gelenler çift kişilik oda almaktadırlar).

1.3.2. Aynı Kıtadan Başka Ülkeden Gelen Delegeler

Tercihlerinde 1. sınıf ve orta sınıf oteller hakim (dağılım %50-%50).

Ortalama %85-90 tek kişilik oda (banyo veya duşlu, radyo, telefon)

¹⁵¹ KARASU, Tanju : a.g.k., s.42.

1.3.3. Kendi Ülkesinden Katılan Delegeleler

Daha çok orta sınıf ve çok az 1. ve 3. sınıf oteller.

Ortalama %90-95 banyolu, duşlu veya banyosuz, duşsuz tek kişilik odalar.

Genel olarak kongre organizatörleri tarafından yapılan yer seçimi konusunda konaklama işletmelerinde aradıkları özellikler aşağıdaki gibidir.

Tablo. 13 Otellerin Taşınması Gereken Özellikler *

1. Konaklama işletmelerinin kongre merkezine yakınlığı
2. Kayıt kabul ve ayrılma işlemlerinin etkinliği
3. Konaklama işletmelerinin havaalanlarına olan uzaklığı
4. Havaalanı dışındaki diğer ulaşım olanaklarında da kolaylık
5. Alış-veriş, restoran ve eğlence merkezlerine yakınlığı
6. Modern ve rahat odalar
7. Havalandırma gibi destek hizmetlerin varlığı
8. Tesis içerisinde rekreatif olanakların mevcudiyeti
9. Tesisin ve personelin deneyimi

Kaynak: ÇAKICI, A. Celil, a.g.e., s.17.

Bunun dışında üzerinde durulacak hususlardan biri de, konaklama tesislerinin sadece yatak, yiyecek, içecek hizmeti vermemelerinden kaynaklanan özellikleridir. Kongre otelleri denilen ve bünyesinde teknik donanımlı toplantı salonları bulunan işletmelerde bu alanda çeşitli hizmetler vermektedirler.¹⁵² Böyle durumlarda otel seçiminde dikkat edilen hususlar ise aşağıdaki tablodaki gibidir.

* Araştırmacının tablosunun tamamına yer verilmemiştir.

¹⁵² KARASU, Tanju : a.g.k., s.42.

Tablo 14. Toplantı Otellerinde Aranılan Özellikler*

FAKTÖRLER	%
Toplantı için uygun tesislerin mevcudiyeti	85
Katılımcıları gidecekleri yere taşıyacak ulaşım imkanı	50
Diğer katılımcılardan uzaklık	32
Ulaşım maliyetleri	27
Rekreasyonel etkinliklerin mevcudiyeti	26
Popüler imaj	17
Manzara, kültürel vb. çekicilikler	18

Kaynak: BERKMAN, frank W. - David D. Dorf - Leonard R. Oakes : Convention Management and Service, The Educational Institute of the American Hotel and Motel Association, UAS-1986,p.43.

Tablodan da anlaşılacağı gibi toplantı otellerinin seçiminde en önemli faktör toplantı salonları olanaklarıdır. %85 katılımcı toplantı salonlarının önemini bildirirken, bunu %50 ile ulaşım olanakları takip etmektedir.

1.4. DÜZENLİ ULAŞIM OLANAKLARI

Genel olarak turizm denilince ilk akla gelen ulaştırma yoldur. Çünkü, turizm hareketleri, ulaştırma yol ve araçları olmadan gerçekleşemez. Zira, turizm olayının esasını teşkil eden "geçici olarak yer değiştirme hareketi" ancak ulaştırma yol ve araçları ile mümkün olmaktadır.¹⁵³

Turizmin gelişiminde ulaşım olanaklarının önemli bir payı vardır. Ulaşım araçlarındaki hızlı bir gelişim sonucu, turizm pazarlarına uzak ülkeler de girmiştir.

* Araştırmacının tablosu aynen kullanılmayıp tablo oluşturulurken faydalanılmıştır.

¹⁵³ GÜRDAL, Mehmet : Turizm Ulaştırması, Adım Yayıncılık: Ankara-1990, s.24.

Dünya turizmde gelecekle ilgili tahminler, ortalama tur mesafesinin uzayacağı şeklindedir. Bu durumda da ulaştırma türlerinden havayollarının daha ağırlıklı olarak ön plana çıkacağını göstermektedir.¹⁵⁴

Kongrelerin yapılacağı ülke ve şehirlerin seçiminde en önemli kriterlerden biri de ulaşım olanaklarıdır. Çünkü, toplantı ve konaklama imkanları kadar kongre delegelerinin ülkeye getirilmesinde, kongre esnasında delegelerin taşınmasında ve düzenlenen geziler gibi faaliyetlerde kullanılacak ulaşım imkanları çok önemlidir.¹⁵⁵

Hızlı, kolay ve rahat ulaşım olanaklarının bulunması bir kongre merkezinin önemini arttırmakta önemli rol oynamaktadır. Ulaşım tercihi olarak da delegeler, hızlı ve rahat ulaşımı yani havayolunu seçmektedirler. Genellikle de bir kongre sekretaryası bir havayolu şirketi ile anlaşarak indirimli fiyatlarla delegelerin ulaşımını sağlar. Kongreler için havayolunun seçilmesinin nedenleri ise şöyledir:

- Kongreye delege gönderen şirket veya kuruluş uçak ücretini karşılamaktadır.
- Kongre turizmde seyahat amaç değil araçtır. Önemli olan gidilmek istenen yere en kısa sürede ulaşabilmektir.
- Genellikle kongrelere katılan kişiler bir iş teması ile de görevlendirilmektedir. Bu nedenle, en hızlı ulaşım aracı en yüksek başarıyı sağlamaktadır.¹⁵⁶

Bu sebeplere delegelerin daha önce de belirttiğimiz gibi önemli meslek gruplarından, politikacılardan ve akademisyenlerden oluşmasından dolayı yoğun çalışma temposuna sahip olmaları ve kaybedecek vakitlerinin olmamasını da ekleyebiliriz.

Kongre nedeniyle delegelerin ihtiyaç duydukları ulaşım hizmetlerini bir tablo ile özetlemek mümkündür.

¹⁵⁴ AKAT, Ömer : a.g.k., s.21.

¹⁵⁵ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.27.

¹⁵⁶ KARASU, Tanju : a.g.k., s.41.

Tablo 15. Kongrelerde Gerekli Ulaşım Hizmetleri

1. Hava taşımacılığı
2. Havaalanından tesise servis
3. Toplantıya katılacaklar birden fazla tesiste konaklıyorsa tesisler arası servis
4. VIP'lerin taşınması
5. Toplantı öncesi ve sonrası turlar
6. Yöresel turlar (eş, çocuk, üyeler için)
7. Toplantıda görevli personelin (tesis personeli hariç) taşınması

Kaynak: ÇAKICI, A. Celil, a.g.e., s.19.

Dünyada ise kongre turizmi ile ulaştırma olanaklarının ilginç birleşiminden oluşan modeller geliştirilmektedir. 1995 yılında projelendirilip 1996 yılında işletmeye açılan Almanya'ya ait 200 km.lik hıza sahip treni ile kongre turizminde yepyeni bir çığır açmıştır. Rahat ve konforlu oturma planı uygulanan tren için hedeflenen turizm grupları ise şöyledir: kongreler, seminerler, ticari geziler, bayi toplantıları ve promosyon gezileri. Konferans treni diye nitelendirilebilecek bu trende vagonların her biri 39 kişilik konferans salonuna dönüştürülebiliyor. Toplam 330 koltuğa sahip trende, 2 klüp vagonu da çocuk salonuna, oturma salonuna, lobi veya fuaye haline dönüştürülebilmektedir. Hizmet kalitesi ise beş yıldızlı oteller düzeyindedir.¹⁵⁷

Verdiğimiz bu örnekle de ulaşım olanaklarının dünyada ne derece ileri fonksiyonlarla kullanılabilindiği görülmektedir. Böyle bir düzenleme ile toplantının yapılacağı yere doğru 200 km. lik hızla yolculuk yapılırken diğer yandan da toplantı ve çalışmalar sürdürülebilir. Gün geçtikçe ve teknoloji ilerledikçe ulaşım olanaklarının kongre turizmi gelişimine katkılarının büyüyeceği muhakkaktır.

¹⁵⁷ EXPO : "Rayına Oturan Konferans Turizmi", 1996, s.32.

1.5. İLETİŞİM KOLAYLIKLARI

Temeli bilgi alışverişi olan kongrelerde iletişimin önemli olmaması beklenemez. Bunun için kongrelere iletişim sisteminin bir parçası denmesi çok doğaldır. Kongrelerde iletişim iç ve dış iletişim olarak ikiye ayrılmaktadır.¹⁵⁸

İç iletişim, kongre sırasında bilgi alışverişinde kullanılan araçları kapsamaktadır. Bu tür araçlar audio-visual cihazlardır. Örneğin, bilgisayar, tepegöz, slayt makinaları, TV ekranları, video sistemleri, telsiz mikrofon vb.

Teknoloji ve kullanılan teçhizatın çok hızlı değişmesi ve gelişmesi ile kongreler artık birer teknoloji şovu haline gelmiştir. Özellikle de simultane çeviri olanakları, üzerinde bir hayli çalışılan bir konudur. Son olarak bu konuda INFOPORT denilen bir sistem geliştirilmiştir. Bu sistemle, örneğin bir sergi gezilirken bir yandan da simultane çeviri gerçekleştirilebilmektedir. Yani simultane çeviri için kabine artık gerek duyulmamaktadır.¹⁵⁹

Dış iletişim ise, kamuoyu yaratmak amacıyla telefon, teleks, radyo, basın, televizyon vb. kamu iletişim araçları ile yapılan duyuru, bildirimleri kapsamaktadır.¹⁶⁰

Bu gibi ihtiyaçlar özellikle de kongre turizmi için mutlaka karşılanma mecburiyeti taşır. Sürekli yaşadıkları yerden ayrılıp, başka bir ülkeye giden her insan bu tür temel ihtiyaçlarının karşılanmasını isteyecektir. En azından haberleşme ve haber alma ihtiyacının eksiksiz olmasını isteyecektir. Bu durum, kongrelere katılmak için gelen delegeler için, hem kongrenin başarılı ve etkili gerçekleşebilmesi hem de ülkesinden ayrı kaldığı dönemde dünyadan haberleri alabilmesi açısından çok önemlidir. Elbette ki, kongreyi düzenleyen ülke açısından da kamuoyu yaratarak

¹⁵⁸ KARASU, Tanju : a.g.k., s.41.

¹⁵⁹ KONGRE : "Başarılı Kongre İçin Teknoloji Şart", Y:1, S:5, Ocak 1996, s. 9.

¹⁶⁰ KARASU, Tanju : a.g.k., s.41.

tanıtım ve prestij sağlanabilmesi açısından güçlü bir iletişim ağı ihtiyacı şiddetli olacaktır.

1.6. GÜVENLİK

Güvenlik her insanın temel ihtiyaçlarından biridir. İnsanlar bir yere yolculuk yapacaklarında, gittikleri yerde güvenlik içinde olacaklarından emin olmak isterler. Genel olarak turizmde, talebi etkileyen önemli faktörlerden biridir. Çoğu araştırmacının çalışmalarında turizm talebinin esnek oluşundan dolayı siyasi olaylardan hemen etkilendiğine rastlamak mümkündür.

Kongre turizminde de güvenlik konusunun iki yönü vardır. Birincisi, kongrenin yapılacağı ülkenin veya şehrin güvenli bir yer olması önemlidir. Savaş halinde olan veya terör olaylarının yoğun olarak yaşandığı ülkelerin veya şehirlerin, kongre delegelerinin güvenliklerini sağlamları çok zordur. Bu yüzden ülkenin bu gibi yönlerden problemlere sahip olmaması seçim kriterleri olarak önemlidir.

Kongre turizminin güvenlik açısından ikinci yönü ise, toplantının yapılacağı kongre merkezlerinde ve toplantı salonlarında güvenliğin sağlanmasıdır. Özellikle, çok önemli politikacıların, devlet adamlarının veya bilim adamları gibi delegelerin katıldığı uluslararası kongrelerde güvenliği sağlamak çok önemli bir sorundur. Çünkü, bu derece önemli kişilerin bulunduğu bir toplantı yerine, çeşitli yasadışı örgütler ve kişiler tarafından kamuoyunun dikkatlerini üzerlerine toplayabilmek için saldırılar düzenlenebilir veya suikast amaçlı olarak kişilere saldırabilirler. Bu yüzden güvenlik ağı çok iyi olan merkezlerin ve toplantı salonların varlığı bu derecede önemli kişilerin güvenliği açısından, o yerin seçiminde önemli kriterlerden biri haline gelmektedir.

1.7. KONGRE VE TOPLANTI MERKEZLERİNİN YETERLİLİĞİ

Kongre merkezleri, kongrelerin yapılacağı kongre binaları veya toplantı salonları gibi, kongre turizmi için temel hizmet birimlerine sahip olan tesislerin bulunduğu alanlar ve kentlerdir. Başka amaçla yapılmış olsalar bile toplantılar için kullanılabilen salonlara sahip oteller de bu merkezleri oluşturan işletmelerden sayılmaktadır.¹⁶¹

1.7.1. Kongre Binaları (Kongre Merkezleri)

Kongre binalarının taşıdığı özellikler bu sektör için önemlidir. Bir kongre binasının ideal bir yapı olması için taşıması gereken özellikler basit bir tablo ile şöyle sıralanabilir:

¹⁶¹ KARASU, Tanju : a.g.k., s.43.

Tablo 16. Toplantı Binalarında Dikkat Edilen Özellikleri

1. İstenen toplantı salonu sayısı
2. Kullanıma ayrılan toplantı salonlarının adları ve kapasiteleri
3. Toplantı salonlarının kira ücretleri
4. Odaların ses geçirmezliği
5. Özel ışıklandırma imkanları
6. Özel oturma düzenlerinin (örneğin tiyatro düzeni) yapılma imkanları
7. Ses düzeni veya etkili portatif ses düzeni imkanları
8. Oturma yerlerinde platformun yükseltilmesi imkanları
9. Kolonlar, aynalar, duvar dekorasyonu, salonun akustiği, görsel-işitsel teçhizat vb.
10. Yeterli elektrik aksamının ve özel araçlar için voltaj imkanları
11. Giriş çıkış kolaylığı
12. Genel kullanım alanlarının yakınlığı
13. Otelden görevlendirilecek personel için oda, depo, konferans alanlarının varlığı
14. Tele konferans teçhizatının ve tesislerinin varlığı
15. Toplantı planlamacısının kullanımında ısı-ışık ve ses kontrol düzeninin varlığı
16. Temel görsel araçlarının varlığı
17. Sigara içilen ve içilmeyen bölmelerin ve kültabakların varlığı
18. Kapalı devre televizyon sisteminin varlığı
19. Dekorasyon için çiçek ve bitkilerin varlığı
20. Kürsü tokmağı
21. Katılımcılar için not defterleri ve kalemli varlığı
22. Tanıtım işaretleri

Kaynak: HOYLE, Leonard H. - David C. Dorf - Thomas J. A. Jones, a.g.k., s.77.

En büyük salon kapasitesi 1500 kişi olan bir kongre binasında bulunması gereken hizmetlerle ilgili ayrıntılı bilgiler şöyledir:¹⁶²

¹⁶² KARASU, Tanju : a.g.k., s.45-46.

<u>Salon</u>	<u>Kapasite</u>	<u>Toplam Kapasite</u>
1 Auditorium	1500	1500
1 Sempozyum salonu	600	600
2 Büyük toplantı salonu	300	600
2 Küçük toplantı salonu	150	300
4 Büyük seminer odası	80	320
6 Küçük seminer odası	50	300
10 Konferans odası	20	200
TOPLAM		3820

Yardımcı Hizmet Tesisleri

- Enfarmosyon bürosu
- Kongre sekreteryası bürosu
- Kongre organizatörleri ve kongre yapan kuruluşa ait bürolar
- Kongre binası yönetimi
- Dökümantasyon odası (fotokopi - teksir vs.)
- Basın odası (telefon-teleks- yazı masası vs.)
- Aralarda dinlenme salonu (içki salonu, bar)
- Teknik kumanda odası
- Simultane çeviri kabinleri (en az 3 adet)
- Konuşmacı rahlesi ve podyum
- Vestiyer
- Tuvalet ve sıhhi tesisat

Teknik Tesisat

- Klima cihazı (zorunlu olarak)
- Simultane çeviri cihazları- dinleme aletleri
- Karartma imkanı

Audio-Visual Cihazlar

- Film makinası

- Dia-projektörü (tepegöz)
- Film-projektörü (epidiyaskop)
- Otomatik slayt makinası
- Video
- Grafik çizme-yazma ekranı
- Karanlık oda projektörü
- Mikrofon
- Ses kayıt cihazı
- Dikte aracı
- Fotokopi makinası
- Baskı makinası, teksir makinası
- Kompüter merkezleri ile yedek telefon bağlantısı
- Telefon
- Çağırma tesisatı

Personel

- Kongre binası yöneticisi
- Yönetim sekreterliği
- Satış ve pazarlama bölümü
- Kongre sekreteryası (kongre sırasında)
- Enformasyon bürosu (kongre sırasında)
- Teknik tesisat ve cihaz için tekniker
- Temizlik ekibi
- Telefon santral memuru

1.7.2. Kongre Kentleri

EFTC (Kongre Şehirleri Avrupa Federasyonu) 'ye üye durumundaki ulusal ve uluslararası alanda kongre merkezi olarak nitelendirilen kentlerin sınıflandırma kriterleri 3 kategoride incelenmektedir.¹⁶³

¹⁶³ KARASU, Tanju : a.g.k., s.43.

1.7.2.1. Büyük Kentler (Havaalanı Şehirleri)

- Ekonomik yönetim, hükümet ve eğitim merkezi
- Uluslararası ve kıtalararası havaalanı bulunması
- Doğal turistik çekimlerin orta ve iyi olması

1.7.2.2. Bölgesel Kentler

- Bölgesel ekonomik yönetim ve eğitim merkezi
- Uluslararası havaalanlarına azami 1-2 saatlik uzaklıkta bulunması
- Doğal turistik çekimlerin orta ve iyi olması

1.7.2.3. Turistik Merkezler (Küçük Şehir Karakteri)

- Turistik bölge merkezi
- İyi kurulmuş bir hizmet sektörü

2. TÜRKİYE'DE KONGRE TURİZMİ OLANAKLARI

21. yüzyıla doğru ilerlerken dünyayı sınıksız saran kongre trafiği yön değiştirmeye başlamıştır. Yıllardır konferans merkezleri olarak ün yapmış yöreler, yerlerini yeni merkezlere, farklı mekanlara kaptırmayı engelleyememişlerdir. Ve uluslararası kongre dünyasında alışılmıştan kaçış ile değişik yörelere rağbet artmıştır. Bu yeni arayışlar içinde özellikle güneş ve kum favorilerinden Yunanistan ve Portekiz gözden düşerken yerlerini Türkiye almaktadır.¹⁶⁴

¹⁶⁴ KONGRE : "Kongre Trafiği Yön Değiştiriyor". S:18, Şubat 1997, s.10.

Dünyada kongre turizmi yıllık en az %5'lik bir hızla gelişirken, dünyaya açılma çabalarının giderek yoğunlaştığı ülkemizde, kongre ve fuarların sayısı ile turizm sektörü içerisinde kongre turizminin payı gittikçe yükselmektedir. Türkiye'nin bugün dünya kongre pazarından aldığı pay büyük boyutlarda olmamasına rağmen, özellikle İstanbul, İzmir, Antalya ve Ankara gibi yeterli alt ve üst yapıya sahip bölgeleri ile dünya kongre pazarında isminden söz ettirmeye başlamıştır.¹⁶⁵

Dünyada her yıl ortalama 10 milyon kongre toplanmaktadır. Türkiye yılda henüz bu kongrelerin uluslararası nitelikte olanlarının 100 tanesine ev sahipliği yapabilmektedir. Ancak, son üç yılda Türkiye'nin uluslararası kongre pazarında adı sıkça geçmeye başlamıştır. Aralarında UFTAA, SKAL, WTO gibi dünya turizm hareketinin en büyük kongrelerine ev sahipliği yapmasının yanında dünyanın en büyük kongrelerinden Habitat II ile büyük bir sınav vermiştir. Türkiye uluslararası kongre pazarında görmeye başladığı ilgiyi devam ettirip bu ilgiyi ekonomik yarara çevirebilmesi için bu alandaki eksiklerini hızla tamamlamalıdır.¹⁶⁶

2.1. KONGRE VE TOPLANTI MERKEZLERİ OLANAKLARI

Türkiye'nin kongre pazarı içindeki yerinin saptanabilmesi için öncelikle toplantı imkanlarının ortaya konulması gereklidir. Bunun için, çalışmamızın bu bölümünde Türkiye'nin şansını sağlayan mevcut olanakların ortaya konulması açısından kongre şehirleri, kongre sarayları, oteller, üniversiteler ve diğer kurum ve kuruluşların potansiyelini incelemeye çalışacağız.

¹⁶⁵ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.23.

¹⁶⁶ TÜRSAB, "Türkiye Kongre Merkezi Olma Yolunda Hızla İlerliyor", S:148, Mayıs 1996, s.56.

2.1.1. Kongre Şehirleri

Çalışmamızın bir önceki kısmında bir kongre kentinin ve merkezinin taşıması gereken özellikleri incelemiştik. Kriterler arasında; çekici destinasyon, coğrafi konum ve iklim özellikleri, modern ve rahat konaklama olanakları, iletişim kolaylıkları, güvenlik ve toplantı olanaklarının yeterliliği yer almaktaydı. Bu kriterler hakkında yaklaşık olarak bir standart ortaya çıkmış durumdadır. Bu açıdan incelendiğinde Türkiye'nin yeterli niteliklere sahip kongre şehirlerine sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin kongreye uygun şehirlerinin hangileri olduğu sorusuna gerçekçi bir yanıt verildiğinde önümüze İstanbul, Antalya, Ankara ve İzmir şehirleri çıkmaktadır.

Türkiye bu şehirlerdeki 4 ve 5 yıldızlı otelleri ve salonları ile diğer kongre ve toplantı salonlarında 2000 delegenin katılacağı bir kongreyi düzenleyecek yeterli kapasitedeki salonlara sahiptir.¹⁶⁷ Hatta günümüzde özellikle de İstanbul'da daha büyük kapasiteye sahip kongre otelleri ve merkezleri de mevcuttur. Türkiye'nin bu konudaki kapasitelerini ortaya koyabilmek açısından kongre şehirlerimizi detaylı olarak incelemeyi yararlı görmekteyiz.

2.1.1.1. İstanbul

Konstantinopolis, Bizans ve İstanbul adlarıyla tüm tarih kitaplarında haklı olarak yer alan bu şehir, insanların merak merkezi olma özelliğini taşıyarak, tarih ve doğa güzelliklerinin yarattığı atmosfer bu şehri tanıma isteklerini arttırıcı bir görünüm sağlamaktadır.

¹⁶⁷ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.25.

Asya ile Avrupa'yı buluşturan coğrafi konumu, doğal güzellikleri, iklimi, eski eserleri ve müzeleri ile turistik ve kültür şehri olan İstanbul uluslararası etkinlikler açısından giderek artan bir önem kazanmakta, kongre, konferans, festival, fuar gibi etkinlikler her yıl artan sayıda tekrarlanmaktadır.

Ülkemizde düzenlenen kongrelerin %85'i İstanbul'da yapılmaktadır. Ulaşım, telekomünikasyon kolaylıkları, gelişmiş konaklama tesisleri, alışveriş olanakları çevre gezileri açısından çeşitli alternatiflere sahip oluşundan dolayı kongre organizatörlerinin tercih ettikleri önemli bir merkez olmuştur.¹⁶⁸

Kongre turizminin pilot kenti İstanbul'da 4 ve 5 yıldızlı otellerinde yatak, konferans salonu, meeting room, banket olanakları ile ayrıca simultane tercüme, video ve tüm audio-visual cihazlar, limuzin servisleri, casino, restaurant, bar, ve eğlence merkezleri ile açık-kapalı havuzlar, jakuzi, sauna, Türk hamamları, fitness centerlar mevcuttur. Ve bu imkanlar doğal güzellikler içerisinde serpiştirilmiştir.¹⁶⁹

İstanbul, lüks, birinci sınıf ve orta sınıf oteller yönünden Türkiye'nin en büyük kapasitesine sahip şehri durumundadır. Pek çok 5 yıldızlı otel de büyüklü küçüklü değişik kapasitelerde toplantı salonlarına sahiptir. İstanbul'un kongre otellerinin önemli olanlarının toplantı kapasitelerini bir tablo yardımı ile vermeye çalışacağız.

¹⁶⁸ TURİZM DÜNYASI : "Kongre Şehri İstanbul", S:56, Haziran 1996, s.13.

¹⁶⁹ TURİZM DÜNYASI : "Kongre Turizminde En Yüksek Kapasite İstanbul ve Antalya Otellerinde", S:56, Haziran 1994, s.10.

Tablo 17. İstanbul'daki Bazı Kongre Otelleri ve Kapasiteleri

OTELLER	Oda Kapasitesi	Yatak Kapasitesi	Salon Kapasitesi
B. Sürmeli	224	462	500
Conrad	627	1300	1400
Çınar	221	457	750
Çırağan Palace Kempenski	320	640	1920
Dedeman	378	571	1200
Divan	180	357	500
Hilton	498	530	4000
Holiday Inn Crowne Plaza	298	600	1000
Hyatt	960	1720	1600
Klasis	303	740	1080
Mövenpick	305	610	1500
Sheraton	424	1020	2790
Swissotel	600	1216	2000
Tarabya	261	552	500
The Marmara	432	747	2850
The President	204	350	650

Kaynak: AYMANKUY, Yusuf, "Kongre Turizminin Gelişimi ve Türkiye'de Kongre Turizmi", Turizmde Seçme Makaleler:24, Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını No:37, İstanbul-1996, s.25.

Bunun yanında İstanbul yıllardır ihtiyacını duyduğu bir kongre merkezine 1996 yılında kavuşmuştur: Lütü Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı. Toplam 4100 metrekarelik bir alana kurulu olan merkez yaklaşık 5000 kişilik kapasiteye sahiptir.¹⁷⁰ Ayrıca Alarko Kongre ve Sergi salonu 500, Atatürk Kültür Merkezi 1350 ve Cemal Reşit Rey Konser Salonu 860 kişilik kapasiteleri ile İstanbul'un kapasitesine katkıda

¹⁷⁰ TÜRİSAB : "Lütü Kırdar Artık Uluslararası Kongre Turizmi Pazarında", S:153, Ekim 1996, s.17.

bulunmaktadırlar. İstanbul'un bir kongre şehri olmasında ki sevindirici gelişmelerden biri de şüphesiz ki Toplantı ve Ziyaretçi Bürosu'nun büyük çabalar sonunda kurulmasıdır. İstanbul, coğrafi konumu, tarihi ve kültürel zenginlikleri, turizm alt ve üst yapısı ve yurt dışındaki bağlantılarındaki kolaylıklar nedeniyle kongre turizminin geliştirilmesi bakımından da büyük bir potansiyele sahiptir.

Ancak, toplantı merkezleri ile konaklama, ulaşım ve seyahat ticareti, tur organizasyon işletmeleri, eğlence yerleri, lokantalar, rehberler, müzeler, hediyelik eşya satan dükkanlar, alışveriş yerleri, reklam ve pazarlama ajansları gibi birimlerin faaliyetlerini mekan ve zaman açısından koordine edebilecek ve İstanbul'u bir "kongre metropolü" olarak tanıtacak, pazarlayacak ve uluslararası piyasaya taşıyacak bir örgüte ihtiyaç duyulmaktadır. İstanbul Toplantı ve Ziyaretçi Bürosu, bir yandan Türkiye'nin bu önemli şehrinin kongre potansiyelini geliştirmesini, öte yandan diğer ülkelerde olduğu gibi kongre faaliyetlerinin ülkeye, turizm ve ticaret işletmelerine büyük bir gelir sağlamasını teşvik edecektir. Bu büro Avrupa Konferans Şehirleri Federasyonu'na (EFTC) ve Uluslararası Toplantı ve Ziyaretçi Büroları Birliğine (IACVB) üye olarak Uluslararası Kongre ve Ziyaretçi Büroları Birliği'nin üye katoloğunda yerini almıştır.¹⁷¹ Böyle bir büronun İstanbul şehrinin kongre şehri kimliğini kazanmasında büyük faydaları olduğu bir gerçektir.

2.1.1.2. Antalya

Antalya, iklimi, tesisleri, kültürü ve alt yapı kapasitesi ile bir kongre şehri olmaya adaydır. Antalya mevcut altyapısı ve toplantı/kongre salonları açısından, İstanbul'dan sonra ikinci sırayı almış ve bu kapasite ile bir çok kongreye ev sahipliği yapmıştır.¹⁷²

¹⁷¹ KONGRE : "İstanbul'da Kongre ve Ziyaretçi Bürosu Kuruluyor", Y:2, S:14, Ekim 1996, s.4.

¹⁷² TÜRSAB : "Antalya Kongre Şehri Olmaya Hazır", S:144, Ocak 1996, s.41.

Antalya'da sadece merkezde değil, aynı zamanda ilçelerinde de kongre olanağı bulunan toplantı salonları mevcuttur. Aşağıdaki tablo Antalya'nın bölgelere göre kongre kapasitesini göstermektedir.

Tablo 18. Antalya'da Bölgelere Göre Kongre Kapasitesi

BÖLGE	%
Antalya Merkez Otelleri	21
Kemer	29
Side	21
Belek	18
Şehir Salonları	7
Tamamlanmamış	3

Kaynak: TÜRSAB; "Antalya Kongre Şehri Olmaya Hazır",

S:144, Ocak 1996, s.41.

Antalya'daki bu mevcut toplantı salonlarının tesislere göre dağılımı ise aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 19. Antalya'da Katagorilere Göre Kongre Kapasitesi

TESİSLER	%
Beş Yıldızlı Oteller	63
Dört Yıldızlı Oteller	9
Birinci Sınıf Tatil Köyleri	18
Şehir Salonları	8
Tamamlanmamış	3

Kaynak: TÜRSAB; "Antalya Kongre...", s.41.

Antalya'da bulunan toplantı otellerinin kapasiteleri ise şöyledir:

Tablo 20. Antalya'daki Bazı Kongre Otelleri ve Kapasiteleri

OTELLER	ODA KAPASİTESİ	YATAK KAPASİTESİ	SALON KAPASİTESİ
Grand Adonis	227	508	625
Dedeman	482	1020	1250
Sheraton	409	666	1530
Kışlahan	104	232	600
Clup Salima	338	856	500
Altis Golf	317	739	1200
Sirene	246	650	2400
Attaleia	328	656	750
Asteria	310	620	1200
Sevenses	340	760	500
Grand Prestige	342	800	800
Sunrise Golf	501	1452	700

Kaynak: Türkiye Otel Rehberi: HOTEL GUIDE.

Antalya'da sektörle ilgili bir gelişme ise, İstanbul'da da olduğu gibi bir Convention Büro'nun olmasıdır. Bu büronun amaçları ise şu başlıklar altında toplanmaktadır: ¹⁷³

- Antalya bölgesinin kongre ve fuarcılık faaliyetlerinin yurt dışındaki temsili ve tanıtımı,
- Uluslararası kongre ve konferansların pazar hareketlerinin takibi ve üyelere bildirim,
- Kongre organizasyonlarında danışmanlık hizmeti,
- Kongresistlerin beklentileri ve hazırlık çalışmaları ile ilgili eğitim seminerleri,

¹⁷³ TÜRSAB : "Antalya Kongre Şchri..." s.41.

- Konu ile ilgili çeşitli uluslararası birlik ve derneklere üye olunması ve bu platformda Antalya'nın temsil edilmesi,
- Bu faaliyetlere yönelik tüm bölgeyi detaylı bir şekilde kapsayan, Kongre Katoloğu basılması,
- Kongre turizmi ile ilgili çeşitli posterler ve tanıtım malzemelerinin hazırlanması.

2.1.1.3. Ankara

Ankara, beşyıldızlı otelleri, gece klüpleri, gazino ve lokantalar gibi turistik tesisleri, tiyatro, operalarıyla ve her türlü eğlence yerleriyle yurt içinden ve yurt dışından gelecek her türlü ihtiyaçları karşılayacak ve onları dinlendirecek nitelikte büyük bir şehirdir.¹⁷⁴ Araştırmacımızın da ifade ettiği gibi önemli özelliklere sahip Ankara'nın kongre turizmi açısından daha da fazla önem sağlayan özelliği Türkiye'nin Başkenti oluşudur. Bu kimliği nedeniyle devlet kuruluşlarıyla ve bilimsel kurumlarla ilgili pek çok toplantının ve kongrelerin yapıldığı bir şehirdir.

Her ne kadar Ankara'nın doğa güzelliği olanakları kısıtlıysa da, tarihi eserler açısından önemli bir şehirdir. Hitit, Frigya, Roma, Selçuk, Bizans, Osmanlı çağlarına ait çok sayıda tarihi eser ve kalıntıların yanında Hattuşaş, Gordiyon ve Göreme yöreleri de kongre öncesi ve sonrası turlarda gezilebilecek önemli merkezlerdir.

Ankara'da mevcut bulunan önemli kongre otellerinin kapasiteleri ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

¹⁷⁴ EVLİYAĞLU, Sait : Türkiye Turizm Coğrafyası, Ankara-1994, s.158.

Tablo 21. Ankara'daki Bazı Kongre Otellerinin Kapasiteleri

OTELLER	ODA KAPASİTESİ	YATAK KAPASİTESİ	SALON KAPASİTESİ
Büyük Ankara	192	396	1400
Büyük Sürmeli	206	412	750
Hilton	324	650	1500
Sheraton	311	622	1300
Dedeman	277	505	750
Best Apart	42	98	600

Kaynak: Türkiye Otel Rehberi: HOTEL GUIDE.

Ankara'daki büyük kongre otelleri dışında çeşitli otellerde 60-500 kişilik kongre salonu kapasitesine sahip oteller bulunmaktadır. Ancak bu miktarlardaki kapasitenin Ankara gibi başkent özelliği taşıyan büyük bir şehre yetmeyeceği açıktır. Bu sebeple Ankara'ya yakışır nitelik ve en az 5000 kişilik kapasiteye sahip bir kongre merkezi yapılması şarttır.

2.1.1.4. İzmir

İzmir şehrinin, M.Ö. 3000'de Bayraklı'da kurulduğu ileri sürülmektedir. Bu bölgedeki kazılarda Cilalı Taş (Neolitik) döneme ait eserler çıkmıştır. Yine bu bölgede yerleşik hayata ilk geçen Lelegerlerin ilk şehri kurdukları ileri sürülmektedir. Ayrıca bu bölgede Efesliler, İyonyalılar, Lidyalılar, Makedonyalılar, Bergama Krallığı, Romalılar, Bizanslılar yaşamışlar ve çeşitli medeniyetler kurmuşlardır.¹⁷⁵

¹⁷⁵ EVLİAYOĞLU, Sait : a.g.k., s.79

Böyle önemli bir geçmişe sahip bu şehir ve çevresinde çok önemli kalıntılar ve eserler bulunmaktadır. Örneğin, Kadifekale, Efes, Yedi Uyuyanlar Mağarası, Meryemana Evi, Hellenistik Çağın kalıntılarının sahibi Bergama, çeşitli müze ve ören yerleri ile İzmir merak ve ilgiye neden olacak çekicilikte bir şehirdir. Bu nedenle, gerek yerli gerekse yabancı pek çok turiste ev sahipliği yapmaktadır.

İzmir muazzam doğal güzelliklerin önemli tarihi nefesleri kucakladığı bir şehir olarak elbetteki diğer turizm çeşitlerindeki talebi çektiği gibi kongre turizmi talebine de açıktır. Bu nedenle İzmir şehrinin kongre turizmi olanaklarını, kongre otelleri açısından bir tablo yardımı ile ortaya koymaya çalışacağız.

Tablo 22. İzmir'deki Bazı Kongre Otellerinin Kapasiteleri

OTELLER	ODA KAPASİTESİ	YATAK KAPASİTESİ	SALON KAPASİTESİ
Hilton	381	800	1000
Ege Palas	112	220	500
Karasmus	96	250	500
Büyük Efes	446	895	4000

Kaynak: Turkey Otel Rehberi: HOTEL GUIDE.

İzmir'de de daha küçük kapasitede toplantı salonlarına sahip çok sayıda otel bulunmaktadır. Ancak önemli ve büyük kongrelere ev sahipliği yapabilmesi için İzmir'inde büyük bir kongre merkezine ihtiyacı bulunmaktadır.

İzmir şehri 2000'li yıllarda bir dünya kenti olması için oluşturduğu stratejik planda sahip olduğu bir avantajı değerlendirme yolunu seçmiş gibi görünmektedir. Fuarlar. Uzun yıllardır sahip olduğu fuar alanını, EXPO 2000 Dünya Fuarı adıyla

anılan etkinlikte ev sahipliği yapması için aday olarak göstermiştir.¹⁷⁶ Fuarların da kongre turizmi kapsamında değerlendirilmesinden dolayı sektör adına güzel bir gelişmedir. Ancak İzmir gibi büyük potansiyele sahip bir şehrin bu özelliğini bir kongre merkezi ile değerlendirme amacı, dünya şehri olmak için ortaya koyduğu stratejik planın bir maddesi olmalıdır.

2.1.1.5. Kuşadası, Marmaris, Bodrum

Halen en önemli turistik dinlenme merkezi olan bu tatil kasabalarının, dinlenme ve tatil amaçlı kongre isteklerini karşılayabilecek hale getirilmeleri yatırımlarla sağlanabilir. Doğa, tarih, deniz, turistik lokanta ve eğlence yerleri imkanlarının yanında değişik alternatiflerde konaklama beklentilerine de cevap verebilecek durumdadırlar. Bu durum kongre delegelerinin beklentilerine cevap verebilecek altyapı hazırlayıcı bir etki yaratmaktadır.¹⁷⁷

Bu tatil beldelerindeki önemli kongre otellerinin kapasiteleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

¹⁷⁶ EKONOMİK VİZYON : "2000'li Yıllarda İzmir'in Bir Dünya Kenti Olması İçin Stratejik Plan", İzmir Tic. Od. Dergisi, Y:66, S:1, Ocak-Şubat 1993, s.12.

¹⁷⁷ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s.82.

Tablo 23. Kuşadası, Marmaris, Bodrum'daki Bazı Kongre Otellerinin Kapasitesi

OTELLER	ODA KAPASİTESİ	YATAK KAPASİTESİ	SALON KAPASİTESİ
KUŞADASI			
Fantasia	316	650	1100
Adakule	330	660	2225
İmbat	320	650	400
Onur	330	660	430
Ayma	128	260	400
Sunset View	181	400	600
Pine Bay Holiday	211	276	1000
BODRUM			
Clup M	209	420	500
Sea Garden	285	570	400
MARMARİS			
Altinyunus	305	788	870
Elegance	189	400	450
Knidos	277	570	450
Robinson Clup	293	602	535
Marmaris Palace	350	710	450

Kaynak: Türkiye Otel Rehberi: HOTEL GUIDE.

Görüldüğü gibi 400 kişilik salon kapasitenin üzerinde kapasiteye sahip çok az otel vardır. Buna karşılık bu bölgeler otellerin en yoğun olduğu bölgelerdir. Kış aylarında boş kalan atıl kapasitenin değerlendirilmesi için 3000-4000 kişilik kapasiteli kongre merkezlerinin yapılması veya büyük otellerin kongre salonu olanaklarını arttırarak bu atıl kapasite değerlendirilmeye çalışılmalıdır.

2.1.2. Kongre Sarayları (Kongre Merkezleri) Olanakları

Teknik donanıma sahip salonlar kongre turizminin zorunlu üst yapılarındandır. Bu tür salonlar bir önceki kısımda da anlatıldığı üzere konaklama işletmelerinde, üniversitelerde veya çeşitli kurum ve kuruluşlarda mevcuttur. Ancak genellikle bu gibi tesislerdeki toplantı salonlarının kapasiteleri sınırlıdır. Özellikle Türkiye'deki salonlar konaklama işletmelerinde bir önceki kısımlardaki verilen tablolar incelendiğinde görülebileceği gibi 1000 kişilik kapasite civarındadırlar. Üniversitedeki ve diğer kurum ve kuruluşlardaki mevcut salonların kapasiteleri ilerdeki kısımlarda incelenecektir. Adı geçen bu tür toplantı salonlarının mevcudiyeti muhakkak ki ülkemiz için gerekli ve faydalıdır. Ancak büyük organizasyonların yapılmasına elverişli değildir. Üstelik kongre donanımları için gerekli teknik araç ve gereçlerin ilerleyen teknolojiye uygun olması gereğinin getirdiği yüklü maliyetlerin bu tür tesisler tarafından hepsinin birden karşılanması imkansızdır. Bu amaçla kongre merkezlerinin varlığının, bir tür güç birleşmesi şeklinde düşünülürse, gerekli olduğu açıktır.

Çalışmamızın bu kısmında uzun yıllar yokluğunu ve ihtiyacını ülkemizde duyduğumuz ve artık sahip olduğumuz kongre merkezleri hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Ancak ilk önce kongre merkezlerinin önemini belirtebilmek için uluslararası kuruluşların düzenlediği toplantı yerlerinin dağılımını vermekte yarar görmekteyiz.

Tablo 24. Uluslararası Kuruluşların Düzenlediği Toplantıların Yapıldığı Yerler¹⁷⁸

Yapılan Yer	%
Oteller	29.7
Üniversiteler	12.8
Kongre Merkezleri	44.3
Diğer	13.2
TOPLAM	100.0

Kaynak: DALLI, Özen, "Kongre Turizmi İle...", s.96.

Tablodan da görüldüğü gibi uluslararası toplantıların %44.3'ü kongre merkezlerinde yapılmaktadır. Ülkemizde bu tür uluslararası kongrelerin yapılabileceği kongre merkezlerinin başında "Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Salonu" gelmektedir.

Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı 1940'larda Lütfi Kırdar Spor Sarayı olarak inşa edilmiştir. Daha sonra uluslararası kongreler için bir merkez ihtiyacından dolayı Turizm Bakanlığı tarafından kongre sarayına çevirilmiştir. Sosyal, kültürel ve ticari hayatın birleştiği bir yer olan İstanbul'da bulunmaktadır. Çevresinde çok sayıda otel mevcuttur. Aynı zamanda şehrin merkezinde olması nedeniyle kolayca ulaşılabilir durumdadır.¹⁷⁹

Türkiye'nin ilk ve en büyük kongre merkezi olan Lütfi Kırdar'ın genişliği toplam 4100 metrekaredir ve 4 katlı ferah bir mekandır. Yaklaşık 5 bin kişilik kapasitesi ve 2400 kişilik bir fuayesi mevcuttur. 20 kişilik gruplardan 2000 kişilik organizasyonlara kadar hizmet verebilecek farklı büyüklüklerdeki 21 adet toplantı

¹⁷⁸ DALLI, Özen : "Kongre Turizmi İle ...", s.96.

¹⁷⁹ New Focus Türkiye : "Lütfi Kırdar Congress Centre", S:18, Mayıs 1994, s.37.

salonu ve 2000 kişilik konforlu oditoryumu sayesinde her türlü organizasyona hizmet edebilecek özelliklerdedir. İş bağlantılarının yürütülebileneceği "business center", 12 dilde anında simultane sistemleri, en gelişmiş audio-visual prodüksiyon ekipmanları ile çağdaş teknolojinin tüm ayrıcalıklarını sunmaktadır.

500 kişilik boğaz manzaralı A la Carte restoranı, toplantılar haricinde de günün her saatinde İstanbullular'a hizmet vermektedir. Eğitimli profesyonel personeli ve güvenlik hizmetleri organizasyonların aksaksız geçmesini sağlamaktadır. Geniş otoparkı ise İstanbul'un ortasında bile trafik stresi yaşatmamaktadır. Özürlüler için özel imkanlar, mobil ve sabit teknik ekipmanlar, son derece gelişmiş ses düzenleri, asansörlü sahne merkezin imkanlarındandır.¹⁸⁰

Lütfi Kırdar Kongre Merkezinin yurtdışında, Amerika ve Avrupa'da birer temsilcisi mevcuttur. Yakında Asya'da muhtemelen de Tokyo'da da bir temsilcisi bulundurulacak olan merkezin pazarlanması son derece profesyonel bir biçimde yürütülmektedir. Özellikle dünyadaki bütün kongre ve sergi salonlarının üye olduğu ICCA adındaki kuruluşla yapılan işbirliği ile dünyadaki büyük kongre organizasyonları hakkında bilgi alınarak, bu kongrelerin Türkiye'ye çekilmesi için çalışılmaktadır. Bu arada yurtdışında düzenlenen ve kongre piyasası ile ilgili çeşitli etkinliklere katılımlarla da binanın tanıtımı gerçekleştirilmektedir.¹⁸¹

İstanbul şehri 1996 yılının Eylül ayında ikinci büyük fuar ve kongre merkezine kavuşmuştur. TÜYAP Tüm Fuarcılık Yapım A.Ş. tarafından yaptırılan merkez, Beylikdüzü mevkiinde, 106 bin metrekarelik alan üzerinde kurulmuştur. 26 bin metrekare kapalı, 30 bin metrekare açık fuar alanı ve 4 bin metrekarelik kongre ve hizmetler merkezi kompleksi, 6 bin metrekare servis binasından oluşmaktadır.

¹⁸⁰ TÜRSAB : "Lütfi Kırdar Artık Uluslararası Kongre Turizmi Pazarında", S:153, Ekim 1996, s.17-18.

¹⁸¹ TÜRSAB : "Lütfi Kırdar Artık...", s.19.

Atatürk Hava Limanı'na 16 km. uzaklıktaki bu yeni merkezin içinde 300 yatak kapasiteli 3 yıldızlı otel, 760 araçlık otopark, 9000 kişilik Türkiye'nin en büyük lokantası, benzin istasyonu, helikopter pisti, PTT merkezi, turizm danışmanlık merkezi, seyahat acentaları ofisleri, banka, sanat galerisi, kurye servisi, çamaşırhane ve kuru temizleme gibi ofisler mevcuttur.

13 metre tavan yüksekliğine sahip toplam 16 bin metrekarelik iki ayrı salondan oluşan fuar alanında gümrük alanı ve depolar, basın ve VIP ofisleri, özel güvenlik birimleri, her türlü haberleşme olanakları ile donatılmış ofisler ile yabancı dillerde sekreterlik hizmetlerinin verileceği bürolar ve merkezin kentle ulaşımını sağlayan düzenli otobüs seferleri hizmetleri sunulabilmektedir.¹⁸²

Yine İstanbul'daki önemli kongre merkezlerinden biri de "Hilton Convention ve Exhibition Center" dır. Büyük toplantılar, kongreler, ziyafetler, sergiler, defileler, konserler ve fuarlar için kullanılan çok amaçlı bir mekan olan bu merkez İstanbul Hilton Otel'i'nin hemen yanındadır. İki katlı olan bu merkezin üst katı 1368 metrekare ve kolonsuzdur. Tiyatro oturma düzeninde kapasitesi 1600 kişiliktir. Bu katta ayrıca bir galeri ve birde fuaye mevcuttur. 1480 metrekare olan alt kat ses geçirmez bölümleri sayesinde 3 ayrı salon olarak kullanılabilir. Ayrı kullanıldığında 520, 600 ve 500 kişiye hizmet verebilen bu salonlar birleştiğinde 1600 kişilik kapasiteye ulaşmaktadır.

Kongre ve sergi merkezinin diğer özellikleri ise şöyledir: Tam donanımlı havalandırma sistemleri, fon müziği ve anons sistemleri, mikrofon ve ses yükselticiler, sahne sistemleri, spot ışıklandırma, TV yayın olanakları, dia projektörleri, 5 ton kapasiteli yük asansörü, her iki kata ayrı girişler. Hilton oteli ile birleştirildiğinde toplam kapasitesi 4400'e ulaşan bu merkez Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayına yakın oluşundan dolayı büyük kongrelerde avantaj sağlamaktadır.¹⁸³

¹⁸² EXPO : "İstanbul Yeni Bir Fuar ve Kongre Merkezine Kavuşuyor", Nisan 1996, s.48.

¹⁸³ KONGRE : "İyi Hizmetin Adrcsi Hilton", Y:1, S:9, Mayıs 1996, s.8.

Verilen bu bilgiler ışığında İstanbul'un kongre merkezi ihtiyacının kısmen giderildiği düşünülebilir. Ancak kongre şehri olarak nitelendirdiğimiz diğer şehirlerimizde ne yazıkki bu niteliklerdeki kongre merkezlerine sahip değildir. Antalya'da bu ihtiyaç gözönünde bulundurularak Belek yakınlarında 5000 bin kişilik bir kongre merkezi inşaatına başlanmıştır.¹⁸⁴ Bir an önce Antalya'daki bu merkezin tamamlanmasının yanında, İzmir ve Ankara şehirlerinde de birer kongre merkezinin hizmete geçirilmesi şarttır.

2.1.3. Oteller

Kongre turizmine hizmet edebilecek konaklama tesislerini ikiye ayırmak gerekmektedir. Bunlardan birincisi kendi bünyesinde toplantı salonlarına sahip olan "kongre otelleri"dir. Bu tür otellerin önemli olanlarından "kongre şehirleri" bölümünde bahsedilmiştir. Diğerleri ise, kongre yapılacak salona yakın çevrede bulunan lüks ve 1. sınıf otellerdir.¹⁸⁵

Türkiye konaklama işletmeleri konusunda önemli bir avantaja sahiptir. Çünkü ülkemizdeki konaklama işletmelerinin %62'si beş yaşın altındadır ve bu önemli bir avantajdır. Türkiye bu önemli avantajı ile Akdeniz çanağındaki birçok ülkeyi (Tunus, İtalya, İspanya ve Fransa) ve Uzakdoğu'daki bazı kongre turizmi ülkelerini (Güney Kore, Tayland) geride bırakmıştır.¹⁸⁶

1995 yılı itibarıyla ülkemizde toplam 1793 adet turizm işletme belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır.¹⁸⁷ Bu tesislerin dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir.

¹⁸⁴ TYD : "Belek Kongre ve Sergi Merkezi", S:13, Aralık 1992, s.14.

¹⁸⁵ KARASU, Tanju : a.g.k.. s.53.

¹⁸⁶ GÖKDENİZ, Ayhan : a.g.m.. s.74-75.

¹⁸⁷ Konaklama İstatistikleri Bülteni 1995, Turizm Bakanlığı Yatırımlar Gen. Müd. Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı Yayını No:1996/4, s.9.

Tablo 25. Türkiye'deki Otellerin Sınıflarına Göre Dağılımı ve Kapasitesi

SINIFI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
5 Yıldız	82	23.089	48.615
4 Yıldız	131	18.167	37.049
3 Yıldız	399	32.699	66.618
2 Yıldız	550	24.186	47.379
1 Yıldız	220	7673	14.679
TOPLAM	1382	105.814	214.390

Kaynak: Konaklama İstatistikleri Bülteni 1995, s.15.

Tablodan da görülebileceği gibi ağırlıklı olarak ülkemiz 3 yıldızlı otellere sahip durumdadır. Ancak kongre delegelerinin ağırlıklı olarak lüks otellerde konakladıklarından daha önce de bahsetmiştik. Bu yüzden özellikle kongre şehri niteliğindeki şehirlerimizin dört ve beş yıldızlı otel sayılarının yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Ancak önemli olan daha önceki bölümlerde bahsettiğimiz kongre şehri niteliğindeki şehirlerimizdeki otellerin sınıflarıdır. Bu yüzden adı geçen kongre şehirlerimizde bulunan 4 ve 5 yıldızlı otellerin sayılarını ve kapasitelerini incelemekte yarar görmekteyiz.

Tablo 26. Kongre Şehirlerimizdeki 4-5 Yıldızlı Otellerin Kapasiteleri

	5 Yıldız			4 Yıldız		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
İSTANBUL	18	6184	12520	52	5517	11235
ANTALYA	44	9300	21762	66	12270	26403
ANKARA	5	1203	2420	11	1169	2097
İZMİR	5	1480	3486	15	1312	4351

Kaynak: Türkiye Otel Rehberi: HOTEL GUIDE.

Tablo incelendiğinde özellikle de beş yıldızlı otel sayısında Antalya'nın çok iyi durumda olduğu görülebilir. Ancak bu otellerin tümü merkezde değildir. Sadece 8 adedi Antalya'da diğerleri çevre ilçelere dağılmış durumdadır. İstanbul şehri ise 18 adet beş yıldızlı ve 52 adet dört yıldızlı oteli ile iyi durumdadır. Bu sayede Habitat II gibi dev bir organizasyonun katılımcısı olan 25000 kişiye kolayca ev sahipliği yapabirmiştir. Aynı güzel tablodan Ankara ve İzmir için bahsetmek güç olacaktır. Özellikle 5 yıldızlı otel açığının bu şehirlerde kapatılması gereği kongre şehirleri olmaları açısından zorunludur.

Bu şehirlerdeki önemli kongre otelleri hakkında "kongre kentleri" konusunda ayrıntılı bilgiler verildiğinden burada sadece 4 ve 5 yıldızlı otellerin hepsinin, 3 yıldızlı otellerin de bir kısmının toplantı salonlarına sahip olduğunu belirtmekle yetiniyoruz.

2.1.4. Üniversiteler

Kongre sektöründe bilimsel toplantılar denilince akla üniversitelerin gelmesi çok doğaldır. Bunun nedenleri uzun uzun anlatılmaya gerek duyulmayacak kadar açıktır. Ancak bilimsel toplantıların kongre pazarı içinde önemli bir yeri olmasından dolayı üniversiteler kongreler ve kongre turizmi açısından gündeme gelmektedir.

Kongre sarayları (merkezleri) konusunda vermiş olduğumuz tabloda da görülebileceği gibi uluslararası kongrelerin %12.8'i üniversitelerde yapılmaktadır ki bu çok önemli bir orandır. Bu nedenle Türkiye'de bulunan üniversitelerin sahip olduğu toplantı salonları kapasitelerinin ortaya konmasında yarar görmekteyiz.

Tablo 27. Türkiye'de Kongre Salonuna Sahip Üniversiteler ve Toplantı Salonu Kapasiteleri

ÜNİVERSİTE	SALON SAYISI	METREKARE	KAPASİTE
Çukurova Üni.	7	800	500
		3x171	3x200
		2x175	2x150
		280	300
Ankara Üni. Tıp. Fak.	7	820	450
		213	250
		4x196	4x300
		291	200
A.Ü. Ecz. Fak.	1	453	407
A.Ü. Dil ve Tarih Coğ. Fak.	1	-	500

Tablonun Devamı Diğer Sayfadadır.

Gazi Üni. Eğt. Fak.	1	552	448
Hacettepe Üni.	5	440	674
		300	100
		135	75
		265	308
		265	308
ODTÜ	4	450	300
		350	150
		300	160
		750	400
Uludağ Üni.	1	75	80
Dicle Üni.	8	220	250
		150	215
		110	155
		72	65
		50	45
		50	30
		40	30
		25	20
Fırat Üni.	5	1000	800
		500	400
		100	150
		70	60
		50	20
Atatürk Üni.	11	500	600
		360	300
		300	500
		4x250	4x300
		200	220

Tablonun Devamı Diğer Sayfadadır.

		170	150
		2x155	2x270
İstanbul Üni. Fen-Ed. Fak.	1	-	2400
Marmara Üni.Göztepe Kam*	1	-	1000
İTÜ. Mimarlık Fak.	3	244	270
		2x16	2x70
İTÜ Maden Fak.	1	700	627
Mimar Sinan Üni.	1	250	-
Mimar Sinan Üni. TV Birimi	2	500	475
		65	75
Yıldız Üni.	1	300	500
Yıldız Üni. Diş Hek. Fak.	1	550	575
Ege Üni.	7	2x640	2x757
		286	227
		4x50	4x48
9 Eylül Üni İd. Bil. Fak.	11	338	551
		2x192	2x264
		4x80	4x80
		3x55	3x50
		69	60
9 Eylül Üni. Güzel San. Fak.	1	300	300
Konya Selçuk Üni.	1	377	625
Karadeniz Üni. Gü.San.Fak.	2	960	1000
		250	400
Karadeniz Üni. Fen-Ed. Fak.	1	252	125
Karadeniz Üni.İk. ve İd. B.F.	3	50	30
		35	30
		25	20

Kaynak: KARASU, Tanju; a.g.k., s.106-128.

2.1.5. Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Bir araştırmacımızın yaptığı çalışmalar neticesinde Türkiye'deki toplam konaklama salonlarının %15'inin kurum ve kuruluşlara ait toplantı salonlarının olduğu görülmektedir.¹⁸⁸ özellikle de bu salonlar, başkent oluşundan kaynaklanan siyasi ve kamu kuruluşlarının toplantılarının yoğun oluşundan dolayı, Ankara'da çok sayıda bulunmaktadır.

Ankara'da bulunan ve toplantı salonlarına sahip kurum ve kuruluşlar ve kapasiteleri şunlardır.¹⁸⁹

Milli Kütüphane	274
Atatürk Kültür Merkezi	230
Karayolları Gen Müd.	700
DSİ Gen. Müd.	435
MTA Gen. Müd.	575
SSK Gen. Müd.	375
TOBB Başkanlığı	400
DİE	150
Atatürk D. ve T. Yük. K.	270
TODAI	350
Atakule	750

¹⁸⁸ KARASU, Tanju : a.g.k., s.51.

¹⁸⁹ AMFORA : "Başkent Ankara'ya Yakışır Bir Kongre Sarayı Yapılmalı", S:11, Nisan 1993, s.27.

2.2. ULAŞIM, İLETİŞİM VE TEKNİK OLANAKLAR

Kongre turizmini doğrudan ilgilendiren kongre merkezleri ve salonları olanaklarının yanında tali durumda, fakat çok önemli olan ulaşım, iletişim ve teknik olanaklar da üzerinde durulması gereken bir konudur.

Kongre ülkesi olmanın gerektirdiği unsurlar incelenirken ulaşım kolaylıklarında özellikle havayolları üzerinde durulmuştur. Yine iletişim ve teknik olanakların kongre ülkesi olmanın önemli unsurlarından olduğunu belirtmiştik. Çalışmamızın bu kısmında bir kongre ülkesi olma yolunda, Türkiye'nin ulaşım ve iletişim ve teknik olanaklar açısından potansiyelini ortaya koymaya çalışacağız.

2.2.1. Ulaşım Olanakları

Kongre turizmi ile ilgili ulaşım olanaklarının dış ve iç taşımacılık olarak iki yönden de incelenmesi gereğini daha önce belirtmiştik. Ancak özellikle uluslararası kongrelerde dış taşımacılık daha ön plana çıkmaktadır. Uluslararası ulaşım da delegeler hız, rahatlık ve konfor açısından havayollarını deniz, kara ve demiryollarına tercih ettiklerinden daha öncede bahsetmiştik.

Türkiye için de bu özellik geçerlidir. Üstelik sadece kongre delegeleri için değil tüm turistler açısından bakıldığında da tercihin havayolları yönünde olduğu görülmektedir. Bir araştırmamızın çalışmasında sunduğu verilere göre, Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin %49.5'u havayolu ile, %19.8'i deniz yolu ile, %2.2'si demiryolu ile, %28.5'i de karayolu ile gelmektedir.¹⁹⁰

¹⁹⁰ HACIOĞLU, Necdet : Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Uludağ Üni. Basımevi: Bursa-1995, s.161.

Görüldüğü gibi havayolları uluslararası turizm hareketlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye havayolu olanakları açısından değerlendirildiğinde ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır: 1996 dış hat yolcu trafiğinin pazar payına göre, yabancı havayolları %45, özel sektör %35, THY %20'lik bir paya sahiptir.¹⁹¹

Böyle bir tablo arzu edildiği gibi olmasada yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde gerçekte Türkiye'nin pazar payında çok hızlı bir gelişme olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 28. Dış Hatlar Yolcu Pazarında Gelişmeler

YILLAR	Türk Özel	THY	Yabancı
1990	12	24	64
1991	23	22	55
1992	28	21	51
1993	29	20	51
1994	28	23	49
1995	36	19.5	44.5
1996	35	20	45

Kaynak: YÜCEL, Cengiz; "Özel Sektör Havayolu Taşımacılığı Pazar Profili", Türsab, S:161, Haziran 1997, s.25.

Uluslararası kongrelerde delegelerin ulaştırılmasında, kongrenin yapılacağı ülkenin ulusal havayolu şirketi tarafından gerçekleştiriliyor olması Türk Hava Yolları'nın kapasitesini gündeme getirmektedir. Bu konuda THY yeterli filoya ve kapasiteye sahiptir. THY sahip olduğu Air bus A-310 filosu ile dünyanın ikinci büyük havayolu durumundadır.¹⁹²

¹⁹¹ YÜCEL, Cengiz : "Özel Sektör Havayolu Taşımacılığı Pazar Profili", Türsab, S:161, Haziran 1997, s.25.

¹⁹² SKYLIFE : "THY Dünyanın En Büyük A-310 Filosuna Sahip İkinci Havayolu", Ağustos 1991, s.12.

Yine ulaşım konusunda önemli faktörlerden biri de mesafedir. Ne kadar hızlı ve rahat uçaklar da olsa günümüzde İstanbul-Tokyo arası 12 saatlik bir uçuş gerektirdiğinden önemli bir süredir. Bu nedenle pazara yakınlık çok önemlidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye'nin avantajlı durumda olduğu görülmektedir. Çünkü, Türkiye'nin genel olarak turizm sektörü hedef pazarı Avrupa kıtasıdır.¹⁹³ Avrupa kıtasında bulunan ülkelerle de mesafenin kısa oluşu havayolu ile ulaşımın kısa sürede gerçekleşmesini sağlamış olmaktadır.

Bu konudaki bir gelişmede, Antalya ile Almanya arasındaki potansiyeli değerlendirmek üzere kurulmuş olan Sun Express Türkiye'dir.¹⁹⁴ Böylece, her ne kadar THY bu hatta tek başına yeterli ise de yeni bir kapasite eklenmiş oldu.

Kongre turizmi konusunda dikkat edilmesi gereken bir husus da delegelere indirimli servisin sunulmasıdır. Kongrelerde ilgili kongre sekreteryası genellikle ev sahibi ülkenin havayolları ile anlaşma sağlayarak delegelerin kongre yerine indirimli fiyatlarla taşınmasını temin etmektedir. Ev sahibi ülkenin ulusal havayolları katılım oranını arttırmak amacı ile delegelere indirimli fiyat uygulamaktadırlar.

Bu konuya Türkiye açısından bakıldığında, THY'nın geçmişte bu tür organizasyonlarda UFTAA, ASTA gibi turizm kongrelerine katılan delegelere dahi bu tür indirimler uygulamadığı görülmüştür. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ev sahipliğini üstlendiği yabancı seyahat acentaları kongrelerinde Ulaştırma Bakanlığı, Sivil Havacılık Dairesi'nce Hükümet emri çıkartılarak %50'ye varan bir indirim yapılabilmekteydi. Bu ise yabancı havayolu şirketlerinin IATA kuralı olarak uyguladığı %75'lik indirimin çok altında kalmaktaydı. Bu nedenle ya kongreler başka ülkelere kaçmaktaydı veya delegeler kendi ulusal havayolu ile uçmayı yeğlemekteydi.¹⁹⁵

¹⁹³ KOŞAN, Abdülkadir : a.g.m., s.63.

¹⁹⁴ TÜRSAB : "Hava Taşımacıları ve Turizm Daha Sıkı İlişkiler Kurmalı", S161, Haziran 1997, s.30.

¹⁹⁵ KARASU, Tanju : a.g.k., s.55-56.

Günümüzde Türk Hava Yolları'nın ve özel havacılık sektörünün pazar payı bir hayli artmıştır. Bu payın arttırılmasında gerekli tedbirlerin alınması veya fiyat uygulamaları belli bir politika neticesinde oluşturuluyor olması doğaldır. Uluslararası kongreciliğin geliştirilmesi için IATA'nın belirlediği oranlarda indirimlerin uygulanması ulusal havayolunun gelirinde düşüğe neden olacağı düşünülebilir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, çok sayıda delegenin ülkeye getirilmesi neticesinde genel anlamda ülke ekonomisinin canlanması ve kazancı demektir ki bu da havayolunun GSMH'ya yapacağı katkıdan çok fazla olacağı anlamına gelmektedir.

Ulaşımın ikinci yönü olan yerel ulaşım konusunda Türkiye'nin hala daha büyük problemleri vardır. Çünkü, trafik düzeni, yolların durumu, rahat toplu taşımacılık imkanları gibi ülkenin gelişmişlik düzeyi ile doğrudan ilgili olan unsurlarda Türkiye ne yazık ki problemlerini çözememiştir. Bu durum genel olarak turizmi etkilediği kadar kongre turizmini de etkileyen ve acil olarak çözüme kavuşturulması gereken bir sorundur.

2.2.2. İletişim Olanakları ve Teknik Donanım Olanakları

Kongrelerde iletişim olanaklarının önemini daha önceki kısımlarda açıklamıştık. Hatırlanabileceği gibi iletişimin kongrelerde ve kongre turizminde iki yönü bulunuyordu. İç iletişim olanakları olarak, kongreler sırasında kongre veya toplantı salonunda gerekli iletişim araçları olanakları anlatılmaktaydı. Bu yönü ile Türkiye'nin olanakları değerlendirildiğinde avantajlı durumda olduğu görülebilir. Kongre turizminin Türkiye'de henüz yeni oluşu nedeni ile yeni yapılan tesislerde ve yeni yatırımlarda teknolojinin son örnekleri olan iletişim olanakları kullanılmıştır.

Kongrelerde bu konudaki en önemli husus simultane çeviri olanaklarıdır. Önceki yıllarda Türkiye'de fazla imkan yokken, 1980'lerden sonra simultane çeviri yapılan toplantıların sayılarının artmasıyla birlikte teknik hizmet veren şirketlere talep

de artmıştır. Bugün Türkiye'de 4-7 dil arasında çeviri yapabilen simultane sistemlere sahip şirketler bulunmakta ve bu şirketler yurt dışındaki toplantılarda - örneğin NATO toplantılarında- sistemi oluşturacak kadar iyi hizmet vermektedirler. Örneğin, teknolojinin son harikalarından olan ve bir sergi veya bir mekanı gezerken simultane çeviri olanağı sunan INFOPORT sistemi bugün Türkiye'de de kullanılmaktadır. Yani bu konuda diğer kongre ülkeleri ile yarışabilecek olanaklara sahip bulunmaktayız.¹⁹⁶

Dış iletişim olanakları konusunun kapsamında ise, telefon, teleks, televizyon, radyo, basın gibi kamuoyunun haber alma olanakları vardır. Bu konuda elimizde istatiki veriler olmamakla beraber 1980'lerden sonra ilerlemelerin kaydedildiği açıktır.

Bugün Türkiye'de araba telefonları, teletext, bilgisayar ağları, çağrı cihazları, kablolu televizyon, cep telefonları, internet, özel telefon hizmetler PTT ve özel kuruluşlar tarafından verilmektedir.

Gerçekten de, Türkiye'nin telekomünikasyon da yaptığı sıçrama sonucu pek çok uluslararası firmanın ve yabancı basın organlarının merkezleri Atina'dan İstanbul'a taşıdığı görülmektedir. Yine 1992'den beri TRT'nin Avrasya televizyon yayını Orta Asya'dan izlenmeye başlanması bu konudaki ilerlemenin bir göstergesidir. Zaten Türk televizyon kanallarının pek çoğu Avrupa'da izlenebilir durumdadır. 1994 yılının Ocak ayında uzaya fırlatılan TÜRSAT haberleşme uydusu, Türkiye'nin stratejik önceliklerinde iletişiminin yerini belirlemektedir.¹⁹⁷

Kongre sarayları bölümünde Türkiye'deki mevcut büyük kongre salonlarını incelemiş bulunmaktayız. Bu bölümde adı geçen merkezlerin teknik olanaklarından detaylı bir biçimde bahsetmiştik. Audio-visual prodüksiyon ekipmanları, 12 dilde simultane çeviri olanakları, ses geçirmez ve bölünebilen veya ayrılabilen salonlar, dia projektörleri, spot ışıklandırma sistemleri, yük asansörleri, anons sistemleri,

¹⁹⁶ KONGRE : "Başarılı Kongre İçin Teknoloji Şart", Y:1, S:5, Ocak 1996, s.9.

¹⁹⁷ FORUM : "Altyapının Yüzakı İletişim", Y:3, S:3. Mart 1996, s.30.

havalandırma sistemleri gibi kongrelerin teknik ayrıntılarını oluşturan unsurlar açısından Türkiye büyük olanaklara sahiptir. Mevcut merkezlerde olduğu kadar çeşitli kongre otellerinde de bu tür hizmetlerin çoğu sağlanabilmektedir.

Daha öncede belirttiğimiz gibi Türkiye'de kongre merkezlerinin inşası henüz çok yenidir. Bu nedenle yapımları sırasında son teknik donanımlar kullanılmış, böylece uluslararası kongre pazarında büyük avantaja sahip olunmuştur.

3. DİĞER ÜLKELERDE KONGRE TURİZMİ OLANAKLARI

Bu bölümde Türkiye'nin kongre turizmi olanaklarını ortaya koymak amacıyla bilgiler ve sayısal verilere yer verilmeye çalışılmıştır. Ancak şahsi çabalarımız ve bazı makaleler sayesinde kongre şehirlerimiz ve kongre salonlarımız hakkında bilgi verebilmemize rağmen, maalesef yeterli istatistiki veri bulunamadığından dolayı Türkiye'nin yıllara göre kongrelerden elde ettiği toplam gelir, delegelerin kişi başına ortalama harcamaları, ortalama kongre süreleri gibi çok önemli bilgileri verememiş bulunuyoruz. Bu açılarından Türkiye'yi diğer ülkelerle kıyaslama şansına sahip değiliz. Fakat bu bölümde diğer ülkelerin olanaklarını bir fikir vermesi açısından incelemeyi yararlı görmekteyiz. Bu kongre ülkelerini;

- Kongre şehirleri açısından
- Ulusal ve uluslararası kongrecilik büro ve kuruluşları açısından
- Parasal gelirler açısından
- Kongrelerin sayısal olarak durumları ve delege katılımcılarıyla ortalama kongre süreleri açısından incelemeye çalışacağız.

Ayrı ayrı ülkeleri incelemeye başlamadan önce önemli kongre ülkelerinin ve şehirlerinin sahip oldukları kongre merkezi kapasiteleri ve pazardan aldıkları payı gösteren tabloları vermekte fayda görüyoruz.

**Tablo 29. Uluslararası Toplantıların Düzenlendiği Ülkeler ve Toplantı Sayıları
(1994)**

ÜLKELER	TOPLANTI SAYISI
ABD	792
Fransa	621
İngiltere	470
Almanya	416
İtalya	358
Hollanda	283
Belçika	272
Avusturya	250
İsviçre	239
İspanya	215
Kanada	205
Danimarka	158
Japonya	141
Finlandiya	125
Norveç	121
Avustralya	118
Portekiz	103
Hindistan	92
Macaristan	84
Yunanistan	83

Kaynak: DALLI, Özen; "Kongre Turizmi İle...", s.92.

**Tablo 30. Önemli Kongre Şehirlerinde Düzenlenen Kongre Sayıları
(1994)**

ŞEHİRLER	TOPLANTI SAYILARI
Paris	229
Viyana	179
Brüksel	169
Londra	153
Cenevre	119
New York	95
Kopenhag	93
Amsterdam	89
Strasburg	89
Washington	82
Berlin	80
Budapeşte	70
Singapur	68
Roma	66
Lizbon	65
Madrid	64
Helsinki	63
Prag	62
Barselona	57
Bangkok	55

Kaynak: DALLI, Özen; "Kongre Turizmi İle...", s.92.

Dünyadaki önemli kongre ülkeleri ve şehirlerinin toplu olarak gösterildiği bu tablolar dışında, en fazla kongrelerin yapıldığı Avrupa Kıtası'ndaki dağılımların görüldüğü aşağıdaki tabloları incelemekte de yarar görüyoruz.

Tablo 31. Avrupa'daki Kongre Merkezlerinin Kapasiteleri

Ülkeler	Konferans Merkezi Sayısı	Oturma Kapasitesi
Avusturya	7	64200
Belçika	13	18400
Almanya	30	50000
Danimarka	8	15700
İspanya	24	40000
Fransa	94	90000
Finlandiya	7	25500
İngiltere	14	79500
Yunanistan	2	2800
İtalya	32	85000
İrlanda	-	-
İzlanda	1	4000
Lüksemburg	1	1550
Norveç	3	10200
Hollanda	13	24500
Portekiz	4	4150
İsviçre	8	23000
TOPLAM	261	538000

Kaynak: TÜRSAB; "AB Kongre Turizmini Büyüteç Altına Aldı", S:148, Mayıs 1996, s.53.

Tablo 32. Avrupa Ekonomik Alanı Bölgesinde Gerçekleşen Kongreler

Ülkeler	Kongre Sayısı	Katılımcı Sayısı
Avusturya	263	160.000
Belçika	312	579.221
Almanya	535	187.250
Danimarka	174	30.360
İspanya	300	650.000
Fransa	745	1.000.000
Finlandiya	197	45.000
İngiltere	633	618.000
Yunanistan	84	36.000
İtalya	380	600.000
İrlanda	45	25.000
İzlanda	11	6.800
Lüksemburg	24	16.000
Norveç	124	138.000
Hollanda	347	331.000
Portekiz	103	50.000
İsviçre	126	50.000
TOPLAM	4403	4.540.000

Kaynak: TÜRSAB; "AB Kongre ...", s.53.

Bu tablolar Dünyadaki ve Avrupa'daki önemli kongre ülkelerinin ve şehirlerinin düzenledikleri kongre sayısını ve kongre salonları kapasitelerini toplu olarak vermektedir. Çalışmamızın bu bölümünde ise, ülkeleri tek tek inceleyeceğiz. Ancak ülkelerin kongre olanakları konusunda Türkiye'de çok sayıda değişik kaynakta

bilgiye rastlanamadığından Yılmaz Özen'in şahsi çabaları ile edindiği bilgilerden faydalanarak bu konuyu incelemeye çalışacağız.¹⁹⁸

3.1. MACARİSTAN

Macaristan'daki en güçlü durumdaki ve devlete ait seyahat acentası olan Ibusz'un verilerine göre sağlanan döviz kazançları şöyledir: Ortalama yılda 80 civarında kongre düzenlenmekte ve ortalama olarak her bir kongreye 300 delege katılmaktadır. Katılanların günlük toplam harcamaları ise 40 dolar olarak tahmin edilmektedir. Ancak bu miktara kayıt ücretleri dahil değildir. Ayrıca kişi başına 60-150 dolar arasında değişen kongre kayıt ücreti alınmaktadır. Kongrelerin ortalama süresi ise beş gündür.

Ayrıca Macaristan'da diğer küçük kuruluşlarında yılda toplam 40-50 küçük çapta kongre organizasyonları olduğundan söz edilmektedir. Bu da dikkate alındığında Macaristan'ın toplam yıllık döviz kazancı 8-8.5 milyon dolar olarak kabul edilebilir. Bu miktara, alışveriş, fazla geceleme, uçak vb. bilet ücretleri dahil değildir.

3.2. ÇEKOSLAVAKYA

Çekoslovakya'da uluslararası kongre organizasyonları yapan en önemli kuruluş Cedok-Kongre Merkezidir. Cedok'un Ticaret Bölümü Başkanı'nın verdiği bilgilere göre 1978'de 182 uluslararası kongre organizasyonu gerçekleştirilmiştir. Bunlara toplam 23.529 yabancı delege katılmıştır. Kişi/Kongre başına ortalama harcama miktarı 231 dolardır. Bunun dışında kişi başına 70 dolar kayıt ücreti alınmaktadır. Bu

¹⁹⁸ ÖZEN, Yılmaz : a.g.k., s. 68-78.

verilere göre Çekoslavakya'nın turizm gelirlerine o yıl Cedok'un katkısı 7.082.229 dolardır.

Diğer kuruluşlarında organizasyonları dikkate alındığında Çekoslavakya'nın kongre turiminden yıllık döviz kazancının 8 milyon dolar olduğu söylenebilir.

3.3. BELÇİKA

Belçika'da 1978'de 285, 1979'da 370 uluslararası kongre yapılmıştır. Her kongre için ortalama katılan delege sayısı 200 kişidir. Ortalama konre süresi ise 3.5 gün olarak belirlenmiştir. Bir üyenin ise gün başına ortalama harcaması yaklaşık 4000 Belçika Frank'ı olarak hesaplanmıştır.

3.4. FİNLANDİYA

Helsinki Kongre Bürosu'nun verdiği bilgiye göre, Helsinki metropolünde 1978 yılında yer alan tüm uluslararası kongrelere toplam 20.000 yabancı delege katılmıştır. Bunların Helsinki'de kalış süreleri ise 4-5 gündür. Kişi başına günlük harcamalar 400-500 Fin Marka'sıdır. Bu durumda sadece Helsinki'de kongre turizminden kazanılan gelir 10.125.000 dolardır. Bu miktara fazla geceleme ve ulaşım giderleri dahil değildir.

3.5. İSVİÇRE

St. Moritz Tourist Congress Department'a göre St. Mortiz'de 1977 de 10 uluslararası kongre yapılmıştır ve her birine ortalama 800 delege katılmıştır. 1978'de 11 kongre yapılmış ve ortalama delege sayısı bu kez 700 olmuştur. 1979'da kongre

sayısı 17'ye, ortalama delege sayısı 1200'e yükselmiştir. Kişi/gün başına harcama miktarı 80-120 dolar tahmin edilmektedir.

Convention Center Davos'dan sağlanan bilgilere göre son beş yılın ortalaması yıl başına 22 kongredir. Toplam delege sayısı 20.000'dir. Bu delegelerin Davos ve civarındaki toplam gecemeleri 130.000'dir. Kişi başına tahmini günlük harcamalar 110 dolar olarak bildirilmiştir.

Küçük bir merkez olan Interlaken Jungfrau'da durum biraz farklıdır. Burada 1977'de 6, 1978'de 4, 1979'da 7 uluslararası kongre yapılmış, bunlara katılanların toplam sayıları sırasıyla 1600, 2450 ve 2780 olmuştur. Kişi başına günlük harcama 50-100 dolar olarak bildirilmiştir.

Bergenstock Conventions and Operation Bureau'suna ait bilgiler şöyledir: Yılda ortalama 50-60 kongre yapılmaktadır. Bunlara toplam 7000 kadar üye katılmaktadır. Kişi/gün harcaması 120 dolar tahmin edilmektedir.

3.6. HOLLANDA

KLM Marketing Division Congress Coordinator'a göre şu bilgiler mevcuttur: 1977'de Hollanda'da 99 uluslararası kongre yapılmış, kongre başına ortalama katılan sayısı 225 olmuştur. Gün ya da kongre başına ortalama harcama miktarı sorusuna verilen cevap, bir tahminde bulunmanın imkansız olduğudur.

3.7. YUNANİSTAN

Yunanistan Congress and Exhibition Direction'dan alınan bilgiler sadece yıllar itibarıyla uluslararası kongreler ve bunlara katılan delege sayılarını vermektedir:

Yunanistan'da 1976'da 64, 1977'de 45, 1978'de 73 uluslararası kongre yapılmış, bunlara katılan delege sayıları da sırasıyla 10.995, 5.457 ve 9.359 olmuştur.

3.8. İNGİLTERE

Şüphesiz ki İngiltere'de en önemli kongre şehri Londra'dır. Uluslararası kongre delegeleri'nin Londra'daki günlük harcaması 26.39 Sterlin ve ortalama kalış günleri de 4.27 gündür. Harcamaların %44.78'i konaklama, %22.3'ü yemek, %14.63'ü alışveriş, %3.71'i içecek, %4.62'si lokal ulaşım, %1.88'i tiyatro, %1.44'ü şehir turları, %2.6'sı gece klupleri giderlerinden, geri kalanı da diğer harcamalardan oluşmaktadır.

UIA kayıtlarına göre 1977'de Birleşik Krallık dahilinde toplanan 375 uluslararası kongre yapılmıştır. İngiliz Turist Ofisi'nin uluslararası yolcu araştırma kaynaklarına dayandırarak yaptığı tahminlere göre kongre için ülkeye gelen yabancılar diğer yabancılara kıyasen daha yüksek düzeyde harcama yapmaktadırlar. Konferanslarla ilgili olarak gelenlerin ziyaret/kişi başına harcamaları ortalama 214 Sterlin olduğu halde diğer giriş yapanların harcamaları ortalama 166 Sterlin olmuştur. Delegelerin günlük harcamaları toplam 36 Sterlin olduğu halde diğer yabancıların 13 Sterlin olarak saptanmıştır. Ortalama kalış süresi 5.9 gecedir.

3.9. FRANSA

Fransa'nın yıllardır kongre kentliğini yapan Paris yukarıda verdiğimiz tablodan da görüldüğü gibi dünyada en fazla uluslararası kongreye ev sahipliği yapan şehirdir. Bu özelliğini de uzun yıllardır korumaktadır. Paris, 1979'da 220 uluslararası kongreye ev sahipliği yaparak Londra'yı aşmış ve Dünyada birinci kongre kenti olmuştur. Kongrelere katılan sayısı ortalama 500 kişi, kongre süresi 4 gün, günlük harcama 350-600 Fransız Frangı olarak tahmin edilmektedir. Bu durumda Paris'in 1979'da kongre

turizmi kazancının en düşük günlük harcama dikkate alındığında 38 milyon, en yüksek harcama dikkate alındığında 66 milyon dolar olmaktadır. Bu miktara fazla gecelemler, uçak ve ulaşım giderleri dahil değildir.

Ancak Fransa'da küçük çapta veya ulusal nitelikte bir çok toplantı yapılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Fransa'nın kongre turizmi geliri çok daha büyük boyutlara ulaşmış olmaktadır. Fransa'da yılda 4000 toplantı yapılırken her birine ortalama 500 kişi katılarak günde ortalama 350 FF harcama yapmaktadırlar. Ortalama kalış süreleri ise 4 gündür. Yani Fransa için 2.8 milyar FF (700 milyon dolar) hacminde bir kapasiteden bahsetmek yerinde olacaktır.

III. BÖLÜM

KONGRE TURİZMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Çalışmamızın bu bölümüne kadar, kongre turizminin ülkeler açısından önemini özellikle de Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için değerini ortaya koymayı amaçladık ve kongre turizminin olumlu yönlerini değişik başlıklar altında vermeye çalıştık. Turizm çeşitlendirmesi çabalarına karşıt olmamıza rağmen turizm çeşitleri arasında kongre turizminin mevcut üstünlüklerini bir takım bilgiler ve istatistiki veriler yardımıyla açıklamaya çalıştık. Çünkü, uzun vadede geleceği sağlam bir sektör olan kongrecilik en rantabl turizm çeşidini yaratırken, diğer yandan da doğaya ve doğal kaynaklara en az tahribatı yapması nedeniyle ön plana çıkmaktadır.

Kongreciliğin ve kongre turizminin çeşitli fayda ve avantajlarına rağmen, diğer tüm sektörlerde olduğu gibi bir takım sorunları da mevcuttur. Ancak kongre turizminin sahip olduğu sorunların genel turizmin sahip olduğu sorunlardan farklı olmadığını hatta çoğunun da kongre turizminin kendi özelliğinden ortaya çıkmadığını ve genel turizmin sorunlarından kaynaklandığını belirtmek isteriz.

Çalışmamızın bu bölümündeki amacımız; kongre turizminin avantajlarından dolayı körü körüne sektörü hayata geçirmeye çalışmayıp, mevcut sorunların analizi ve çözülmesi neticesinde ortaya çıkan tablonun akılcı bir şekilde yönetilmesi için gerekli uyarıları yapmaktır. Bu nedenle kongre turizminin sahip olduğu ve aşağıda yeralan sorunları hem genel olarak hem de Türkiye'deki durum açısından irdelemeye çalışacağız.

1. ALT VE ÜST YAPI SORUNLARI

Kongre turizmi bir ülkede kendiliğinden ortaya çıkıp gelişemez. Mutlaka gerekli alt ve üst yapı tamamlanarak belli bir standartı yakalamalı ve zaman zaman da elden geçirilerek modernize edilmelidir. Bunlara örnek olarak, kongre merkezlerinin ve toplantı salonlarının yapılmasını, kongre otellerinin iletişim ve teknik donanım imkanlarının artırılmasını, kongre şehirlerindeki beş ve dört yıldızlı otellerin yatak kapasitelerinin yeterli düzeye getirilmesini, kongre yerine kolay ulaşımı sağlayan havayollarının, demiryollarının ve otoyolların yapılmasını, iletişim olanaklarının teminini, kongre merkezi çevresinde park alanlarının temini gibi alt ve üst yapılar verilebilir.

Adı geçen bu tür yapıların sağlanması yüksek maliyetli yatırımlar gerektirmektedir. Bu nedenle, genellikle kongre binaları gibi yüksek maliyetli yatırımları yapmak devlet kuruluşlarına veya yerel yönetimlere düşmektedir.¹⁹⁹ Yine alt yapının sağlanması da devlet ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu tür yatırımlar ise, yüksek maliyetleri nedeniyle uzun yıllar süren bir birikimi gerektirmektedir. Bu yüzden kongre şehirleri veya kongre merkezleri tesbit edilip geliştirilmesi aşamasında bu tür alt ve üst yapının tamamlanmış olmasına dikkat edilmelidir.

Bu konuda Türkiye'nin durumunu incelemeye kongre turizminin en önemli üst yapısını oluşturmasından dolayı toplantı merkezlerinin mevcudiyetinden başlamayı uygun görmekteyiz. Türkiye'de daha önceki bölümde de bahsedildiği gibi kongre şehri niteliğinde dört büyük şehir mevcuttur: İstanbul, Antalya, Ankara ve İzmir. Bu dört şehirde de kongre otellerine, üniversitelere, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına ait küçük büyük çok sayıda toplantı salonu bulunmaktadır. Ancak bu tür toplantı salonlarının uluslararası büyük kongrelere ev sahipliği yapabilecek durumda olanları

¹⁹⁹ KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi ve Bir Pazarlama Önerisi", TYD Dergisi, S:13, Aralık 1992, s.12.

genellikle kongre merkezleri ve büyük kongre otellerinde mevcuttur. Bu dört büyük kongre şehrimizi kongre merkezleri açısından incelediğimizde, içlerinde sadece İstanbul'un 4000 kişilik kapasite üzerinde kongre merkezine sahip olduğunu görüyoruz: 4000 kişilik kapasiteli Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı, 9000 kişilik kapasiteli TÜYAP'a ait kongre ve fuar merkezi ve 4000 kişilik kapasiteli Hilton Convention and Exhibition Center. Bunların dışında 500-1500 kişi kapasiteli birkaç toplantı merkezi daha bulunmaktadır. Buna rağmen Antalya, İzmir ve Ankara henüz büyük bir kongre merkezine sahip değildir. Antalya'da yapılmakta olan merkez ise henüz inşaat halindedir. İstanbul bu konuda en şanslı şehrimiz durumundadır. Ancak 1972 yılında İstinye sirtlarında temeli atılmış olan kültür ve sergi sarayının²⁰⁰ aradan geçen 25 yıla rağmen tamamlanamamış olması kongre merkezlerinin yatırımının güçlüklerinin bir örneğidir. Bu merkezin tamamlanması ile İstanbul 4000 kişilik kapasiteli bir merkeze daha kavuşacak, bu konuda şehri biraz daha rahatlatacaktır.

Yine kongre otelleri konusunda da en şanslı şehrimizin İstanbul olduğu ortaya çıkmaktadır. İstanbul'da kapasitesi 500'ün üzerinde olan 21 adet 5 yıldızlı kongre otelinin toplam kapasitesi 30.795'dir.²⁰¹ * Kongre merkezlerinin toplam kapasitesi ise 20.170 olduğundan toplam kapasite 50.000'in üzerindedir.

Antalya'da ise, toplam 12 büyük kongre otelinde toplam kapasite 12.000'dir. Ankara'da 6 kongre otelinin toplam kapasitesi 6300, İzmir'de ise 4 kongre otelinin toplam kapasitesi 6000'dir. Bu rakamlardan da şu sonuçlar çıkmaktadır: Toplam 50.000 kişilik kapasite ile İstanbul en iyi durumda ki şehrimizdir. Bu kapasite ile dünyanın en ünlü kongre ülkelerinden Fransa ile karşılaştırsak, Fransa'nın daha

²⁰⁰ DURUKAL, Haluk : "İstanbul'da Bir Kongre ve Konser Sarayı Öyküsü", TYD Dergisi, S:13, Aralık 1992, s.8.

²⁰¹ Turkey Convention Facilities, Turizm Bakanlığı, 1997.

Turkey Congress, Turizm Bakanlığı, 1995.

Türkiye Otel Rehberi, Hotel Guide'95.

* Yukarıdaki kaynaklar kullanılarak tarafımızdan bu rakam hesaplanmıştır.

önceki bölümde de bahsettiğimiz gibi (bkz. s.111) mevcut 94 kongre merkezinin toplam kapasitesi 90.000 iken, sadece İstanbul'un 24 kongre merkezinin kapasitesi 50.000 civarındadır. Üstelik bu rakama küçük kapasiteli toplantı merkezleri ile kongre otelleri dahil değildir. İngiltere'de ise, 14 kongre merkezinde 79.500 kişilik kapasite mevcuttur. Bu kapasiteleri ile Fransa yılda 745, İngiltere 633 toplantıya ev sahipliği yaparken, Fransa 1.000.000, İngiltere ise 618.000 delegeyi ağırlamıştır. (bkz. s.112.)

Bu ülkeler bu kapasiteleri ve düzenledikleri kongre miktarları ile her yıl milyonlarca dolarlık gelire sahip olmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi İstanbul yılda en fazla 60-70 uluslararası kongreye ev sahipliği yapmaktadır. Mevcut kapasite ile İstanbul'un pazarlama sorununu çözümlenirse büyük organizasyonlar dahil yılda 400-500 kongreye rahat ev sahipliği yapabileceği kesindir. Fakat maalesef diğer üç şehrimiz bu şansa sahip değildirler. İçlerinde en avantajlı olan Antalya'nın 12.000 kişilik kapasiteye sahip kongre otellerine, Belek'te yapılan 5000 kişilik kongre merkezi eklense bile kapasite 20.000'e bile ulaşmamaktadır. Bu haliyle bile Antalya çok rahat 1000-2000 kişilik organizasyonlara ev sahipliği yapabilecek durumdadır. Diğer iki şehrimiz kongre merkezi ve toplantı salonu sorununu acilen çözmelidir.

Hatırlanacağı gibi daha önceki bölümlerde tabloda da gösterildiği gibi yılda dünyada 9000-10.000 adet uluslararası toplantı yapılmakta ve Türkiye bu pastadan %1'lik bir pay alabilmektedir. Verilen rakamlardan yola çıkarak, Fransa'nın 745 toplantı ile 9000 toplantının %8.2'sine evsahipliği yaptığını gözönüne alırsak, Türkiye'nin de bugünkü şartlarda en az %5'ini alarak yılda çok rahat 450 kongreye ev sahipliği yapabileceği açıktır. Üst yapı sorunlarından kongre merkezi veya toplantı salonu mevcudiyeti sorunu diğer üç şehirde yaşanmakla birlikte İstanbul mevcut kapasitesi ve gelişmeye açık potansiyeli ile dünyada önemli bir yer edinebilecek kadar önemli imkanlara sahiptir.

Biz sahip olunan kapasitenin tamamının etkili pazarlama metodları ile satıldığında yılda ne kadar kongreye ev sahipliği yapabileceğimize dair soyut bir model

çalışması ortaya koymak istiyoruz. Tesbit ettiğimiz 450 rakamı bir varsayıma dayanmaktadır. Amacımız bu rakam üzerinde düşünülerek hangi problemlerle karşılaşabileceğimize dair bir fikir edinmektir. Bu nedenle çalışmamızın devamındaki otel ve havayolu kapasitesi ile ilgili bölümlerdeki sözlerimizin bir varsayım olarak algılanılması gerekmektedir.

Üstyapı sorunlarından olan konaklama imkanlarının mevcudiyeti sorununu bu dört şehir açısından değerlendirmeden önce, daha önceki bölümde bu şehirlerin konaklama kapasiteleri hakkında verdiğimiz bilgileri hatırlatmak amacıyla özetlemekte yarar görüyoruz:

Dört ve Beş Yıldızlı Otel Sayısı ve Kapasiteleri (bkz. s.99) :

İstanbul toplam 60 otelde 23.755 yatak kapasitesine,
Antalya toplam 110 otelde 29.165 yatak kapasitesine,
Ankara toplam 16 otelde 4.517 yatak kapasitesine,
İzmir toplam 20 otelde 7.837 yatak kapasitesine sahiptir.

Görüldüğü gibi hem İstanbul hem de Antalya bu konuda oldukça iyi bir kapasiteye sahiptir. Türkiye'nin toplam 4 ve 5 yıldızlı otel sayısının 213 olduğunu hatırlarsak (bkz. s.97) 170 adetinin İstanbul ve Antalya'da yoğunlaşması kongre turizmi açısından değerlendirilmesi gereken mevcut bir potansiyeldir. Üstelik bu rakam sadece 4 ve 5 yıldızlı otellerin toplamı olup bu şehirlerimizde çok sayıda 3 yıldızlı otelin olduğunu hatırlatmak isteriz. Ancak uluslararası kongre delegelerinin ağırlıklı olarak 4 ve 5 yıldızlı otellerde konakladıkları gerçeğinden hareketle incelemeyi bu sınıf otellerde yoğunlaştırmayı uygun görmekteyiz.

Yine yukarıda tesbitimizden hareketle yılda 450 kongreye ev sahipliği yapma fikrinden yola çıkarsak, ortalama her kongreye 500 delegenin katıldığını ve bir kongrenin ortalama 4 gün sürdüğünü varsayarsak, -Fransa'nın ortalama delege

sayısının 500 oluşu ve ortalama kongre süresinin 4 gün olduğu bilgisinden hareketle toplam 900.000 geceleme ortaya çıkacaktır. İstanbul'un yaklaşık 25.000 kişilik kapasitesini 365 gün ile çarparsak yaklaşık 9.000.000 kişi kapasiteli geceleme imkanı sonucu bulunabilir. Bazı kongrelerin aynı tarihlere rastgelmesi halinde bile aynı anda 25.000 kişilik kapasiteye sahip olduğundan hiçbir problem yaşanmayacağı açıktır. Bu rakamların Antalya için daha da iyi olduğu görülmektedir. Ancak Ankara ve İzmir şü anki kapasiteleri ile 4000-7000 kişilik konaklamanın üzerine çıkamayacak durumdadır. Zaten Ankara toplantı salonu açısından da kongre otelleri toplantı salonu kapasiteleri 6300 kişiliktir ve diğer kamu kurum ve kuruluşların kapasitesi de 4509 kişilik olduğundan ikisi toplamı 10.000'in biraz üzerindedir. Bu durumda da ancak 4000-5000 kişilik toplantılara ev sahipliği yapabilecek durumdadır. Fakat kullanılan toplantı mekanlarının sayılarının fazla olması halinde bu şans sağlanabilir. Aksi takdirde en büyük kapasiteli salonun 1500 kişi kapasiteli Hilton oteli ile 1400 kişi kapasiteli Büyük Ankara Oteli olduğu düşünülürse, büyük oturumlar için bu kapasite 1500 kişiyi geçemez.

Bu tablolar neticesinde Ankara ve İzmir'de 4-5 yıldızlı oteller açısından bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bu eksikliğin ancak zaman içinde tamamlanabileceği gerçeği bir an önce girişimlerin yapılması gereğini ortaya koymaktadır. Üstelik bir ülkenin kongre ülkesi sayılabilmesi için çok sayıda kongre şehrine sahip olması gerekmemektedir. Türkiye başarılı bir çıkış ivmesi için gerekli yapıyı İstanbul, Antalya ve İzmir sayesinde yakalayabilecek kapasitelere sahiptir. Bu nedenle bu bölgeler de uygulama ve iyileştirme çabaları arttırılırken diğer bölgelerinde zaman içinde gelişmesi hedeflenmelidir.

Ortalama 500 delegenin katıldığı 450 toplantının, havayollarının yeterliliği açısından da değerlendirilmesi şarttır. Bu rakamlar bize yılda 225.000 delegenin taşınması gereğini göstermektedir. Şu anda Türk özel, THY ve yabancı havayolları yılda toplam 20 milyon kişiyi taşımaktadır. Bu rakamın 4 milyonu ise THY'na aittir.

Kısacası THY tek başına bu sayıdaki delegeyi rahatça taşıyabilecektir.²⁰² Bu açıdan da Türkiye'nin bir problemi yoktur.

Kongre şehirlerimizin havaalanlarına uzaklıkları ise şöyledir: İstanbul'da Atatürk Havaalanı şehir merkezine sadece 20 km. uzaklıktadır. Karayolları ile tüm Türkiye ile bağlantı kurulabilirken Avrupa ile de Edirne üzerinden bağlantı sağlanabilmektedir. Demiryolları açısından da Avrupa'nın başkentlerine, ayrıca Ankara, İzmir ve Doğu Anadolu şehirlerine bağlantısı vardır.

Antalya'ya uluslararası havaalanının uzaklığı sadece 10 km.'dir. Karayolu ile ülkedeki tüm şehirlerle bağlantısı vardır. Ayrıca Akdeniz Kuruvazörü adlı bir yolcu gemisi ile Avrupa'nın limanları ile denizyolu bağlantısı kurulabilmektedir.

Ankara, şehir merkezine olan uzaklığı 25km. olan Esenboğa Havaalanına sahiptir. Karayolları ile tüm Türkiye'ye bağlantısı vardır. Demiryolları ile İzmir ve İstanbul ile bağlantıya sahiptir.

İzmir ise, merkeze 10km. uzaklıkta bulunan Adnan Menderes Havaalanı ile havayolları ağını kurabilmektedir. Karayolları ile tüm Türkiye'ye ulaşabilirken, demiryolları ile İstanbul ve Ankara'ya bağlıdır. Yaz aylarında Venedik ile gemi seferleri sayesinde bağlantı kurabilirken, tüm yıl boyunca İstanbul seferleri devam etmektedir.²⁰³

Görüldüğü gibi kongre turizminin en önemli ve en maliyetli olan sorunu olan alt ve üstyapı sorunları açısından Türkiye umut vadedebilecek kadar iyi durumdadır. Özellikle de üstyapı eksikliklerini çok az hisseden Türkiye'nin bu konudaki en önemli sorunu altyapı ile ilgilidir. Bilinen altyapı sorunları şöyle sıralanabilir: Halen daha

²⁰² YÜCEL, Cengiz : "Düşe Kalka Gelişen Bir Sektör: Chartercılık", Türsab, S:161, Haziran 1997, s.25.

²⁰³ TURKEY Convention Facilities, Turizm Bakanlığı Yayını, 1997.

İstanbul su sorununu özellikle de yaz aylarında yaşamaya devam etmektedir. Tüm Türkiye'de uluslararası standartlar kalitesinde karayollarının eksikliği duyulmaktadır. Üstelik şehirlerimizin bazı bölgelerinde çoğu eski, kalitesiz yollar mevcutken, bir çok kesiminde de kaldırımları bile yoktur. Bu konudaki diğer eksikliğimiz ise trafik işaretlerinin yeterli olmayışdır. Bu eksikliklerimiz, Türkiye'nin en büyük şehirleri durumunda bulunan ve kongre şehri olarak adlandırdığımız İstanbul, Antalya, Ankara ve İzmir'de bir an önce giderilmesi gereken sorunlardır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, bu sorunların kongre turizminden kaynaklanmadığı ve zaten 21.yy'a girmekte olan bir ülkenin büyük şehirleri olarak bu sorunların giderilmesi gereğidir.

2. FİNANSMAN VE YÜKSEK MALİYET SORUNLARI

Kongre merkezleri türü yapılar çok büyük binalar olduklarından dolayı çok geniş arsalar üzerinde kurulurlar ki bu da büyük bir finansmanı gerektirir. Üstelik bu nedenle çok büyük inşaat masraflarına da neden olmaktadır. Bu yüzden kongre merkezlerinin sabit maliyetlerinin çok yüksek olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Buna ilaveten yüksek teknoloji ürünleri ile sağlanan teknik donanımlar ve aşırı enerji ihtiyacı maliyetleri artırıcı unsurlardır.

Buna ilaveten, ülke veya şehrin prestijini sağlamasından dolayı bir çeşit halkın gururu oluşundan, kongre merkezlerinin çok görkemli yapılması istenmektedir, bu da maliyetleri arttırmaktadır. Tüm bu nedenlerle bu büyüklükte ki bir kompleksin yatırımı ve işletilmesi için finansman sorunu ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle pek çok ülkede bu gibi merkezlerin devlet kuruluşları veya yerel yönetimler tarafından yapıldığını daha önce de belirtmiştik.

Ayrıca yukarıda sayılan maliyetlere fırsat maliyetini, altyapı maliyetlerini, polis ve itfaye korunması maliyetlerini, profesyonel personel kullanımı maliyetlerini de

eklemek gerekmektedir. Doğrusu bir kongre merkezinin yatırımı aşamasından işletilmesi aşamasına kadar çok büyük bir finansmanı gerektirdiği bir gerçektir. Üstelik bazı araştırmacılarımızın ifade ettiği gibi çoğu kongre merkezi faaliyetleri neticesinde zarar da etmektedir.²⁰⁴ Ancak salt kongre merkezi kar edemiyor diye bu tür yatırımlardan kaçınmak çok büyük bir yanlış olacaktır. Çünkü kongre merkezleri kâr getiren yatırımlar olarak düşünülmesinden çok, sektöre fayda sağlayan hizmet tesisleri olarak tasarlanmalıdır. Çalışmamızın daha önceki bölümlerinde belirttiğimiz gibi turizm sektörünün pek çok alanına olduğu kadar başka sektörler üzerinde de dolaylı ve doğrudan ekonomik etkilere sahiptir. Bu da kongreciliğin sürükleyici etkisini oluşturmaktadır (bkz. s.38).

Kısacası kongre turizmi sektörünü sadece kongre merkezleri ve toplantı salonlarından ibaretmiş gibi değerlendirmeye alarak zarar eden bir sektör olarak düşünmek yerine, ulaşım, konaklama, yeme-içme, oto kiralama, hediyelik eşya, yerel ulaşım gibi iş kollarında yaratılan toplam ekonomik faydanın hesap edilmesi gerekmektedir. Ancak bu etkinin kesin rakamlarla ifade edilemeyecek kadar karmaşık olduğundan, bugün kongre turizmi gelirleri tablolarda hakettiği yüzdelerde ifade edilememekte, bu da bir yanılgıya neden olmaktadır. Örneğin, uçakla seyahat eden delegenin yaptığı ulaşım harcaması havayollarının gelir kalemleri arasında gösterilirken, delegelerin taksi ile yaptıkları yolculukların miktarının tesbitinin zorluğundan dolayı gerçek anlamda kongreciliğin yarattığı gelir ve çarpanı tesbitinde güçlükler yaşanmaktadır. Buna rağmen kongre turizminin dünya turizm gelirlerinin %25'ini oluşturduğu gerçeği, Türkiye gibi yüksek potansiyele sahip bir ülkenin kongreciliğe yatırım yapması çok ince hesapların yapılmaması için yeterlidir.

²⁰⁴ AYMANKUY, Yusuf : a.g.m., s.33.

3. TANITIM VE PAZARLAMA SORUNLARI

Pazarlama, uzmanlık gerektiren bir alandır. Bu nedenlerle de uzman kişiler tarafından uzun ve kısa plan dönemleri içerisinde yürütülmelidir. Kongre turizmi de aynı paralellikte düşünülerek uzman kişiler veya kuruluşlar tarafından yürütülen bir pazarlamaya ihtiyaç duymaktadır.

Ancak, kongre turizminde sabit maliyetlerin yüksek oluşu ve kongre merkezlerinin inşaatlarının uzun yıllar sürmesi, dinamik pazarlama yöntemlerinin kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Çünkü tesislerin veya yatırımların türleri müşteri taleplerindeki değişikliklere kolayca cevap verebilecek şekilde düzenlenmelerin yapılması açısından müsait değildir.²⁰⁵ Bir kongre binası inşaatı uzun yıllar sürdüğünden, proje tamamlandığında projede yer alan biçim ve içerik demode olmaktadır. Bu yüzden kongre turizminde arzın esnek olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Kongre turizminin pazarlama sorunlarından biride, tanıtımın ve pazarlamanın kim ya da kimler tarafından yapılacağı konusundadır. Çünkü, tanıtım ve pazarlama özellikle de dünya genelinde yapılıyorsa çok kapsamlı ve masraflı bir faaliyettir. Bu yüzden münferit olarak yapılması zor ve maliyetli olmaktadır.

Türkiye'nin bu konudaki durumunu şöyle özetleyebiliriz: 1984 yılına kadar Türkiye mevcut kongre olanaklarının tanıtılmasını ikinci sınıf hamur kağıda teksir edilmiş salon envanterleri ile yapmaktaydı. 1984 yılı başında ise, Marmara, Ege, İç Anadolu yörelerindeki toplantı salonlarını tanıtan resimli bir broşür yayınlanmaya başlanmıştır.²⁰⁶ Günümüzde ise birinci kalitede kağıda renkli baskılı ve her şehri ayrı ayrı kongre olanakları açısından anlatan özenli broşürler kullanılmaktadır.

²⁰⁵ KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi Üzerine...", s.33.

²⁰⁶ KARASU, Tanju : a.g.k., s.65.

Türkiye'nin çok kısa süre içerisinde kongre merkezleri ve toplantı salonları açısından eksiklerini kapadığı görülmektedir. 1984 yılında 253 adet olan toplam salon sayımız 1992 yılında 642'ye yükselerek 8 yıl gibi kısa bir sürede yaklaşık 2.5 katı artış göstermiştir.²⁰⁷ 1997 yılına gelindiğinde ise sadece 5 yıldızlı otellerimizde mevcut bulunan yüksek standartlardaki hizmet kalitesine ve kapasitesine sahip 413 otelimizin olduğunu söyleyebilmek çok sevindirici bir gelişmedir.²⁰⁸ Bu rakama 3 ve 4 yıldızlı otellerdeki, kongre merkezlerindeki, üniversitelerdeki, diğer kurum ve kuruluşlardaki toplantı salonlarını ekleyince ortaya güzel bir tablo çıkmaktadır. Bu olanakları ile Türkiye diğer kongre turizmi devleri olan Fransa, ABD, İngiltere ve Almanya gibi ülkelerle rekabet şansını artık elde etmiştir. Her bölümde yinelediğimiz gibi, kongre merkezi eksikliğinin giderilesi şartıyla bu rekabette önemli avantajlar yakalayabiliriz.

Türkiye'de gerçekte bu konudaki en büyük sorun uluslararası kongrelerde havayolu ile ulaştırmalar da delegelere indirimlerin ve ulaşım gümrük ve vize işlemlerinde kolaylıklar sağlanmamasıdır. THY'nın delegelere yüksek oranlarda indirimler uygulaması halinde, kongrelerin Türkiye'ye davet edilmesinde etkin bir rekabet faktörü olarak rol oynayabileceği unutulmamalıdır.

4. ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İŞBİRLİĞİ VE ULUSLARARASI KONGRE KATOLOGLARINA GİRME SORUNU

Bir ülkenin kongre turizminden gelir elde etmesi için yalnız yeterli sayıda ve kalitede kongre merkezlerine ve toplantı salonlarına sahip olması yeterli değildir, aynı zamanda bu imkanlarını kongre pazarına tanıtacak ve pazarlayacak merkezi ve ulusal düzeyde, uzmanlaşmış kişilerin görevlendirildiği kurum ve kuruluşlara da sahip olunması gereklidir. Bu merkezler, kendi ülkelerinin kongre turizmi imkanlarını daha

²⁰⁷ KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi ve Bir Pazarlama...", s.13.

²⁰⁸ TURKEY Convention Facilities, Turizm Bakanlığı Yayını, 1997.

etkin bir biçimde tanıtır ve pazarlarken, diğer yandan da yapılacak toplantıları zaman ve mekan olarak dağılımlarını en akılcı şekilde yönlendirmektedirler.

Bu tür merkezler, genellikle ICCA (International Congress and Convention Association), ACE-Int (International Association of Conferences Executives), AIPC(Association Internationale de Palais de Congress), APACB (Asia Pasific Association of the Professional Congress Organizars), ICAVB (International Association of Convention and Visitors Bureaux, PCO (Profesional Conferans Organizators), INCOM (Internetalional Congress Union Gmbh),Meditercongress gibi kuruluşlara üye olarak uluslararası kongre pazarından pay almaya çalışırlar. Üye oldukları bu kuruluşlar uluslararası kongrelerin varlığından üyeleri haberdar eder ve bu sayede bu kongrelere ev sahipliği yapabilmek için teklif verme şansına sahip olunabilir. Ayrıca bu kuruluşların kataloglarında yer alarak reklam konusunda da faydalanılabilmektedir.

Bu kuruluşlar yayınladıkları katalog, dergi gibi yayın organlarında sadece kendilerine üye bulunan ülke, kent, tesis ve kuruluşların toplantı olanaklarını tanıtmakta ve kongre yapan kuruluş ve şirketlere üyeleri hakkında olumlu referanslar vermektedirler. Bu kuruluşlara kongre binaları, kongre otelleri, organizatörler, seyahat acentaları, hava şirketleri vb. gibi tesis ve işletmelerde üye olmak suretiyle her türlü reklam, tanıtma ve pazarlama hizmetlerinden yararlanabilmektedir.²⁰⁹

Türkiye ise bazı kanallarla bu kuruluşlardan bazılarına üye durumundadır. Örneğin İstanbul'un 1994'de EFTC'ye üyeliği kabul edilmiştir. Yani İstanbul'un "Kongreler Şehri" olduğu kabul edilmiş oldu.²¹⁰

²⁰⁹ KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi Üzerine", s.34.

²¹⁰ KONGRE : "İstanbul'un Kongre Maccrası", Y:1, S:6, Şubat 1996, s.2.

Aynı şekilde Antalya Convention Bürosu da EFTC'ye ve ICCA'ya üye olmuştur. Yine kongrelerin pazarlanmasında etkin rol oynayan seyahat acentalarımızdan bazıları da adı geçen kuruluşlara üye olmuşlardır.

Türkiye de bu üyelikler sayesinde, üye olunan kuruluşların kataloglarında yer almış olacaktır. Bu sayede hem bu katalogların toplantı haberleri içinde yer alacaklar hem de üyesi oldukları kuruluşlar tarafından refere edileceklerdir.

5. KONGRELERİN ORGANİZASYONU VE YETİŞMİŞ PERSONEL SORUNLARI

Büyük kongrelerin organizasyonunun karmaşık ve zor olduğu bir gerçektir. Uzun bir hazırlık ve planlama dönemine gereksinme duyulmaktadır. Üstelik organizasyonun çok farklı boyutları olduğundan dolayı çok kapsamlı bir çalışma gerektirmektedir. Konaklama, ulaştırma ve toplantı organizasyonlarının yanısıra zaman zaman da çeşitli gezi ve eğlencelerin organizasyonu gibi kapsamlı düzenlemeler söz konusudur. Tüm bu işler, organizasyonların kimler tarafından yapılacağı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Tüm dünyada PCO denilen profesyonel kongre organizatörleri ve şirketleri tarafından bu organizasyonlar yapılmaktadır.

Türkiye'de de bu hak uzun yıllar boyunca sadece seyahat acentalarına verilmiş ve bu acentalar organizasyonları düzenlemişlerdir. Ancak seyahat acentalarına bu yetkilerin verilmesinden önce acentaların uzmanlık alanlarına göre sınıflandırılmaları ile belli acentalara bu yetkileri vermek gerekmektedir. Çünkü kongre turizmi turizm türleri arasında en fazla elit ve yetişmiş personele ihtiyaç duyulan türüdür. Hem birden fazla yabancı dil bilen hem de bu alanda tecrübeli ve eğitimini almış elemanlarla bu sektör sürdürülebilir. Ancak, maalesef Türkiye'de bu eğitimi veren bir okul mevcut değildir. Bilindiği kadarı ile üniversite düzeyinde müfredatında toplantılar yönetimi adı

altında bu dersi veren bir adet Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu bulunmaktadır.

Bu bölümde incelenen ve kongre turizminin sorunlarını anlatan tüm kısımlardaki mevcut problemlerin Türkiye açısından pek çoğunun çözümlenmiş olduğunu ya da çok az problemin yaşandığı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Buna rağmen yetişmiş personel konusunda maalesef yeterli düzeyde bir potansiyelimizin mevcut olmadığını söylemek gerekir ki bu da ivedi olarak çözümlenmesi gereken bir sorundur. Çözümünde ise ön planda üniversitelerimizin ilgili bölümleri olması gereklidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tekrar edecek olursak; konferanslar, meetingler, seminerler, kongreler, sempozyumlar ve kollojyumlar birbirlerinden küçük farklarla ayrılan toplantı türleridir. Ancak biz bu çalışmamızda literatürde de sıkça rastlandığı gibi, tüm bu toplantı türlerini kapsayacak şekilde kongre kavramını kullanmış bulunuyoruz. Dolayısıyla kongre turizmi dendiğinde de tüm bu toplantıların organizasyonları neticesinde ortaya çıkan faaliyetlerin hepsinin kongre turizmi faaliyetlerine dahil olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Bunun yanında kongre turizmi sadece bu tür toplantılardan teşekkül değildir. Aynı zamanda fuarlar, incentive gezileri, sergiler, festivaller de kongre turizmi faaliyetleri arasında düşünülmektedir. Bu yüzden kongre turizminin kapsamı, faydaları ve sağladığı gelirler açısından değerlendirilirken bu hususlar da dikkate alınmalıdır. Ancak , amaç kesinlikle bir turizm faaliyeti oluşturmak değildir. Asıl gaye bilgi alışverişi ve tartışmak amacı ile toplanmaktır. Bu toplantılar sonucu ortaya çıkan faaliyetler de olayın turizm şekline dönüşmesine neden olmaktadır.

Toplanma ihtiyacının insanlık tarihi kadar eski olduğu bilinmekle beraber, ilk resmi toplantı tarihi 1861 olduğu kabul edilmektedir. Dolayısı ile kongre turizminin başlangıç tarihinin bu tarih olarak kabul edilmesi mümkündür. Ancak, dünyada yoğun olarak kongrelerin yapıldığı tarihleri II. Dünya Savaşı'ndan sonra görmekteyiz. Bunun sebepleri ise, teknolojinin gelişmesi, çeşitli örgütlenmelerin ve siyasi gelişmelerin tecrübe edilmiş olmasıdır.. Buna rağmen Türkiye'de ilk uluslararası kongrenin 1969'daki Kızılhaç Kongresi'nin olduğunu görmekteyiz. Bu yüzden Türkiye'nin uluslararası kongre turizminde genç bir ülke olduğunu söylemek doğru olur. Bununla birlikte, özellikle İstanbul'un 1990'lı tarihlerde çok sayıda önemli ve dev kongrelere ev sahipliği yaptığını sevinerek görmekteyiz. Özellikle 90'lardan itibaren doğu blokunun çökmesi yeni Türk Cumhuriyetleri'nin ve bağımsız Karadeniz

lkelerinin ortaya çıkması, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine yapısal bir boyut kazandırmıştır. Tartışılması ve çözümlenmesi gereken pek çok sorunu olan bu ülkelerin toplantılarına ev sahipliğini Türkiye'nin üstlendiğini görmekteyiz. Bu da Türkiye için yeni potansiyeller oluşturmaktadır.

Tüm dünyada, turizmin moda olayı ile aşırı bağlantılı ve de talebin çok esnek oluşundan dolayı turizm çeşitlendirilmesine gidilmektedir. lkelerde geliştirilecek turizm modellerinin hem ülkelerin arz gerçeklerine uygun olması hem de en büyük rantı sağlarken minimum zarara neden olmasına dikkat edilmektedir. Bu açılardan değerlendirmeye alındığında kongre turizminin karşımıza değerli bir alternatif olarak çıktığını görmekteyiz. Çünkü dünyada kongre turizmi gelirleri toplam turizm gelirlerinin %25'ini oluşturmaktadır. Üstelik kongrelere katılan delegelerin, tatil amaçlı turistlere oranla 2-4 katı daha fazla harcama yaptıkları tesbit edilen gerçeklerdendir. Bunun nedenlerini, delegelerin şirket, niversite veya çeşitli kurum ve kuruluşlarca görevli olarak kongrelere gnderilmelerinden dolayı masrafların adı geçen birimlerce karşılanmasına; delegelerin eşlerini de beraberlerinde getirdiklerine ve üst gelir gruplarından oldukları için daha rahat harcama yapmalarına bağlamak doğru olacaktır. Dolayısıyla, Türkiye gibi ucuz tatil ülkesi imajına sahip ve düşük gelir grubu turistlerin talep ettiği ülkeler açısından, yüksek gelir sahibi turist sağlayan bir turizm türüdür.

Kongre turizmi Türkiye gibi gelişmekte olan, işgücü fazlalığı ve istihdam sorunu yaşayan ülkeler için yeni istihdam olanakları sağlayacaktır. Üstelik sadece doğrudan ilişkili işletmelerde değil , dolaylı olarak tüm sektörler açısından istihdam olanakları yaratırken, diğer yandan da bu sektörleri gelir açısından sürükleyecektir.

Yine çoğu turizm ülkelerinde yaşanan ve turizmin mevsimlilik karakterinden dolayı ortaya çıkan atıl kapasite ve yatırım kayıpları bu sektör sayesinde emilecektir. Örneğin, Türkiye'de ağırlıklı olarak dolulukların yoğun olduğu aylar Haziran-Temmuz- Ağustos aylarıdır. Türkiye'ye gelen turistlerin %50'si bu aylarda ülkeye giriş yapmaktadır. Buna karşın diğer aylarda doluluk oranları oldukça düşmektedir.

Kongreler ise ağırlıklı olarak bahar aylarında yapılmakta, kongre sayılarının aylara göre dağılımında diğer aylarda da ortalama %6-7 civarında bir dağılım söz konusu olmaktadır. Bu özelliği ile ülke turizmini 12 aya yayma karakteri göstermektedir ki, tüm dünyada turizm ülkelerince uğraş verilen en büyük sorun da budur. Üstelik kongreler, diğer turizm şekillerinde olduğu gibi iptallerden çok az etkilenmektedir. Çünkü, genellikle kongrelerin organizasyonu sekreteryası tarafından ortalama 2 yıl öncesinden başlatılmakta ve uzun süre alan bir uğraş olduğundan da kolayca iptal edilememektedir. Böylece Türkiye'nin, yaşanan Körfez krizinde olduğu gibi yoğun iptallerin yaşandığı koşullarda kongre turizmi, sektörü zor durumlardan kurtarabilmektedir.

Yine kongreler sayesinde, kongrenin yapılacağı şehirlerde çeşitli fiziksel iyileştirilmelerin yapılması şehirleşmeyi hızlandırması açısından faydalıdır. Bunun yanında yeni iş olanakları ile tüketimin de artması nedeniyle daha fazla üretim dolayısı ile daha fazla satış yerli halkın gelirlerinin de artmasına yardımcı olacaktır. Benzer şekilde yerel yönetimlerde yerel ulaşım, vergi, harç vb. gelirler sayesinde kazançlarını arttırabileceklerdir.

Kongre turizmi, bu tür ekonomik faydaların yanında kongre ülkesine veya şehrine sosyo-kültürel faydalarda sağlamaktadır. Bu konudaki önemle üzerinde durduğumuz husus, turist ile yerli halkın yüzyüze gelişinde ortaya çıktığı ileri sürülen olumsuz kültürel etkilenmelerdir. Satın alma gücü yüksek olan turistin ortaya koyduğu yaşama stili yerli halk üzerinde büyük yanlışlara neden olmaktadır. Onlar gibi yaşamak isteyen gençlerin kıyafetlerini, yaşama alışkanlıklarını, zevklerini hatta kendi dillerini değiştirmeleri çok rastlanan bir olaydır. Bu tür özentilerin, tatilde olmanın verdiği maddi ve ruhi rahatlık içinde olan kişilerin taklit edilmesi neticesinde oluşması, toplumun alışkanlık, değer yargısı ve zevklerinde olumsuz değişimlere ve yozlaşmalara neden olabilmektedir.

Ancak, kongrelere gelen delegelerin zamanlarının çoğunu toplantılarda geçirmeleri, genelde havaalanı, otel ve kongre merkezi arasındaki yolculuklarını arabalar ile yapmaları delege ile halkın çok az karşılaşmasına neden olmaktadır. Üstelik bu karşılaşmanın, toplumların elit tabakalarından olan delegeler arasında oluşu aksine çok olumlu sonuçlar doğurur. Çünkü bu delegeler genelde bilim adamları, akademisyenler, politikacılar, işadamları, sporcular, mimarlar ve mühendisler vb. önemli kişilerden oluşmaktadır. Yine bu kişilerin kendi toplumları üzerindeki etkilerinin fazla oluşu, ev sahibi ülkeye imajlarını olumlu yönde geliştirmesine neden olacaktır. Ayrıca, bunca önemli kişilerin katılımları nedeniyle tüm dünyanın dikkati ve ilgisi bu ülkeye yöneleceğinden, medya aracılığı ile en kolay ve ucuz yoldan uluslararası platformda kamuoyu yaratılmış olacaktır. Bu da uluslararası ilişkilerin gelişmesinde en pratik yöntemdir. Bunun yanında ev sahibi ülkenin yöneticilerine, basın-yayın dünyasına, bilimadamları ve işadamlarına bu derece önemli kişileri dinleme, dünyadaki gelişmelerden haberdar olma imkanını da verecektir. Yine bu tür kongrelerde o ülkenin bilimadamlarına da kendi çalışmalarını sunabilecekleri olanaklar sağlanmış olacaktır.

Ev sahibi ülkeye diğer bir katkısı ise, kongre merkezleri sayesinde halkın sergi, defile, açılış, klasik müzik konserleri, balo, düğün vb. organizasyonlarda ihtiyacını duyacakları tesislerin sayısında artış sağlanmış olmasıdır. Bu sayede çeşitli sanat etkinliklerine de destek verilmiş olunacaktır. Yine kongrelerin açılış ve kapanışlarında veya devam ettiği tarihlerde ulusal veya yabancı nitelikteki pek çok sanatçının vereceği gösteriler ve konserler düzenlenecek, bu sayede hem yerel kültür motifleri sergilenecek hem de başarılı ve dünyaca ünlü sanatçıları ve eserlerini izleme şansına sahip olunacaktır. Bu da kongrelerin dünya sanat ve kültürüne katkılarını göstermektedir.

Kongre turizminin öneminin en fazla olduğunu düşündüğümüz konulardan biri de çevre ile olan ilişkisindedir. Çünkü ülkemizde de olduğu gibi çoğu ülkede, tatil turizmi kimliğini taşıyan ülkelerde turizm arzını deniz-kum-güneş ve çevresindeki

işletmeler oluşturmaktadır. Bu da kıyıların betonlaşmasına ve çevrenin hem yeşil hem de deniz açısından tahribatına neden olmaktadır. Üstelik deniz mevsiminin kısılgından da bu işletmeler yılın büyük dönemi atıl işletmeler olarak kalmaktadırlar. İşte bu noktada kongreler önem kazanmaktadırlar. Böyle bölgelere yapılacak kongre merkezleri sayesinde bu işletmeler diğer mevsimlerde de kullanılabilir hale gelebilecektir. Üstelik turizmin kıyılarda yapıldığı bu şekline alternatif olarak şehir merkezlerinde de yapılabilecek bir model olarak kongre turizmi, şehirlerinde binaları, yoğun trafiği, kalabalıklığı gibi olumsuz yönlerine rağmen bir turizm ürünü olabileceğini göstermektedir.

Bu tür ekonomik ve sosyo-kültürel faydalarından dolayı kongre turizmi tüm dünyanın dikkatini çekmiş ve yatırımların bu alana yoğunlaşmasına neden olmuştur. Ancak, bir ülkenin veya şehrin kongre merkezi olabilmesi için taşıması gereken özellikler vardır: Çekici bir destinasyon oluşu, coğrafi konumu ve iklim özellikleri, modern ve rahat konaklama olanakları, ulaşım ve iletişim olanakları yanında tabiki en önemlisi kongre ve toplantı merkezlerinin yeterliliğidir.

Türkiye'nin de bu derece önemli olan bu turizm türüne yönelebilmesi için yukarıda adı geçen kriterlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de kongre şehri olarak nitelendirilebilecek şehirlerimiz İstanbul, Antalya, Ankara ve İzmir'dir. Adı geçen bu şehirlerimiz çekicilik, coğrafi konum ve iklim özellikleri açısından probleme sahip değildir. Çünkü büyük imparatorluklara sahne olmuş eski bir yerleşim bölgesi ve doğal güzelliklere sahip bir ülke olma avanjı taşımaktadır. Coğrafi konum olarak en büyük pazar olan Avrupa'ya yakınlık ve ılıman iklimi de Türkiye'nin olumlu yönleridir.

Kongre merkezleri konusunda ise en şanslı şehrimizin İstanbul olduğu görülmektedir. Çünkü 4000 kişi kapasitenin üstündeki Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı, 9000 kişi kapasiteli TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi ve Hilton Convention and Exhibition Center İstanbul'da büyük bir toplantı salonu

kapasitesi yaratmaktadır. Buna 500 kişi kapasitenin üzerindeki toplantı salonu kapasitesine sahip toplam 21 adet 5 yıldızlı otelin 30.000 üzerindeki kapasitesi de eklenince İstanbul'un toplam salon kapasitesi 50.000'in üzerine çıkmaktadır. Bugün dünyanın en önemli kongre ülkesi olan ve en fazla kongreye ev sahipliği yapan Fransa'nın bile toplam 90.000 kişilik toplantı salonu kapasitesi olduğu düşünülürse Türkiye'nin önemli avantajlara sahip olduğunu söylemek doğru olacaktır. Antalya'nın ise, Belek'de yapılmakta olan merkez dışında sahip olduğu 12 büyük kongre otelinin toplam kapasitesi 16.000'dir. İzmir 4 oteli ile 6000 kişilik bir kapasiteye, Ankara ise 6 kongre oteli ile 6300 kişilik kapasiteye sahiptir. Ne yazık ki kongre merkezleri bulunmamaktadır. Bu haliyle bile Türkiye sadece kongre merkezi ve kongre oteli kapasitesi olarak 80.000 kişilik bir kapasiteye sahiptir. Bunun dışında daha küçük kapasiteli kongre merkezleri, küçük kapasiteli kongre otelleri, üniversitelerin salonları, diğer kurum ve kuruluşların toplantı salonları da mevcuttur. Kısaca toplantı salonu kapasitesi açısından Türkiye'nin bir sorun yaşamaması söz konusu değildir.

Konaklama ihtiyacının karşılanması konusunda, delegelerin 4-5 yıldızlı otellerde konakladıkları göz önüne alınırsa, adı geçen dört kongre şehrinde toplam 206 adet 4 ve 5 yıldızlı otelde 65.000'in üzerinde yatak kapasitesi mevcuttur. Dolayısı ile bu konuda da bir problem yaşanmayacaktır. Delegelerin taşınmasını ise THY, Türk Özel ve yabancı havayollarının yeterli seviyede ki hizmeti sağlayacaktır. Ülkemizde her türlü iletişim ve teknik olanaklar da mevcuttur. Hatta ülkemizde bazı özel şirketler uluslararası kongrelerde iletişim ağını gerçekleştirmek için yurt dışında çalışmak üzere anlaşmalar yapmaktadırlar.

Türkiye'nin durumunu daha ayrıntılı olarak ortaya koyabilmek için ve diğer ülkelerle kıyaslamak için gerekli istatistiki bilgilerin olmayışı, yılda kaç kongreye ev sahipliği yaptığımız, kongrelerin ortalama uzunluğu, ortalama delege katılım sayısı ve harcaması ve toplam kongre gelirleri konusundaki bilgilere ulaşamamıştır. Bu yüzden diğer ülkelerle tam bir kıyaslamaya gidilememekle birlikte, kongre turizminde dünyada bir numara olan Fransa'nın sayısal gerçeklerini kullanarak Türkiye'nin yıllık toplantı

sayısı potansiyeli üzerine soyut bir çalışması yapmıştık. Buna göre, Fransa'nın sahip olduğu toplam 94 toplantı merkezinin kapasitesi 90.000 civarındadır. Bu kapasitesi ile Fransa yılda 745 toplantıya ev sahipliği yapabilmektedir. Yılda 9.000 civarında uluslararası nitelikteki toplantının %8'inden fazlasına ev sahipliği yaptığı ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle Türkiye'nin de bu pazarın %5'ine ev sahipliği yapabileceği görülebilir ki, bu da yılda 450 kongre demektir. Fransa'nın ortalama kongre başına delege sayısının 500 oluşundan hareketle Türkiye'nin yılda 225.000 delegeye ev sahipliği yapması söz konusu olacaktır. Bu sayıda delege çok rahat kongre merkezlerine yerleştirilebilir, otellerde konaklayabilir ve havayolu ile taşınabilir durumdadır. Bunun için geriye sorun olarak bu şehirlerin ve merkezlerin pazarlanması kalmaktadır. Bu konuda yapılacak çalışmalar, uluslararası kongre organizasyonlarına üye olmak, dolayısıyla kataloglarında yer almak ve THY'nın delegelere indirim uygulaması üzerinde olacaktır. Yine 4.10.1983 tarihli ve 2098 sayılı yeni Dernekler Kanunu'nun 7. maddesinde yer alan uluslararası faaliyet yasağı ile ilgili kısıtlamalar ve yapılacak uluslararası toplantılar için sıkı yönetim komutanlıklarından izin alınması gibi uygulamalar ve devletin merkezlere ve özel işletmelere bu tür kongrelerin kazanılmasında yardımcı olmama gibi zihniyetleri pazarlama olanaklarını kısıtlamaktadır.

Bazı araştırmacıların da sorun olarak üzerinde durdukları bir konuda merkezlerin zarar etmesidir. Ancak hedefin doğrudan kongre merkezinin karlılığı olmadığı, amacın bütün olarak tüm sektörlerle gelir artırıcı sanş tanımak olduğu unutulmamalıdır. Fakat bu gibi merkezlerde profesyonel, yabancı dil bilen elit personellerin istihdam edilmesi gereği yetişmiş eleman sorununu da beraberinde getirmektedir. Fakat bazı üniversiteler de müfredatlara toplantı yönetimi dersinin konulması ile kolayca çözülebilecek bir sorun oluşundan olumsuzluk olarak görmemekteyiz. Zaten genel olarak bakıldığında Türkiye'nin özellikle de başta İstanbul olmak üzere ve ardından da Antalya ile şansının yüksek olduğu ve mevcut problemlerin de aşılabilir olmadığını söylemek doğru olacaktır.

Dünya turizm gelirlerinin %25'ini oluşturan kongre turizmi pazarından, Türkiye'nin hakettiği payı alması planlı ve kapsamlı pazarlama politikaları ile mümkün olabilecektir. Bunun hızlandırılması için gerekli bazı girişimlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu konudaki önerilerimiz işe şöyle olacaktır.

ÖNERİLER

Daha önceki bölümlerde bahsedildiği gibi ülkemizde İstanbul dışında büyük kapasiteli kongre merkezleri ne yazık ki mevcut değildir. Bu yüzden bu tür yatırımların hızlandırılabilmesi için kongre ve sergi merkezleri öncelikli tür turizm yatırımları arasında görülmelidir. Bununla birlikte Türkiye uluslararası kongre pazarında görmeye başladığı ilgiyi devam ettirebilmek için kongre merkezlerinin inşası yanında altyapı problemlerini de çözmesi gerekmektedir. Çünkü ne kadar mükemmel kongre merkezine sahip olursanız olun, dünyanın en lüks otellerinde delegeleri konaklatın, kongre sırasında yaşanacak bir elektrik kesintisi veya hava kirliliği kongrenin başarısını olumsuz olarak etkileyecektir.

Bunun yanında kapasitenin arttırımında mevcut olanakların da kullanılması mümkün olabilir. Bu amaçla sarayların, eski tarihi binaların, köşklerin ve yalılar gibi müze ve tarihi eser olarak görülen binaların toplantılar ve sergilerde kullanılmak üzere hizmete sokulması gerekmektedir.

Mevcut olanakların pazarlanabilmesi için halen sahip olunan İstanbul ve Antalya Convention Bürolarının yanında diğer şehirlerimizde birer büro kurmasında yarar vardır. İstanbul ve Antalya bugün yüksek kapasitedeki toplantı ve konaklama kapasiteleri ile büyük ve orta büyüklükteki kongrelere ev sahipliği yapabilecek durumdadır. Bu yüzden küçük ölçekli toplantılarında diğer illerde yapılabilmesi için

her şehrin kendi potansiyelini ortaya koyması ve olanaklarını duyurabilmesi için bu tür bürolarla kendilerini tanıtmaları gerekmektedir. Büyük kongre şehri olarak gördüğümüz dört şehrin dışında, Bursa, Tekirdağ, Çanakkale, Mersin, Muğla, Aydın, Nevşehir, Konya gibi şehirlerimizde küçük birer kongre şehri kimliğini taşıyacak özelliklere sahip olduklarını düşünmekteyiz. Ancak bu şehirlerin her birinin önce ellerindeki olanakları tesbit edip daha sonrada convention bürolar kurarak uluslararası kongre birliklerine üye olarak pazarlama faaliyetlerine katılmaları gerekmektedir. Bu amaçla bu illerimizdeki araştırmacılarımızın bu tür alan çalışmalarını yürüterek ve Turizm Bakanlığı'nda bilgilerin toplanarak kongre turizmi yatırımları için veriler elde edilebilir.

Elimizdeki mevcut imkanlarla çok rahat bir şekilde yılda 450-500 uluslararası kongreye ev sahipliği yapabileceğimiz varsayımında bulunurken pazarlama imkanlarımızı göz önüne almıştık. Ancak, gerçekte Türkiye özellikle de İstanbul ve Antalya sayesinde yılda çok daha fazla sayıda kongreye ev sahipliği yapabilecek kapasitededir. Devletin tanıtım bütçesinden mali destek sağlaması ve Dışişleri Bakanlığı'nın desteklemesi gerekmektedir. Dışişlerinin kongrelerde ve benzeri organizasyonlarda devlet garantörlüğünü üstlenmesi yerinde olacaktır. Turizm Bakanlığı'nda bu konuda destek vermesi uygun düşmektedir. Çünkü bir kongre delegesinin, bir ülkeyi diğerine tercih etmesi için o ülke hakkında yeterli bilgiye ve olumlu imaja sahip olması gereklidir.

Turizm Bakanlığının bu konudaki en büyük görevlerinden biride önemli kongrelerde koordinatörlük ve danışmanlık hizmetleri vermesidir. Bunun yanında bilimsel çalışmalara ve iş dünyasına çok gerekli olan istatistiki bilgilerin bünyesinde bulundurduğu kongreler ile ilgili departmanınca hazırlanmasını sağlaması gerekmektedir. Türkiye'nin turizm gelirlerini arttırmayı ne kadar önemseydiği düşünülürse, kongre turizminin yararlarını gözardı etmesi düşünülemez. Bu yüzden geçmiş yıllarda yapılan kongreler hakkında ortalama süreleri, katılımcıları, gelirleri ile

mevcut toplantı salonları kapasitesi ile ilgili verilerin bu denli eksik olması düşündürücüdür.

Yine kongrelerin pazarlanmasında kolaylık sağlayacağını sık sık çalışmamızda söylediğimiz ulaşım indirimlerinin de THY tarafından sağlanması gerekmektedir. En azından Uluslararası kongreler birliklerinin önerdiği oranlarda yapılacak bir indirim tekliflerimizin kabul edilmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca havaalanlarında delegelerin gümrük ve vize işlemlerinin kısa sürmesini sağlayacak bir sistemin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. 3-4 gün için ülkeye gelen ve yoğun bir tempo ile çalışacak ve görüşmelere katılacak delegelerin 4-5 saat havaalanlarında bu işlemler için bekletilmesi iyi bir imaj yaratmayacaktır.

Uluslararası kongrelerin Türkiye'de daha çok toplanmalarını sağlayıcı bir yolda, uluslararası kuruluşlara ait birliklerin Türkiye'de kurulmasına çaba gösterilmesidir. Bu şekilde birliğin üyesi bulunan yabancı kuruluşların toplantıları kendiliğinden Türkiye'ye çekilmiş olacaktır. Ayrıca, ulusal derneklerin bağlı buldukları uluslararası birliklerin kongrelerini Türkiye'ye davet edebilmeleri açısından, birliklerin bu derneklere üye olmasını sınırlayan yasal kısıtlamaların kaldırılması gerekmektedir. Türkiye'nin kongre pazarından önemli pay alabilmesi için konuya basitçe, Dernekler Kanunu ile yaklaşılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKAT, Ömer : Turizm İşletmeciliği, Ekin Kitabevi: Bursa-1997.
- AMFORA : "Başkent Ankara'ya Yakışır Bir Kongre Sarayı Yapılmalı", S:11, Nisan 1993.
- ASLAN, Zeynep - G. Aktaş : "Turizm Açısından Çevre Sorunlarına Bir Yaklaşım", Çevre Dergisi, S:11, Nisan-Mayıs-Haziran 1994.
- ATAKAN, Mert : "Kongre/Konferans", TYD Dergisi, Aralık 1992.
- ATASOY, Okşan : "Kongre Trafiği Yer Değiştiriyor", Kongre Gazetesi, Y:2, S:18, Şubat 1997.
- AYDIN, Eyüp : "Kongre Turizmi", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:59, Ocak 1991.
- AYMANKUY, Yusuf : "Kongre Turizminin Gelişimi ve Türkiye'de Kongre Turizmi", Turizmde Seçme Makaleler:24, Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını No:37, İstanbul 1996.
- BELEDİYE ve KENT : "Habitat Türkiye'ye Ne Kazandıracak?", Y:1, S:1, Mayıs 1996.
- BERKMAN, Frank W. - D. C. Dorf - L. R. Oakes : Convention Management and Service, The Educational Institute of the American Hotel and Motel Association, USA-1986.
- BRAUN, Bradley M. - B. Rungeling : "Impact of Convention and Tourist Visitors", International Journal Hospitality Management, Vol:11, Nu:3, 1992.
- BRAUN, Bradley M. : "Kongrelerin Ekonomik Katkısı:Orlando Florida Örneği", Turizmde Seçme Makaleler:14, TUGEV Yayını No:21, İstanbul 1992.
- ÇAKICI, A. Celil : Toplantı Yönetimi (Ders Notları), Mersin 1996.
- DALLI, Özen : "Alternatif Turizm Modeli Olarak Kongre Turizmi", I Bilkent Turizm Forumu, Bilkent Üniversitesi, 29-30 Kasım 1996.
- DALLI, Özen : "Kongre Turizmi İle İlgili İstatistikler", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEV Yayını No:37, İstanbul 1996.

- DEVRENOĞLU, İrfan : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", TÜRSAB Turizm Dergisi, Haziran 1991.
- DOĞAN, Hasan Zafer - M. Gürdal - O. İçöz : "Kuşadası - Davutlar Bölgesinde Turistik Kentleşmenin Sonuçları", Türkiye 8. Dünya Şehircilik Günü, Adana 1984.
- DURUKAL, Haluk : "İstanbul'da Bir Kongre ve Konser Salonu Öyküsü", TYD Dergisi, S:13, Aralık 1992.
- DURUKAL, Haluk : "Evvel Zaman İçinde... Ben Nenemin Beşiğini Sallar İken... Türkiye'de Bir Kongre Sarayı Yapılacaktı!..", Turizm Dsünyası & Usta Aşçı, Haziran 1994.
- DÜREN, Erol : "Kongre Turizmi Yerini Bulmamış Bir Deyimdir", Ekonomi ve Turizm, Haziran 1987.
- EKONOMİK VİZYON : "2000'li Yıllarda İzmir'in Bir Dünya Kenti Olması İçin Stratejik Plan", İzmir Ticaret Odası Dergisi, Y:66, S:1, Ocak-Şubat 1993.
- EKZEN, Nazif : "1996'da 9.5 Milyon Turist 6 Milyon Dolar Gelir Hedefliyoruz", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:144, Ocak 1996.
- ERDOĞAN, Tayyip : "İstanbul'u Dünya Başkenti Yapacağız", Belediye ve Kent, S:1, Mayıs 1996.
- ETİNGÜ, Ali : "Kongre Turizmi", Ekonomi ve Turizm Dergisi, Haziran 1987.
- EVLİYAOĞLU, Sait : Türkiye Turizm Coğrafyası, Ankara 1994.
- EXPO : "İstanbul Yeni Bir Fuar ve Kongre Merkezine Kavuşuyor", Nisan 1996.
- EXPO : "6 Milyar Dünyalı İstanbul'daydı", Nisan 1996.
- EXPO : "Rayına Oturan Konferans Turizmi", Nisan 1996.
- FENICH, George G. : "Convention Center Development: Pron, Cons and Ananswered Questions", Internationasl Journal Hospitality Management, Vol:11, Nu:3, 1992.
- FORUM : "Altyapının Yüzakı İletişim", Y:3, S:3, Mart 1996.
- GÖKDENİZ, Ayhan : "Uluslararası Turizm Hareketlerinde Kongre Turizminin Yeri, Fiziksel Donanımları, Boş Zaman Rekreasyon Alışkanlıkları ve Türkiye'nin Yapısal Analizi", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayını No:37, İstanbul 1996.
- GÜRDAL, Mehmet : Turizm Ulaştırması, Adım Yayıncılık: Ankara 1990.

GÜRKAN, M. İlhan : "Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri". Anatolia. Y:7, S:1-2, Mart-Haziran 1996.

HACIOĞLU, Necdet : Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Uludağ Üni. Basımevi: Bursa 1995.

HABİART : Kültürel Etkinlikler, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Haziran 1996.

HABİTAT II BÜLTENİ : "Türkiye'nin Gerçekleştirdiği En Büyük Uluslararası Organizasyon", S:5, Mayıs 1996.

HILLER, Harry H. : "Convention As A Mega Events: A New Model For Convention - Host City Relationships", Tourism Management, Vol:16, Nu:5, August 1995.

HOFFELS, Thomas : "Turizm Çevre Suçlusu ve Kurbanı, Seyahat Endüstrisi Uzun Vadede Nasıl Başarılı Olur", Turizmde Seçme Makaleler:16, TUGEY Yayını No:24, İstanbul 1992.

HOYLE, Leonard H. - D. Dorf - T. J. A. Jones : Managing Convention and Group Business, American Hotel and Motel Association, USA 1989.

İPEKYOLU : "Ulusal Çevre Politikamız", S:4, 1994.

KALKINMA BANKASI : Turizm El Kitabı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını, Ankara 1990.

KARASU, Tanju : Kongre Turizmi ve Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları:58, Ankara 1985.

KARASU, Tanju : "Kongre Turizmi Üzerine Düşünceler", Anatolia, Y:1, S:6-7, 1990.

KONAKLAMA İSTATİSTİKLERİ BÜLTENİ 1995, Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı No: 1996/4.

KONGRE : "Atlantic City Kongre Merkezi 1996'da Açılıyor", Y:1, S:1, Eylül 1995.

KONGRE : "Başarılı Kongre İçin Teknoloji Şart", Y:1, S:5, Ocak 1996.

KONGRE : "İstanbul'un Kongre Macerası", Y:1, S:6, Şubat 1996.

KONGRE : "İyi Hizmetin Adresi Hilton", Y.1, S:9, Mayıs 1996.

KONGRE : "İstanbul'da Kongre ve ziyaretçi Bürosu Kuruluyor", Y:2, S:14, Ekim 1996.

- KONGRE** : "İstanbul Kongre Cenneti Olabilir mi?", Y:2, S.18, Şubat 1997.
- KONGRE** : "Kongre Trafiği Yön Değiştiriyor", Y:2, S:18, Şubat 1997.
- KOŞAN**, Abdülkadir : "Kongre Turizmi", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayını No:37, İstanbul 1996.
- KÖKLÜ**, Sibel : "Sürdürülebilir Kalkınmada Bir Dönemeç; Habitat II", Belediye ve Kent, S:1, Mayıs 1996.
- KÜÇÜKALTAN**, Derman - E. Havuç : "Trakya'da Kongre Turizmi Olanakları:Edirne Örneği", Turizmde Seçme Makaleler:24, TUGEY Yayın No:37, İstanbul 1996.
- LANQUAR**, Robert : Cep Üniversitesi:Turizm-Seyehat Sosyolojisi, (Çev. Gülser Öztunalı Kayır), İletişim Yayınları, İstanbul 1991.
- MANAV**, Yalçın : "Kongre Şehri İstanbul", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:5, Haziran 1994.
- MAY**, Vicent : "Tourism Environment and Development, Values, Sustainability and Stewardship", Tourism Management, Vol:12, Nu:2, June 1991.
- MCINTOSH**, Robert W. - C. R. Goeldler : Tourism: Principle, Practices, Philosophies, (Six Edition), USA 1990.
- NEW FOCUS TÜRKİYE** : "Lütfi Kırdar Congress Center", S.18, Mayıs 1994.
- OLALI**, Hasan : Turizm Politikası ve Planlaması, İşletme Fakültesi Yayını No:228, İstanbul 1990.
- OPPERMANN**, Martin - K. Sung Chon : "Convention Participation Decision Making Process", Annals of Tourism Research, Vol:24, Nu:1, January 1997.
- ÖZDEMİR**, Mehmet : "Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Tesirleri", Turizm Yılığ 1990, Kalkınma bankası A.Ş. Yayını, Ankara 1991.
- ÖZEN**, Yılmaz : Kongre Turizmi ve Kongre Organizasyon Tekniği, Türsab Yayını, Ankara 1986.
- PINAR**, İge : "Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri", I. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası Belediyesi Yayını, Kuşadası 1990.
- PİRİNÇÇİOĞLU**, Fethi : "Bir Tanıtım Başarısının Öyküsü", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:117, Aralık 1992.

PIRİNÇÇIOĞLU, Fethi : "Türkiye'nin Kongre Geleceği Nedir?", Kongre Gazetesi, Y:1, S:1, Eylül 1995.

SEZGİN, Orhan Mesut : Genel Turizm, Tutibay: Ankara 1995.

SKY LIFE : "THY Dünyanın En Büyük A-310 Filosuna Sahip 2. Havayolu", Ağustos 1991.

SOYKAN, Füsün : "Bazı Turistik Göstergelere Göre Türkiye Turizminin Coğrafi Dağılımı ve Aylar İtibarıyla Özellikleri", Turizm Yıllığı 1993, Türkiye Kalınma Bankası A.Ş. Yayını, Ankara 1993.

TATİL : "Turizm ve Ticaret Hacmi Genişleyecek", S:1, 1994.

TELLİ, Mümtaz : "Kongre Turizmi ve İstanbul Convention and Exhibition Center", Turizm Dünyası & Usta Aşçı, Y:8, S:82, Eylül 1996.

TİMUR, Alp : "Türk Turizminin Genel Değerlendirilmesi", II. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası Belediyesi Yayınları:4, Kuşadası 1991.

TURAN, Kadir : Değişen Dünya Değişmeyen Batı ve Yol Ayırımındaki Türkiye, Sümer Kitabevi: İstanbul 1995.

TURKEY CONGRESS, Turizm Bakanlığı, 1995.

TURKEY CONVENTIONS FACILITIES, Turizm Bakanlığı, 1997.

TURİZM DÜNYASI : "Kongre Turizminde En Yüksek Kapasite İstanbul ve Antalya Otellerinde", S:56, Haziran 1994.

TURİZM DÜNYASI : "Kongre Şehri İstanbul", S:56, Haziran 1996.

TURİZM DÜNYASI & USTA AŞÇI : "Kongre Turizmi ve Limuzin Servisleri", Eylül 1996.

Türkiye Otel Rehberleri : HOTEL GUIDE 1995.

TÜRSAB : "Kongre Turizmi", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:59, Ocak 1991.

TÜRSAB : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", TÜRSAB Turizm Dergisi, S: 102, Haziran 1995

TÜRSAB : " İstanbul Kongre Sarayı Geliyor", TÜRSAB Turizm Dergisi, S: 110, Mayıs 1992.

TÜRSAB : "Kongreler Şehri İstanbul", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:122, Eylül 1993.

TÜRSAB : "İstanbul Avrupa Kongre Şehirleri Federasyonu'na (EFTC) Üye Oldu", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:139, Haziran 1995.

TÜRSAB : "Antalya Kongre Şehri Olmaya Hazır", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:144, Ocak 1996.

TÜRSAB : "Antalya'nın 1198 EFTC Asamblesi İçin Aday Olması İstendi", TÜRSAB Turizm Dergisi, S: 144, Ocak 1996.

TÜRSAB : "Kongre ve İncentive Turizmde Başarı İçin; Çevre ve Altyapı Çok Önemli", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:144, Ocak 1996.

TÜRSAB : "AB Kongre Turizmini Büyüteç Altına Aldı", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:148, Mayıs 1996.

TÜRSAB : "Türkiye Kongre Merkezi Olma Yolunda Hızla İlerliyor", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:148, Mayıs 1996.

TÜRSAB : "Türkiye Şansını Kullanabiliyor mu?", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:139, Haziran 1996.

TÜRSAB : "Habitat Tamam Sıra Olimpiyatlarda", TÜRSAB Turizm Dergisi, S: 150 Temmuz 1996.

TÜRSAB: "Lütfü Kırdar Uluslararası Kongre Turizmi Pazarında", TÜRSAB Turizm Dergisi, S.153, Ekim 1996.

TÜRSAB : "Bakan Yücel 1996 Yılımı Türsab'da Değerlendirdi", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:156, Ocak 1997.

TÜRSAB : "8.5 Milyon Turistin Yarısı Üç Ülkeden", TÜRSAB Turizm Dergisi, S:156, Ocak 1997.

TÜRSAB : "Hava Taşımacıları ve Turizm Daha Sıkı İlişkiler Kurmalı", TÜRSAB Turizm Dergisi, S.161, Haziran 1997.

TYD : "Belek Kongre ve Sergi Merkezi", TYD Dergisi, S.13, Aralık 1992.

TYD : "Uluslararası Kongre Organizatörleri İstanbul'da İdi", TYD Dergisi, S:16, Ağustos-Ekim 1993.

TYD : Avrupa Birliği'nin Turizm Politikası, TYD Yayını, Almanya 1996.

TYD : "Döviz Dengesinde Turizm Tekstil İle Yarışıyor", TYD Dergisi, S:27, Eylül-Ekim 1996.

USTA, Öcal : "Turizm Hareketlerinde Mevsimlik Yoğunlaşma", Turizm Yıllığı 1985, T.C. Turizm Bankası A.Ş. Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, 1986.

USTA, Öcal : Turizm, Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul 1993.

YARCAN, Şükrü : "Kongre Turizmi: İmkanlar ve Sorunlar", Türsab Dergisi, S:102, Haziran 1991.

YÜCEL, Cengiz : "Düşe Kalka Gelişen Bir Sektör: Chartercılık", Türsab Dergisi, S:161, Haziran 1997.

YÜCEL, Cengiz : "Özel Sektör Havayolu Taşımacılığı Pazar Profili", Türsab Dergisi, S:161, Haziran 1997.

